

# Z P R A V O D A J

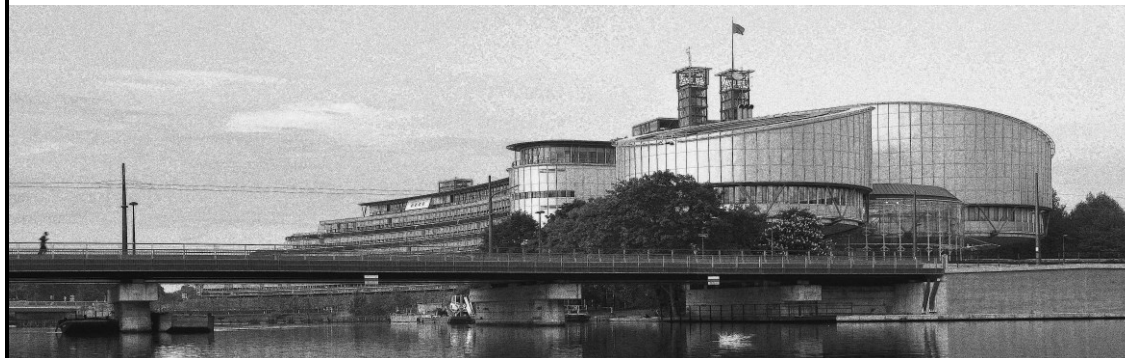
KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE  
pro zastupování České republiky před  
EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA

Ročník 2 / Číslo 1  
Duben 2014

Připravován ve spolupráci  
s analytickými útvary  
Ústavního soudu,  
Nejvyššího správního  
soudu a Kanceláře  
veřejného ochránce práv a  
zahraničním oddělením  
Nejvyššího soudu.

Přináší ve formě anotací  
informace o aktuální  
judikatuře ESLP vydané  
proti ČR i ostatním  
státům Rady Evropy.

Vychází čtvrtletně  
v elektronické formě  
(archiv zde).



*„Je pravda, že chránit práva všech stěžovatelů vyžaduje dokonalou organizaci a bezchybnou efektivitu, ale (...) Soud prokázal, že to lze uskutečnit a že již není obětí svého úspěchu. Co je podle mne důležité a v co věřím, je to, že Soud nadále musí naplňovat toto poslání chránit práva jednotlivců. Za sebe tedy věřím v toto dvojí poslání a říkám „ano“ evropskému ústavnímu soudu za podmínky, že zůstane soudem, jenž chrání práva jednotlivců tím, že nadále bude rozhodovat v konkrétních předložených věcech. V čem spočívá síla našeho systému a na co jsme hrdí, je totiž právo individuální stížnosti.“*

Předseda Soudu Dean Spielmann na konferenci k dlouhodobé budoucnosti Soudu, Oslo, 7. 4. 2014

## KONTAKT

Kancelář vládního zmocněnce pro  
zastupování ČR před ESLP  
Ministerstvo spravedlnosti  
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2  
e-mail: [kvz@msp.justice.cz](mailto:kvz@msp.justice.cz)  
web: [www.justice.cz](http://www.justice.cz)

## SLOVO ÚVODEM

Zatímco Soud ve Štrasburku, jak je z následujících stránek patrné, utěšeně rozhoduje, rozjelo se počátkem letošního roku další kolo diskusí o reformě systému Úmluvy. Předchozí roky byly věnovány oživení reformního procesu s cílem zajistit dlouhodobou udržitelnost systému, tedy ve zkratce to, aby byl Soud vůbec schopen vyřizovat stížnosti, které mu lidé posílají, a teď nastalo období debat o dlouhodobé vizi, tedy o podobě organizační a procesní složky systému za deset či patnáct let. Je nám nyní v zásadě dovoleno v myšlenkách překopat vše, s výjimkou katalogu lidských práv a základních svobod, které Úmluva a její protokoly obsahují. Stejně ale zůstáváme tak trochu v zajetí nám známého uspořádání, jež pořád představuje nejlepší regionální systém ochrany lidských práv na světě, i když se někdy na rozhodnutí ze Štrasburku čeká dlouho.

Někteří z těch, kdo jsou si jisti vysokou úrovní ochrany lidských práv v jejich vlastní zemi, kladou otázku, zda by Soud neměl být odlehčen od každodenního rozhodování o individuálních případech, v nichž garantovaná práva více či méně pracně aplikuje na konkrétní okolnosti, a zda by se neměl o to více soustředit jako „ústavní soud“ na základní otázky výkladu těchto práv a jen poskytovat vodítko vnitrostátním orgánům, jejichž úkolem i podle současného uspořádání založeného na zásadě subsidiarity je Úmluvu a protokoly provádět v praxi.

Úvaha je to v jádru správná, což o to, ale záleží hodně právě na tom, nakolik jsou vnitrostátní orgány schopny tuto svoji roli účinně zastat. Předpokladem tu je dostatečná znalost práva Úmluvy a postupů, které se sluší použít při ověřování slučitelnosti, ať už návrhů právních předpisů nebo zásahů do lidských práv, s příslušnými standardy vyplývajícími z judikatury Soudu. K tomu by českým orgánům měl napomáhat i tento Zpravodaj.

Třebaže Soud ve Štrasburku ve skutečnosti projedná pouze malý počet stížností z ohromného počtu zhruba 60 tisíc podání, které každoročně obdrží, lze se ptát, zda je odpověď na výše položenou otázku opravdu relevantní z hlediska jejich dopadů na konkrétní uspořádání systému Úmluvy. Navzdory neutuchající chuti stěžovatelů soudit se až na břehu Rýna (či spíše nenápadné řeky l'Ill, která Štrasburkem ve skutečnosti protéká, ale o níž se v cizině neví), jež navíc narůstá s postupem idey právního státu, spočívá klíčová odpovědnost za funkčnost celého systému Úmluvy právě na vnitrostátních orgánech, přijmeme-li za své, že lze jen obtížně rezignovat na dosažený stupeň ochrany. Jestliže tyto orgány své poslání naplní, bude méně důvodů stížnosti podávat a ještě méně je také na mezinárodním fóru projednávat.

Zatím úvahy o dlouhodobé budoucnosti daleko nepokročily. Myslím však, že budou pravidelně vhodným námětem pro úvodní slovo našeho Zpravodaje. Příjemnou četbu přeje

JUDr. Vít Alexander Schorm,  
vládní zmocněnc

# Obsah

<b>ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ</b>	<b>4</b>
<b>Náprava chybného zápisu v katastru nemovitostí</b>	<b>4</b>
<i>Rozsudek ze dne 3. října 2013 ve věci č. 2000/09 – Žáková proti České republice</i>	4
<b>Ochrana před porušením zásady <i>non-refoulement</i></b>	<b>5</b>
<i>Rozsudek ze dne 17. října 2013 ve věci č. 65303/10 – Budrevich proti České republice</i>	5
<b>Spravedlivost trestního řízení a řízení před Ústavním soudem</b>	<b>7</b>
<i>Rozsudek ze dne 31. října 2013 ve věci č. 42937/08 – Janyr proti České republice</i>	7
<b>ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI JINÝM STÁTŮM</b>	<b>9</b>
<b>Extremismus</b>	<b>9</b>
<i>Rozsudek ze dne 17. prosince 2013 ve věci č. 27510/08 – Perinçek proti Švýcarsku</i>	9
<b>Internet</b>	<b>10</b>
<i>Rozsudek ze dne 10. října 2013 ve věci č. 64559/09 – Delfi AS proti Estonsku</i>	10
<b>Letištní kontroly</b>	<b>12</b>
<i>Rozhodnutí ze dne 15. října 2013 ve věci č. 26291/06 – Gahramanov proti Ázerbájdžánu</i>	12
<b>Náprava omylů při převodu majetku</b>	<b>13</b>
<i>Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 41248/06 – Bogdel proti Litvě</i>	13
<i>Rozsudek ze dne 12. listopadu 2013 ve věci č. 45092/07 – Pyrantiené proti Litvě</i>	14
<b>Ochrana osobnosti</b>	<b>16</b>
<i>Rozsudek ze dne 8. října 2013 ve věci č. 28255/07 – Cumhuriyet Vakfi a ostatní proti Turecku</i>	16
<i>Rozsudek ze dne 22. října 2013 ve věci č. 11867/09 – Soltész proti Slovensku</i>	17
<b>Pracovní vztahy</b>	<b>18</b>
<i>Rozsudek ze dne 3. října 2013 ve věci č. 552/10 – I. B. proti Řecku</i>	18
<b>Realizace rezoluce Rady bezpečnosti OSN</b>	<b>19</b>
<i>Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 5809/08 – Al-Dulimi a Montana Management Inc. proti Švýcarsku</i>	19
<b>Rodinné právo</b>	<b>22</b>
<i>Rozsudek ze dne 7. listopadu 2013 ve věci č. 47268/06 – Matrakas a ostatní proti Polsku a Řecku</i>	22
<i>Rozsudek ze dne 14. listopadu 2013 ve věci č. 19391/11 – Topčić-Rosenberg proti Chorvatsku</i>	23
<i>Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 27853/09 – X. proti Lotyšsku</i>	24
<b>Shromažďování</b>	<b>26</b>
<i>Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 37553/05 – Kudrevičius a ostatní proti Litvě</i>	26
<b>Skryté natáčení</b>	<b>26</b>
<i>Rozsudek ze dne 12. listopadu 2013 ve věci č. 5786/08 – Söderman proti Švédsku</i>	26
<b>Trestní řízení</b>	<b>28</b>
<i>Rozsudek ze dne 28. listopadu 2013 ve věci č. 25703/11 – Dvorski proti Chorvatsku</i>	28

<i>Rozsudek ze dne 19. prosince 2013 ve věci č. 26540/08 – Rosin proti Estonsku</i>	29
<i>Rozsudek ze dne 19. prosince 2013 ve věci č. 45872/06 – Yuriy Volkov proti Ukrajině</i>	31
<b>Úsporná opatření</b>	<b>31</b>
<i>Rozhodnutí ze dne 8. října 2013 ve věci č. 62235/12 a 57725/12 – Da Conceição Mateus a Santos Januário proti Portugalsku</i>	31
<b>Utajované informace</b>	<b>33</b>
<i>Rozsudek ze dne 17. prosince 2013 ve věci č. 20688/04 – Nikolova a Vandova proti Bulharsku</i>	33
<b>Vězeňství</b>	<b>34</b>
<i>Rozsudek ze dne 29. října 2013 ve věci č. 11160/07 – D. F. proti Lotyšsku</i>	34
<b>Vystěhování romských rodin</b>	<b>35</b>
<i>Rozsudek ze dne 17. října 2013 ve věci č. 27013/07 – Winterstein a ostatní proti Francii</i>	35
<b>Zdravotnictví</b>	<b>36</b>
<i>Rozsudek ze dne 5. prosince 2013 ve věci č. 45076/05 – Arskaya proti Ukrajině</i>	36
<b>SLOVO ZÁVĚREM</b>	<b>39</b>

# ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICE

## NÁPRAVA CHYBNÉHO ZÁPISU V KATASTRU NEMOVITOSTÍ

### *Rozsudek ze dne 3. října 2013 ve věci č. 2000/09 – Žáková proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že bylo porušeno právo stěžovatelky na ochranu vlastnictví zaručené článkem 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

#### *(i) Okolnosti případu*

V roce 1968 stěžovatelka opustila Československo. O dva roky později byla za nezákonné opuštění republiky odsouzena k trestu propadnutí majetku, který zahrnoval mj. dvě pozemkové parcely, jež se dnes nacházejí v katastrálním území Třebíč a Kožichovice. V roce 1991 byl odsuzující rozsudek na základě zákona o soudní rehabilitaci zrušen a trestní stíhání zastaveno.

V evidenci nemovitostí a později i v katastru nemovitostí byli jako vlastníci předmětných pozemků uvedeni jak stěžovatelka, tak stát. Pozemky v katastrálním území Třebíč město využívalo (a stále využívá) pro zajištění komunálních služeb. Koncem roku 1992 se stěžovatelka obrátila na město Třebíč s dotazem, zda užívá jeden z předmětných pozemků. Město Třebíč stěžovatelce poskytlo zápornou odpověď vztahující se patrně nedorozuměním k jinému pozemku, než na který se stěžovatelka ptala. V průběhu roku 1995 město Třebíč zjistilo, že nedisponuje listinou, která by dokládala přechod vlastnického práva na něj, a proto se obrátilo na okresní úřad a stěžovatelku s žádostí o zaslání příslušné listiny. Katastrální úřad žádný doklad nedohledal. Stěžovatelka při jednání se zástupci města trvala na tom, že je vlastníkem daných pozemků. Město Třebíč s ní proto v březnu 1996 uzavřelo nájemní smlouvu.

V listopadu 1997 byl katastrálním úřadem dohledán odsuzující rozsudek z roku 1971. Město Třebíč proto oznámilo stěžovatelce, že nájemní smlouvu považuje za neplatnou, požádalo o vrácení zaplaceného nájemného a podalo též u katastrálního úřadu návrh na opravu chybného zápisu vlastnictví v katastru nemovitostí. Katastrální úřad městu vyhověl. Stěžovatelka se snažila nastalou situaci s městem vyřešit, avšak jelikož nedošlo k dohodě, podala v roce 2003 žalobu na určení vlastnictví k pozemkům. Soudy všech stupňů soudní soustavy dospěly shodně k názoru, že stěžovatelka měla požádat o vrácení pozemků podle restitučních předpisů, a proto se nemůže domáhat určení vlastnického práva pomocí obecné občanskoprávní žaloby. Nejvyšší soud i Ústavní soud dodaly, že stěžova-

telka mohla být nesprávným zápisem v katastru nemovitostí v době, kdy mohla podat restituční žádost, uvedena v mylné domněnku, že je vlastníkem daných pozemků. Bylo-li tomu tak, měla však k dispozici žalobu na náhradu škody podle zákona o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

Ohledně pozemků nacházejících se v katastrálním území Kožichovice se stěžovatelka domáhala uzavření nájemní smlouvy na zemědělském družstvu, které předmětné pozemky užívalo. Zemědělské družstvo patrně na dopis stěžovatelky nijak nereagovalo. Na návrh obce Kožichovice byly v průběhu let 1995-1998 u jednotlivých parcel opraveny zápisy vlastnického práva v katastru nemovitostí tak, že jako výlučný vlastník byla uvedena obec. O žalobách stěžovatelky na určení vlastnictví k těmto pozemkům bylo rozhodnuto stejně jako o žalobách týkajících se pozemků v katastrálním území Třebíč.

#### *(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu*

##### *a) K torzenému porušení článku 1 Protokolu č. 1*

Před Soudem stěžovatelka především namítala, že došlo k porušení jejího práva na pokojné užívání majetku chráněného článkem 1 Protokolu č. 1, když jí bylo odňato vlastnické právo k předmětným pozemkům bez jakékoli náhrady.

##### *• Existence majetku*

Soud v první řadě řešil otázku, zda stěžovatelka měla ve vztahu k předmětným pozemkům majetkový zájem, který by byl chráněn článkem 1 Protokolu č. 1. Ohledně pozemků v katastrálním území Třebíč dospěl k závěru, že tyto pozemky představovaly majetek ve smyslu tohoto ustanovení. Bylo tomu tak proto, že stěžovatelka byla jako vlastník zapsána v katastru nemovitostí a že především město stěžovatelku za vlastníka považovalo a podepsalo s ní nájemní smlouvu. Ohledně pozemků v katastrálním území Kožichovice Soud dospěl k opačnému závěru, jelikož ohledně těchto pozemků pro vlastnictví stěžovatelky svědčil jen zápis v katastru nemovitostí, který byl později jako chybný opraven.

##### *• Vyčerpání prostředků nápravy*

Soud se dále zabýval tím, zda stěžovatelka vyčerpala řádně vnitrostátní prostředky nápravy, když nepodala ani restituční žalobu, ani žalobu na náhradu škody, ale žalobu na určení vlastnictví. K této posledně zmíněné žalobě Soud uvedl, že nebyla zjevně odsouzena k nezdaru. V roce 2003, kdy ji stěžovatelka podala, totiž judikatura soudů nebyla ustálená a nebylo tedy jasné, že tuto žalobu nelze s úspěchem použít, bylo-li předtím možné podat restituční žalobu. K vyjasnění této

otázky došlo až přijetím stanoviska pléna Ústavního soudu v listopadu 2005 (sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05). Ani po tomto stanovisku dle Soudu nebylo zcela jasné, že žaloba stěžovatelky nemá naději na úspěch. V několika případech (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 709/2009) totiž Ústavní soud rozhodl, že jelikož byl žalobce uveden státními orgány v omyl, a byl proto v dobré víře, že je vlastníkem daných nemovitostí, bylo by nepřiměřené po něm požadovat, aby využil restituční žalobu, a je přípustné, aby se svého vlastnického práva domáhal cestou žaloby na učení vlastnictví.

Soud vyjádřil názor, že stěžovatelčin případ byl obdobný. Stěžovatelka tedy dle Soudu vyčerpala adekvátní a účinný opravný prostředek a nebyla povinna vyčerpat i jiný prostředek, který by tak jako tak nenabízela větší pravděpodobnost úspěchu. Zejména restituční žalobu totiž v roce 1997, kdy bylo stěžovatelčino vlastnické právo vymazáno z katastru nemovitostí, a byla ukončena nájemní smlouva, již nebylo možné podat. Soud proto uzavřel, že stěžovatelka vyčerpala řádně vnitrostátní opravné prostředky a její stížnost je přijatelná.

#### • *Soulad zásahu s Úmluvou*

Při posouzení odůvodněnosti stížnosti Soud předně konstatoval, že se nejedná o případ navrácení majetku, který byl stěžovatelce zabaven před vstupem Úmluvy v platnost pro Českou republiku, ale o zásah do majetkových práv stěžovatelky, ke kterému došlo v roce 1997. Dle Soudu byl zásah zákonný, jelikož odpovídal ustanovením katastrálního zákona a byl založen na ustáleném výkladu restitučních předpisů, že soudní rehabilitace neobnovuje automaticky vlastnické právo k propadlému majetku. Zásah též sledoval legitimní cíl ochrany práv jiných osob a zachování právní jistoty.

Ohledně přiměřenosti zásahu Soud uvedl, že stěžovatelka určitý pokus o vykonání svých vlastnických práv v roce 1992 učinila, a nezůstala tak zcela pasivní. Dle Soudu bylo naopak na městu Třebíč jakožto uživateli pozemků, aby se na stěžovatelku obrátilo, což ostatně v roce 1995 učinilo. Jelikož v roce 1995 již byl odsuzující rozsudek z roku 1971 zrušen se zpětným účinkem, nebyla stěžovatelka povinna o něm město informovat, poněvadž z právního hlediska již neexistoval. Stěžovatelce tedy dle Soudu nelze nic vytýkat. Naopak, k pochybení došlo na straně státních orgánů, které vedly nesprávné zápisy v katastru nemovitostí a neměly řádně k dispozici listiny prokazující vlastnická práva. Dle Soudu rizika plynoucí z pochybení státních orgánů musí nést stát a nelze je přenášet na soukromé osoby. Soud též udivilo, jak je možné, že v roce 1997 stačilo ke změně zápisu vlastnictví v katastru nemovitostí předložit rozsudek, který byl se zpětnou účinností zrušen, jelikož byl v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská práva a svobody. Konečně, soudy neposoudily stěžovatelčinu žalobu

meritorně a toliko konstatovaly, že měla postupovat podle restitučních právních předpisů, což však už v roce 1997, kdy dle Soudu došlo k zásahu do jejích práv, nebylo možné.

Soud proto s přihlédnutím k výše uvedenému uzavřel, že stěžovatelka byla nucena nést nepřiměřené a nadměrné individuální břemeno, čímž došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1.

#### *b) K tvrzenému porušení článku 6 Úmluvy*

Stěžovatelka též namítala, že došlo k porušení jejího práva na spravedlivý proces, jelikož soudy nesprávně vyložily a použily právní předpisy a nevzaly v úvahu její argumenty týkající se nevykonání trestu propadnutí majetku a nemožnosti vést restituční řízení.

Soud konstatoval, že ze spisu nevyplývají žádné skutečnosti, které by svědčily o porušení článku 6 Úmluvy, a tato část stížnosti je proto nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

## **OCHRANA PŘED PORUŠENÍM ZÁSADY NON-REFOULEMENT**

### ***Rozsudek ze dne 17. října 2013 ve věci č. 65303/10 – Budrevich proti České republice***

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že došlo k porušení práva na účinné prostředky nápravy ve smyslu článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy zakazujícím mučení a nelidské nebo ponižující zacházení či trestání. Stěžovatelovy námítky na poli samotného článku 3 Úmluvy Soud odmítl a zároveň zrušil předběžné opatření podle článku 39 jednacího řádu Soudu zakazující vyhoštění nebo vydání stěžovatele do Běloruska. Soud stěžovateli nepřiznal žádné peněžité zadostiučinění.

#### *(i) Okolnosti případu*

Stěžovatel, běloruský občan, požádal od roku 2006, kdy nelegálně přicestoval do České republiky, několikrát neúspěšně o azyl. Tvrdil mimo jiné, že mu ve vlasti hrozí stíhání a následně nelidské nebo ponižující zacházení či trestání ve smyslu článku 3 Úmluvy, protože se angažoval v podpoře opozice proti prezidentu Lukašenkovi. Během pobytu v České republice byl opakovaně odsouzen za krádeže, přičemž mu byly kromě trestu odnětí svobody uloženy i dva tresty vyhoštění. V roce 2010 Bělorusko neúspěšně požádalo o stěžovatelovo vydání k trestnímu stíhání v souvislosti se šířením a prodejem narkotik; Krajský soud v Plzni shledal, že existuje skutečné nebezpečí, že v případě vydání stěžovatele dojde k porušení článku 3 a článku 6 Úmluvy, zaručujícího spravedlivý proces.

Soud v návaznosti na podání stížnosti poté, co stěžovatel v říjnu 2010, po odpykání trestu odnětí svobody, na poslední chvíli zabránil vyhoštění sebepoškozením, vydal výše zmíněné předběžné opatření. V říjnu 2011 byla stěžovateli Ministerstvem vnitra udělena doplň-

ková ochrana, která byla v červnu 2013 prodloužena o 24 měsíců.

#### *(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu*

##### *a) K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy*

Soud na úvod připomněl, že v případech hrozícího vyhoštění je pro posouzení porušení Úmluvy rozhodný okamžik přezkumu stížnosti Soudem. Proto posuzoval, zda stěžovatel může i v současnosti být považován za oběť ve smyslu článku 34 Úmluvy, tj. osobu přímo postiženou dotčeným jednáním nebo opomenutím, resp. vystavenou riziku takového účinku. V případech vyhoštění nebo vydání nelze považovat za oběť adresáta opatření, které není vykonatelné, kde příkaz k vyhoštění nebo vydání byl odložen na neurčito nebo jinak zbaven právního účinku a kde lze jakékoli rozhodnutí příslušných orgánů o vykonání opatření napadnout u soudu.

Soud zohlednil, že na konci období 24 měsíců bude stěžovatel moci opět požádat o prodloužení doplňkové ochrany a odvolat se proti případnému zamítnutí, přičemž v průběhu tohoto řízení bude mít platné povolení k pobytu. Bude mít tak přístup k řízení, ve kterém jeho tvrzení o nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy bude věcně přezkoumáno k okamžiku rozhodování o prodloužení ochrany. Zároveň stěžovateli nic nebrání v mezidobí podat žádost o upuštění od výkonu trestu vyhoštění ve smyslu § 350h trestního řádu. Konečně bude moci podat k Soudu novou stížnost a požádat o vydání předběžného opatření.

Soud proto došel k závěru, že stěžovatel ztratil postavení oběti ve smyslu Úmluvy. Soud zdůraznil, že Úmluva nevyžaduje žádnou konkrétní formu ochrany, pouze aby dotčená osoba nebyla navrácena do země, kde by jí skutečně hrozilo zacházení, které by bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Argument stěžovatele, že doplňková ochrana není pro účely článku 3 Úmluvy dostatečná, proto v hodnocení Soudu neobstál. Soud uzavřel, že stěžovatelovy námitky na poli článku 3 Úmluvy jsou zjevně neopodstatněné, a prohlásil tuto část stížnosti za nepřijatelnou.

##### *b) K tvrzenému porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy*

Stěžovatel dále namítal, že v rozhodném okamžiku neměl proti vyhoštění do Běloruska k dispozici účinné prostředky nápravy. Soud konstatoval, že stěžovatel měl pro účely článku 13 Úmluvy hájitelné tvrzení o hrozícím porušení článku 3 Úmluvy minimálně v době od zamítnutí běloruské žádosti o jeho vydání krajským soudem až do podání stížnosti k Soudu, tj. v období od dubna do října 2010.

S ohledem na význam zájmu chráněného článkem 3 Úmluvy vyžaduje článek 13 Úmluvy, aby prostředek nápravy umožnil podrobné a důkladné přezkoumání tvrzení o hrozícím nebezpečí ve smyslu článku 3 Úmluvy a měl automatický odkladný účinek. Dle

Soudu se stěžovatelovo právo na účinný prostředek nápravy vztahovalo k rozhodnutím v trestním řízení, kterými mu byl dvakrát uložen trest vyhoštění. Zatímco za obvyklých okolností by stěžovateli byly dostupné účinné prostředky nápravy, v tomto mimořádném případě vyšly relevantní okolnosti, zakládající stěžovatelovo hájitelné tvrzení, najevo až poté, co rozhodnutí trestních soudů nabyla právní moci, a poté, co skončilo první řízení o mezinárodní ochraně, ve kterém měl k dispozici opravné prostředky s automatickým odkladným účinkem. Žádost o upuštění od výkonu trestu vyhoštění podle § 350h trestního řádu podle Soudu nebyla účinným prostředkem nápravy, neboť nemá automatický odkladný účinek. Soud sice souhlasil s vládou, že žádosti by z důvodu udělení doplňkové ochrany bylo vyhověno, ale ochrana byla stěžovateli udělena až po rozhodné době. Ve vztahu k ústavní stížnosti Soud konstatoval, že ani tato nemá automatický odkladný účinek, a nemůže proto v kontextu vyhoštění představovat účinný prostředek nápravy.

Soud proto přezkoumal, zda podání nové žádosti o mezinárodní ochranu mohlo naplnit požadavky článku 13 Úmluvy na účinný prostředek nápravy. Konstatoval, že díky odkladnému účinku podání by nová žádost takovým prostředkem mohla být. S ohledem na nezvratnou povahu případné újmy však nesmí tato možnost zůstat pouze v teoretické rovině.

Soud se proto zabýval otázkou, zda stěžovatelova tvrzení byla opravdu podrobně a důkladně přezkoumána. Zdůraznil, že Ministerstvo vnitra odmítlo novou žádost během jediného dne jako nedůvodnou, aniž se jakkoli zabývalo rozsudkem krajského soudu o nevydání stěžovatele do Běloruska. Podle Soudu přitom právě tato skutečnost významně posilovala věrohodnost stěžovatelových tvrzení a vnitrostátní orgány nemohly bez dalšího pominout rozhodnutí vnitrostátních soudů.

Soud připustil, že azylové a extradiční řízení jsou oddělena a příslušné orgány v zásadě mohou dojít k rozdílným závěrům. Ministerstvo vnitra však přinejmenším mělo přesvědčivě zdůvodnit, proč nepovažovalo mezitím vydaný rozsudek krajského soudu za relevantní skutečnost. Ve skutečnosti však podle Soudu stěžovatelovu žádost věcně vůbec nepřezkoumalo. Obdobně Ministerstvo vnitra, stejně jako následně správní soud, přistoupily ke druhé stěžovatelově žádosti o mezinárodní ochranu.

Účinný prostředek nápravy konečně v dané situaci nepředstavovala ani stížnost proti usnesení o zrušení odkladu výkonu trestu vyhoštění. V řízení podle § 350b trestního řádu trestní soudy nepřezkoumávají důkladně tvrzení o skutečném nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, pouze odkládají výkon trestu vyhoštění, aby příslušné orgány měly možnost o těchto otázkách rozhodnout v řízení o mezinárodní ochraně. Ani v řízení o stížnosti proti zrušení

odkladu výkonu trestu vyhoštění (která byla ve stěžovatelově případě odmítnuta jako opožděná) stěžovatel nemohl dosáhnout věcného přezkumu svých tvrzení. V relevantním období tedy neměl k dispozici žádný účinný prostředek nápravy.

Došlo proto k porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy.

## **SPRAVEDLIVOST TRESTNÍHO ŘÍZENÍ A ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM**

### ***Rozsudek ze dne 31. října 2013 ve věci č. 42937/08 – Janyr proti České republice***

Soud jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení stěžovatelova práva na kontradiktorní řízení před Ústavním soudem ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, zamítl jeho námitku porušení práv obhajoby ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy a ve zbytku stížnost obsahující četné námitky porušení článků 6 a 8 Úmluvy odmítl. Stěžovateli nepřiznal žádné peněžité zadostiučinění.

#### ***(i) Okolnosti případu***

Stěžovatel, český a rakouský občan, byl v roce 2005 pravomocně odsouzen k pěti letům odnětí svobody za trestný čin kráčení daně, poplatku a podobné dávky v souvislosti s dovozem kuřecího masa z Číny v 90. letech, o kterém pro účely celního řízení deklaroval, že jej nakoupil od společnosti sídlící na Gibraltaru, což prokazoval fiktivními fakturami na mnohem nižší částky. Zahájení trestního stíhání stěžovatele předcházela prohlídka prostor společnosti stěžovatele, jejímž byl jediným společníkem a jednatelem, nařízená policejní vyšetřovatelkou s předběžným souhlasem státní zástupkyně jako neodkladný a neopakovatelný úkon poté, co policie stěžovatele neúspěšně vyzvala k vydání účetní dokumentace.

V řízení před vnitrostátními soudy stěžovatel namítal mj. nepřipustnost důkazů získaných údajně nezákonnou prohlídkou prostor, nedostatečné objasnění otázky zavinění, nemožnost vyjádřit se ke všem důkazům nebo nepředvolání představitele dotčené gibraltarské společnosti jako svědka. Dále napadal skutečnost, že poté, co všichni tři dosavadní obhájci stěžovatele postupně rezignovali, resp. byli odvoláni, ustanovil Vrchní soud v Praze jako soud odvolací stěžovateli obhájce, aniž mu dal čas na zvolení obhájce vlastního. Po několikerém odročení jednání vynesl vrchní soud v nepřítomnosti stěžovatele rozsudek, ve kterém potvrdil předchozí odsouzení.

Po odmítnutí dovolání podal v roce 2006 stěžovatel ústavní stížnost. Ta byla přidělena senátu v souladu s veřejně přístupným rozvrhem práce soudu, o čemž byl stěžovatel informován. Ústavní soud však v duchu své tehdejší praxe stěžovateli nezaslal vyjádření dotčených orgánů k ústavní stížnosti, která podle něj ne-

obsahovala nové skutečnosti. Ústavní stížnost byla následně odmítnuta senátem, ve kterém byl jeden z původních členů nahrazen ze zdravotních důvodů soudkyní senátu jiného.

#### ***(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu***

*a) K torzenému porušení článku 6 Úmluvy v souvislosti s řízením před Ústavním soudem*

Soud nepřijal námitku vlády, podle níž stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy. Konstatoval, že na rozdíl od věci *Holub proti České republice* (č. 24880/05, rozhodnutí ze dne 14. prosince 2010), v níž toto nové kritérium přijatelnosti uplatnil ve prospěch žalované vlády, v projednávané věci minimálně jeden z vedlejších účastníků své vyjádření pro Ústavní soud doplnil nad rámec pouhého odkazu na své rozhodnutí a nelze vyloučit, že tím Ústavní soud ovlivnil. Stěžovatel navíc již při podání stížnosti k Soudu uvedl, jak by se byl pokusil tvrzení o svém údajně obstrukčním chování obsažená v dotčeném vyjádření zpochybnit.

S ohledem na výše uvedené stěžovatel měl podle Soudu v zájmu zachování kontradiktornosti řízení dostat možnost se k podání ostatních účastníků řízení vyjádřit. Jelikož takovou možnost nedostal, došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

*b) K torzenému porušení čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy*  
Stěžovatel dále namítal, že ustanovením obhájce odvolací soud porušil jeho práva obhajoby.

Soud tuto námitku prohlásil za přijatelnou a připomněl, že při posuzování otázek na poli čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy bere v úvahu způsob, jakým byla zajištěna obhajoba jako celek. Právo na volbu vlastního právního zástupce nemůže být považováno za absolutní, přičemž státu rovněž nelze přičítat odpovědnost za každé selhání soudem ustanoveného obhájce. Soud poukázal na skutečnost, že dotčený soud opravdu měl problém zajistit přítomnost stěžovatele a jeho právních zástupců na jednání, a to navzdory výslovnému upozornění posledního obhájce soudem na povinnost zastupovat stěžovatele, dokud si nezvolí obhájce nového, a opakovanému odročení jednání. Soud dále zdůraznil, že stěžovatel nikdy před českými soudy nezůstal bez právního zastoupení a byl obeznámen s ustanovením obhájkyne, kterou mohl kontaktovat. Nikdy přitom soudu nesdělil, že by chtěl být zastoupen jiným advokátem a ani on, ani ustanovená advokátka nepožádali o odročení jednání za účelem lepší přípravy obhajoby. Nic zároveň nenasvědčovalo tomu, že by dotčený soud věděl, že stěžovatel obhájkyňi nekontaktoval, ani že by měl soud jiné důvody k zásahu v zájmu zajištění účinného uplatnění práva stěžovatele. K porušení Úmluvy proto v tomto ohledu nedošlo.

*c) K dalším torzeným porušením článku 6 Úmluvy*

Soud potvrdil, že v rámci kontroly dodržování práva na spravedlivý proces je jeho úlohou přezkoumat

trestní řízení jako celek, nikoli přípustnost důkazů jako takovou, přičemž obžalovanému musí být obecně dána možnost odpovídajícím a dostatečným způsobem zpochybnit svědectví v jeho neprospěch a vyslechnout svědky. Konstatoval, že v projednávané věci nic nenasvědčuje tomu, že by tomu tak nebylo, přičemž vnitrostátní soudy svá rozhodnutí řádně zdůvodnily a stěžovatel měl v průběhu celého řízení k dispozici právní pomoc a možnost zpochybnovat důkazy včetně okolností, za nichž byly získány. Dále Soud připomněl, že Úmluva soudům neukládá, aby vyhověly všem žádostem o předvolání svědků obhajoby, jako byl podle Soudu např. představitel gibraltarské společnosti, se kterou stěžovatel údajně obchodoval, a akceptoval zdůvodnění, které soudy použily na vysvětlení, proč tak neučinily. Stěžovatelova námitka porušení práva na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy tak byla zjevně neopodstatněná.

Stěžovatel dále namítal, že změnou ve složení senátu rozhodujícího o jeho ústavní stížnosti a nahrazením nemocného soudce soudkyní, jež byla podle stěžovatele podjatá, bylo porušeno jeho právo na neustranný soud zřízený zákonem. Soud shledal, že změněné složení senátu bylo v souladu se zákonem, přičemž tvrzení stěžovatele o podjatosti náhradní soudkyně nelze považovat za objektivně podložené. I tato část stížnosti tudíž byla zjevně neopodstatněná.

Jako zjevně neopodstatněné Soud posoudil i další námitky stěžovatele týkající se nemožnosti vyjádřit se ke každému jednotlivému důkazu, údajného nerespektování presumpce nevinny a práva být informován o všech bodech obžaloby. Za nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy Soud konečně prohlásil námitky týkající se neumožnění nahlédnout do spisu zmocněnci stěžovatele a nepostoupení stanoviska státního zastupitelství k dovolání Nejvyšším soudem.

#### *d) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy*

Námitky stěžovatele ve vztahu k nařízené prohlídce jiných prostor původně formulované na poli článku 6 Soud posuzoval na poli článku 8. Došel k závěru, že s námitkou zpochybňující neodkladnost a neopakovatelnost prohlídky se vnitrostátní soudy dostatečně vypořádaly, a odmítl ji jako zjevně neopodstatněnou. Zároveň prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy námitku, že prohlídka proběhla bez souhlasu státního zástupce, resp. soudu, přičemž ustanovení trestního řádu, podle kterého byla nařízena, bylo později zrušeno Ústavním soudem. Soud souhlasil s vládou, že stěžovatel se nikdy, ani v podstatě, nedovolával práv zaručených článkem 8 Úmluvy, přičemž mu nic nebránilo, aby tak jménem svým nebo jménem své společnosti u Ústavního soudu učinil.



# ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI JINÝM STÁTŮM

## EXTREMISMUS

### *Rozsudek ze dne 17. prosince 2013 ve věci č. 27510/08 – Perinçek proti Švýcarsku*

Senát druhé sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že odsouzením stěžovatele za veřejné pronesení výroků zpochybňujících existenci tzv. arménské genocidy došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu zaručeného článkem 10 Úmluvy.

#### *(i) Okolnosti případu*

V rámci několika veřejných vystoupení ve Švýcarsku konaných v průběhu roku 2005 pronesl stěžovatel (doktor práv a předseda Turecké strany pracujících) výroky, kterými popíral existenci genocidy údajně spáchané v roce 1915 a následujícím období na arménském lidu ze strany tehdejší Osmanské říše. V červenci 2005 sdružení Švýcarsko-Arménie (*Suisse-Arménie*) podalo na stěžovatele trestní oznámení a v březnu 2007 byl stěžovatel Obvodním soudem v Lausanne za své výroky odsouzen za trestný čin rasové diskriminace k 90 denním peněžitým trestům ve výši 100 švýcarských franků (CHF), pokutě 3 000 CHF nahraditelné trestem odnětí svobody v rozsahu 30 dní a k náhradě nemajetkové újmy ve prospěch uvedeného občanského sdružení ve výši 1 000 CHF. Podle obvodního soudu je arménská genocida prokázanou historickou skutečností, a to jak podle veřejného mínění ve Švýcarsku, tak na mezinárodní úrovni. Pohnutky stěžovatele navíc měly rasistický podtext a nevyplývaly z historické debaty. V červnu 2007 Kantonální soud ve Vaud nevyhověl odvolání stěžovatele, když odmítl tvrzení, podle kterého bylo třeba provést hlubší analýzu otázky existence arménské genocidy ve světle závěrů historiků. Stěžovatel následně se svým odvoláním neuspěl ani před Federálním soudem.

#### *(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu*

##### *K torzenému porušení článku 10 Úmluvy*

Stěžovatel na poli článku 10 Úmluvy namítal, že trestním odsouzením za výroky o neexistenci arménské genocidy švýcarské soudy porušily jeho svobodu projevu. Společně s tureckou vládou, která v řízení před Soudem intervenovala jako třetí strana, měl totiž za to, že použití příslušného trestněprávního ustanovení švýcarskými soudy nebylo dostatečně předvídatelné, odsouzení nesledovalo legitimní cíl a zásah do jeho svobody projevu nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“.

Na poli přijatelnosti stížnosti se Soud nejprve zabýval otázkou, zda předmětné výroky stěžovatele nebyly

zneužitím práva přiznaného Úmluvou ve smyslu článku 17 Úmluvy, jinými slovy, zda nesměřovaly k popření práv a svobod jiných, a zda by tedy projevy stěžovatele neměly být vyňaty z ochrany článku 10 Úmluvy. Soud připomněl svou judikaturu, podle které takto v minulosti prohlásil za neslučitelné *ratione materiae* s Úmluvou námitky porušení svobody projevu v souvislosti s odsouzením autora díla systematicky popírajícího zločiny proti lidskosti spáchané nacisty vůči Židům (srov. *Urban a ostatní proti Francii*, č. 20985/05, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 34), případně v souvislosti s islamofobními (srov. *Norwood proti Spojenému království*, č. 23131/03, rozhodnutí ze dne 16. listopadu 2004) či antisemitskými výroky (srov. *Ivanov proti Rusku*, č. 35222/04, rozhodnutí ze dne 20. února 2007). V těchto případech podle Soudu tvrzení stěžovatelů podněcovala k nenávisti a směřovala tak proti základním hodnotám a smyslu Úmluvy.

V projednávané věci Soud připustil, že předmětné výroky měly provokativní charakter. Stěžovatel nicméně ve skutečnosti nepopíral samotnou existenci masakrů a nuceného přesídlování arménské populace v rozhodné době, ale spíše nesouhlasil s právní kvalifikací příslušných činů jako genocidy. Sporné výroky tedy jako takové nesměřovaly k podněcování nenávisti vůči arménskému lidu a stěžovatel jejich prostřednictvím nezneužil své svobody projevu v rozporu se smyslem článku 10 Úmluvy. Nebylo tedy namístě ve věci použít článek 17 Úmluvy.

K odůvodněnosti stížnosti Soud předně podotkl, že mezi stranami není sporu o tom, že v daném případě představovalo odsouzení stěžovatele zásah do jeho svobody projevu. Připomněl zásadu, podle které požadavek na zákonnost zásahu do svobody chráněné článkem 10 Úmluvy rovněž předpokládá, aby příslušná norma, na níž se zásah zakládá, byla předvídatelná: musí být formulována s dostatečnou přesností tak, aby jí mohl jednotlivec přizpůsobit své chování. Tento požadavek nicméně není absolutní a je třeba na něj nahlížet ve světle počtu a postavení adresátů normy. V daném případě panovala shoda na tom, že příslušné ustanovení trestního zákoníku bylo dostatečně dostupné. Z jeho znění (kdy podle Federálního soudu pojmy „genocida“ a „jiné zločiny proti lidskosti“ ve světle jazykového, gramatického i historického výkladu neodkazovaly výhradně na genocidu spáchanou za nacistického režimu) mohla být stěžovateli, jakožto právníkovi a politikovi, hrozba sankce za sporné výroky dostatečně zřejmá. Zásah sledoval podle Soudu rovněž legitimní cíl spočívající v ochraně práv třetích osob, konkrétně čest rodin a blízkých obětí hrůz spá-

chaných Osmanskou říší v rozhodném období na arménském lidu.

Při hodnocení otázky, zda byl daný zásah nezbytný v demokratické společnosti, Soud nejprve odkázal na obecné zásady vyplývající z jeho judikatury (viz např. jejich shrnutí v nedávném rozsudku ve věci *Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 2013, § 100) a na judikaturu vztahující se k „tureckým“ případům týkajícím se svobody projevu v souvislosti mj. s projevy ospravedlňujícími násilnosti spáchané vůči Arménům. Připomněl, že není jeho úlohou vyslovovat se k existenci masakrů a deportací arménského lidu v letech 1915 a následujících ani k otázce právní kvalifikace daných činů, když k posouzení těchto otázek jsou povolány vnitrostátní orgány, zejména soudy (srov. *Lehideux a Isorni proti Francii*, č. 24662/94, rozsudek ze dne 23. července 1998, § 50); Soudu přísluší toliko posoudit, zda vnitrostátní soudy při svém rozhodování nepřekročily prostor pro uvážení, který jim za daných okolností náležel.

V projednávané věci byl podle Soudu prostor pro uvážení vnitrostátních orgánů s ohledem na historický, právní a politický charakter a kontext výroků stěžovatele do jisté míry omezený. Zatímco těžištěm odůvodnění švýcarských soudů byla premisa, že o právní kvalifikaci sporných historických událostí existoval ve společnosti „obecný konsensus“, stěžovatel, turecká vláda a ostatně i švýcarský Federální soud poukazovali na různorodost názorů ohledně předmětných otázek, a to jak v rámci švýcarských politických orgánů, tak v rámci mezinárodního společenství. Ani Soud přitom nedospěl k přesvědčení o „obecném konsensu“ ve vztahu k tak složité a specifické právní otázce, jakou je zejména právní kvalifikace „genocidy“ v souvislosti s činy spáchanými vůči Arménům. Projednávanou problematiku přitom odlišil od případů týkajících se holokaustu, kdy se např. popírání existence plynových komor týkalo velmi konkrétních historických faktů a kdy zločiny spáchané nacistickým režimem měly jasný právní základ ve Statutu Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku a byly také příslušnou mezinárodní soudní instancí posouzeny.

K otázce, zda odsouzení stěžovatele sledovalo „naléhavou společenskou potřebu“, Soud odkázal na své závěry týkající se použitelnosti článku 17 Úmluvy na daný případ a na závěry studie předložené švýcarskou vládou, podle které pouze ve dvou z 16 zkoumaných evropských států není kvalifikace trestného činu popírání genocidy omezena na zločiny spáchané nacistickým režimem. Vývoj rozhodovací praxe španělského Ústavního soudu, francouzské Ústavní rady a Výboru OSN pro lidská práva přitom poukazuje na důležitost přikládání svobodě projevu, diskusi o veřejných otázkách a jejich roli v demokratickém státě a rozdílný přístup, který je třeba uplatnit na vnitro-

státní uznání (prostřednictvím zákona) právní kvalifikace některých historických faktů a na trestní postih zpochybňování takového oficiálního postoje státu. Odsouzení stěžovatele v projednávané věci bylo přitom vůbec prvním odsouzením podle příslušného ustanovení švýcarského trestního zákoníku v souvislosti s výroky týkajícími se činů spáchaných na arménském lidu, přičemž dříve v jiné věci nižší soud stěžovatele v podobné věci osvobodil. Trest uložený stěžovateli, jakkoli lze jeho závažnost relativizovat, byl s to do budoucna odradit od veřejné debaty na dané téma. S ohledem na výše uvedené proto Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy dostatečně neodůvodnily odsouzení stěžovatele. Neprokázaly, že jejich přístup odpovídal naléhavé společenské potřebě ani že byl nezbytný v demokratické společnosti. Překročily tak úzký prostor pro uvážení, kterým v dané věci disponovaly, a k porušení článku 10 Úmluvy proto došlo.

### (iii) Oddělená stanoviska

K rozsudku připojili souhlasné stanovisko soudci Raimondi a Sajó. Částečně nesouhlasné stanovisko připojili soudci Vučinić a Pinto de Albuquerque, kteří po podrobném rozboru případu dospěli k názoru, že k porušení článku 10 Úmluvy v daném případě nedošlo.

## INTERNET

### ***Rozsudek ze dne 10. října 2013 ve věci č. 64559/09 – Delfi AS proti Estonsku***

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že uložením odpovědnosti za čtenářské komentáře internetovému zpravodajskému portálu nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy.

### (i) Okolnosti případu

Delfi, novinový portál vlastněný stěžovatelem, patří mezi největší internetové zpravodajské portály v Estonsku a vydává přibližně 330 článků denně, v estonském i ruském jazyce. Kromě Estonska působí také v Lotyšsku a Litvě. V rozhodující době byl každý zpravodajský článek ukončen slovy „přidejte svůj komentář“ a políčkem pro uvedení jména a emailové adresy komentujícího příspěvatele. Komentáře čtenářů se na webových stránkách zobrazovaly automaticky, bez revize nebo úpravy ze strany stěžovatele. Každý den celkově pod články přibývalo kolem 10 tisíc komentářů, většinou uváděných pod pseudonymy.

I když portál neprováděl automatickou revizi všech komentářů, zavedl dva způsoby, jakými bylo možné komentáře s nevhodným obsahem odstranit. Funkce „nahlásit a stáhnout“ přístupná na stránkách článků, umožňovala čtenářům označit komentář jako urážlivý, na základě čehož došlo k jeho okamžitému stažení. Druhým způsobem bylo automatické mazání komentářů obsahujících vybraná slovní spojení. Navíc, oběti

urážlivých a hanlivých komentářů mohly kontaktovat přímo stěžovatele, který následně komentáře odstranil. Delfi se také oficiálně distancoval od obsahu čtenářských komentářů a na stránkách měl uveřejněné upozornění, že komentáře nevyjadřují jeho názory a postoje.

V lednu 2006 byl na portálu Delfi publikován článek s názvem „SLK zničila plánovanou ledovou cestu“ týkající se účasti lodní společnosti Saaremaa na zmaření budování veřejných silnic přes zamrzlé moře mezi estonskou pevninou a několika ostrovy. Následující dny po publikování bylo pod článek připojeno několik desítek komentářů, z nichž přibližně dvacet obsahovalo osobní vyhrůžky a urážlivý jazyk vůči členovi dozorčí rady Saaremaa a majoritnímu vlastníkovi L. Právní zástupci L. požádali Delfi o odstranění urážlivých a útočných komentářů a náhradu škody za nemajetkovou újmu. Delfi problematiku komentáře okamžitě stáhl, náhradu škody však odmítl zaplatit. Vnitrostátní soudy shledaly, že ač článek samotný byl vyvážený a objektivní, komentáře měly vulgární až ponižující povahu. Podle soudů se svoboda projevu nevztahuje na ochranu komentářů takové povahy, konstatovaly proto porušení osobnostních práv L. a vyvodily odpovědnost vydavatele Delfi, který měl (zejména podle rozhodnutí Nejvyššího soudu) povinnost zveřejnění obdobných komentářů preventivně zabránit.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení článku 10 Úmluvy*

Stěžovatel u Soudu namítal, že rozhodnutím vnitrostátních soudů došlo k porušení jeho svobody projevu a práva sdělovat informace. Poukazoval zejména na to, že povinnost preventivně kontrolovat obsah příspěvků zveřejněných třetími osobami nemá ve vnitrostátním právu žádnou oporu. Povaha komentářů nebyla podnícena vyzněním samotného článku, Delfi působil pouze jako pasivní „hostitel“ a správce prostoru pro příspěvky čtenářů, za něž nemůže nést odpovědnost.

Jelikož nebylo pochyb o tom, že rozhodnutím vnitrostátních soudů došlo k zásahu do svobody projevu stěžovatele ve smyslu článku 10 Úmluvy, Soud se dále zabýval otázkou, zda byl tento zásah odůvodněný, tedy zda ve smyslu čl. 10 odst. 2 bylo toto omezení stanoveno zákonem, nezbytné v demokratické společnosti a sledovalo legitimní cíl.

Ohledně zákonnosti zásahu Soud poznamenal, že dle vnitrostátního práva byl stěžovatel odpovědný za zveřejnění hanlivých komentářů. Byť byla příslušná ustanovení poměrně obecná, stěžovatel je provozovatel jednoho z největších internetových zpravodajských portálů v Estonsku, a proto musel předvídat, za případného vyžádání si právní rady, jaká jsou rizika a důsledky jeho činnosti. Zásah tedy byl zákonný. Zásah nepochybně sledoval legitimní cíl ochrany pověsti a práv jiných.

Při zkoumání přiměřenosti zásahu Soud zkoumal *zaprvé* kontext, v jakém byly předmětné komentáře učiněny, *zadruhé* opatření, která stěžovatel přijal, aby zabránil či odstranil hanlivé komentáře, *zatřetí* odpovědnost autorů komentářů jako alternativu k odpovědnosti stěžovatele a *začtvrté* důsledky, které rozhodnutí vnitrostátních soudů pro stěžovatele měla.

Ohledně kontextu předmětných komentářů Soud uvedl, že zveřejněné komentáře měly hanlivou povahu a že neprodleně po upozornění poškozené strany byly odstraněny. Dále konstatoval, že samotný článek byl skutečně vyvážený a pojednával o tématu veřejného zájmu, resp. o krocích lodní společnosti, které negativně ovlivnily velké množství lidí. Proto si portál Delfi měl být podle Soudu vědom existence nadprůměrného rizika, že kritické komentáře čtenářů budou přesahovat hranici přípustnosti. Soud dále konstatoval, že nelze říct, že by stěžovatel zcela zanedbal svou povinnost zabránit poškození pověsti třetích osob, jelikož přijal určitá opatření, zejména automatický filtrační systém smazávající komentáře obsahující určitá slova a systém upozornění na závadné komentáře. Byť tato opatření Soud shledal užitečnými, nebyla podle Soudu dostatečnou zárukou předejít škody způsobené třetím osobám. Zveřejňování a publikování článků a komentářů bylo profesní činností stěžovatele; na rozdíl od osoby, jejíž pověst byla ohrožena, stěžovatel byl v pozici, kdy věděl, jaký článek se má publikovat, mohl předvídat, jaké povahy mohou být vyvolané reakce a komentáře, a mohl přijmout dostatečně technická opatření bránící zveřejnění hanlivých komentářů. Jelikož čtenáři nemohli své komentáře nijak dále upravit ani smazat, stěžovatel nad nimi vykonával značný stupeň kontroly. Soud navíc zdůraznil, že zásah do stěžovatelovy svobody projevu je zmírněný skutečností, že vnitrostátní soudy ponechaly zcela na jeho rozhodnutí, jakým způsobem zajistí ochranu práv třetích osob, a nenařídily mu žádná konkrétní opatření.

Co se týká alternativy, že by poškozená osoba mohla sama vymáhat náhradu škody od autora hanlivého komentáře, Soud uvedl, že taková možnost nenaplnuje požadavky článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života). Respektování přání čtenářů neodhalovat v internetových diskusích svou identitu je stěžejní součástí jejich svobody projevu, nutně ale vede ke ztížení podávání žalob pro poškození dobrého jména vůči jednotlivcům, kteří mohou být autory podobně pomlouvačných vyjádření. Pro potenciální oběť hanlivých výroků je navíc velmi obtížné kontinuálně monitorovat všechny internetové stránky, kde se takové komentáře mohou vyskytnout.

Konečně, stěžovatel byl odsouzen k náhradě nemajetkové újmy ve výši 320 eur, což dle Soudu nemůže být v žádném případě považováno za nepřiměřené.

Soud proto uzavřel, že s ohledem na povahu komentářů, kontext, v němž byly učiněny, skutečnost, že stě-

žovatel je podnikatelem provozujícím daný portál na obchodní bázi, nedostatečnost jím přijatých preventivních a ochranných opatření proti zásahům do pověsti jiných a mírnost udělené sankce je rozhodnutí vnitrostátních soudů, že je stěžovatel odpovědný za hanlivé komentáře čtenářů ke článku, který na svém portálu zveřejnil, odůvodněným a přiměřeným zásahem do jeho práva na svobodu projevu. K porušení článku 10 Úmluvy proto nedošlo.

Věc byla na žádost stěžovatele postoupena velkému senátu.

## LETIŠTNÍ KONTROLY

### **Rozhodnutí ze dne 15. října 2013 ve věci č. 26291/06 – Gahramanov proti Ázerbájdžánu**

Senát první sekce Soudu většinou hlasů prohlásil stížnost, ve které stěžovatel namítal, že jeho zadržení na letišti po dobu čtyř hodin za účelem ověření totožnosti a vykonání dalších administrativních úkonů bylo v rozporu s článkem 5 Úmluvy, za nepřijatelnou.

#### (i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl v roce 2002 odsouzen k deseti letům trestu odnětí svobody za nelegální držení zbraní a spiknutí za účelem násilného převzetí státní moci. V březnu 2005 byl na základě udělené prezidentské milosti propuštěn.

Dne 18. července 2006 měl stěžovatel cestovat letecky z Baku do Dubaje. Po odbavení na letišti přistoupil k pasové kontrole. Dle jeho tvrzení mu po několika minutách bylo řečeno, že na základě příkazu Ministerstva pro národní bezpečnost byl z plánovaného letového spoje vyloučen a že má posečkat v místnosti služby cizinecké policie na příjezd pracovníků ministerstva. Stěžovatel dále uvedl, že byl odveden do uvedené místnosti, aniž byl jinak informován o důvodech tohoto opatření. Nemohl místnost opustit ani kohokoliv kontaktovat. Stěžovatel rovněž tvrdil, že požádal příslušníky služby cizinecké policie, aby vypracovali záznam o jeho zadržení, ti tak ale odmítli učinit. Dle svých tvrzení byl stěžovatel v dané místnosti držen po dobu cca čtyř hodin. Poté mu bylo umožněno opustit letiště. Naléhal, aby mu byla předána dokumentace o jeho zadržení. Místo toho mu údajně pracovník ministerstva telefonicky opětovně sdělil, ať opustí letiště. Stěžovateli byla na jeho žádost později proplacena letenka.

Ke skutkovým okolnostem případu vláda uvedla, že během provádění pasové kontroly příslušník služby cizinecké policie zjistil, že se stěžovatel nachází na seznamu „omezení překročení státní hranice“ se statutem „zastavit“. K důvodům, proč se u stěžovatele takový status objevil, vláda poznamenala, že došlo k chybě ze strany ministerstva, které stěžovatelovo jméno v návaznosti na prezidentskou milost neod-

stranilo z příslušného seznamu. Vláda konstatovala, že stěžovatel byl na letišti v dané místnosti držen pouhé dvě hodiny, nikoli čtyři, jak tvrdil stěžovatel. Vláda dále poznamenala, že dokument o zadržení stěžovatele vyhotoven byl, avšak vzhledem k tomu, že ministerstvo již dále v dané věci žádné kroky nepodnikalo, byl následně zničen.

Stěžovatel podal žalobu proti službě cizinecké policie, ve které namítal, že byla porušena jeho práva, a žádal o kompenzaci za nezákonné zadržení. Vnitrostátní soudy na třech stupních soudní soustavy však stěžovateli nedaly zapravdu.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

*K torzenému porušení článku 5 Úmluvy*

Soud uvedl, že v první řadě je třeba určit, zda šlo v projednávané věci o „zbavení svobody“, a zda je tedy článek 5 Úmluvy vůbec použitelný. V této souvislosti mimo jiné připomněl, že článek 5 Úmluvy se netýká pouhého omezení svobody pohybu, které je upraveno v článku 2 Protokolu č. 4. Pro zjištění, zda se jednalo o zbavení svobody, je třeba vyjít z konkrétní situace, ve které se stěžovatel nacházel, a zohlednit celou řadu kritérií, zejména druh, délku, účinky a způsob výkonu předmětného opatření. Mezi zbavením svobody a jejím omezením je však rozdíl pouze co do stupně a intenzity, nikoli co do povahy a podstaty (viz *Guzzardi proti Itálii*, č. 7367/76, rozsudek pléna ze dne 6. listopadu 1980, § 92).

Soud dále poznamenal, že článek 5 Úmluvy je použitelný i na případy velmi krátkého zbavení svobody, např. po dobu 30 až 45 minut za účelem prohledání či zadržení příslušníky policie (viz *Gillan a Quinton proti Spojenému království*, č. 4158/05, rozsudek ze dne 12. ledna 2010, § 57; a *Shimovolos proti Rusku*, č. 30194/09, rozsudek ze dne 21. června 2011, § 48-50). V projednávané věci však dle Soudu zadržení stěžovatele z důvodu, že se během pasové kontroly na mezinárodním letišti u jména stěžovatele objevil v databázi status „zastavit“, proběhlo za okolností odlišných od příkladů uvedených výše, ve kterých šlo o zadržení v důsledku zásahu policie.

Soud v této souvislosti zdůraznil, že významným faktorem, který by měl být zohledněn, je kontext, v němž bylo dané opatření přijato, protože v moderní společnosti nastávají běžně případy, ve kterých jsou jednotlivci nuceni podstoupit určitá omezení svobody pohybu v obecném zájmu (viz *Austin a ostatní proti Spojenému království*, č. 39692/09 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. března 2012, § 59). Dle Soudu je tak třeba mít za to, že cestující letadlem tím, že si vybere leteckou dopravu, souhlasí s řadou bezpečnostních kontrol, které jsou s tímto způsobem dopravy spjaty, např. s kontrolou cestovních dokladů a zavazadel a též s možným čekáním na ověření totožnosti či ověření případného bezpečnostního rizika.

Soud proto shrnul, že v případech, kdy je cestující zastaven během letištní pasové kontroly za účelem objasnění jeho situace a kdy toto zadržení nepřesáhne dobu nezbytně nutnou k provedení relevantních úkonů, nevystává z pohledu článku 5 Úmluvy žádný problém.

Soud tento test použil na skutkové okolnosti projednávané věci. Podotkl mimo jiné, že byť stěžovatel nemohl opustit příslušnou místnost, nebyl spoután ani držen ve speciálním zařízení pro zajištění cizinců. Celková doba pobytu stěžovatele v dané místnosti nepřekročila několik hodin. I kdyby byla pravdivá verze stěžovatele, nepřekročila dle Soudu doba jeho pobytu v dané místnosti nezbytně nutnou dobu k prohledání jeho zavazadla a provedení příslušných administrativních úkonů k objasnění jeho situace (srov. *Foka proti Turecku*, č. 28940/95, rozsudek ze dne 24. června 2008, § 77). Soud dále poznamenal, že příslušník služby cizinecké policie vzhledem ke skutečnosti, že stěžovatel byl uveden na příslušném seznamu, ač omylem, důvodně předpokládal, že je třeba provést další ověření jeho totožnosti. Bylo navíc prokázáno, že stěžovatel mohl opustit letiště neprodleně poté, co byla jeho situace objasněna (srov., *a contrario*, *Nolan a K. proti Rusku*, č. 2512/04, rozsudek ze dne 12. února 2009, § 20-26).

Na základě výše uvedeného Soud uzavřel, že se zadržení stěžovatele v dané místnosti služby cizinecké policie nerovnálo zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Stížnost proto prohlásil za nepřijatelnou.

## NÁPRAVA OMYLŮ PŘI PŘEVODU MAJETKU

### *Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 41248/06 – Bogdel proti Litvě*

Senát druhé sekce Soudu dospěl pěti hlasy proti dvěma k závěru, že prohlášení smlouvy o prodeji státního pozemku za neplatnou z důvodu pochybení státních orgánů při prodeji nebylo nepřiměřeným zásahem do práva na pokojné užívání majetku stěžovatelů, neboť postup vnitrostátních orgánů při nápravě pochybení byl přiměřeně rychlý a stěžovatelům se dostalo dostatečného odškodnění. K porušení článku 1 Protokolu č. 1 ani čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.

#### (i) Okolnosti případu

Manželka prvního stěžovatele a matka druhé stěžovatelky v roce 1995 nabyly státní pozemek na základě smlouvy s tehdejším městským úřadem. Šlo o pozemek na území historického národního parku před hradem Trakai, který měla pronajatý od roku 1992 ke stavbě prodejního stánku. Stěžovatelé (dědicové) později přestavěli prodejní stánek na kavárnu a v roce 1998 se snažili pozemek rozšířit. Místní obyvatelé začali od roku 1999 oslovovat různé úřady, aby zabránili budování dalších staveb na pozemku. Později zpo-

chybnili zákonnost prodeje pozemku. V únoru 2001 podal jeden z těchto úřadů žalobu na určení neplatnosti kupní smlouvy z roku 1995. Přestože stěžovatelé namítli promlčení, soud žalobě vyhověl. Stěžovatelé v odvolání namítli zásah do právní jistoty vyslovením neplatnosti smlouvy po více než 6 letech. Odvolací soud potvrdil prvoinstanční rozhodnutí, rozhodl však o vrácení kupní ceny z roku 1995. V dovolání k Nejvyššímu soudu stěžovatelé napadli určení počátku běhu promlčecí lhůty a zneplatnění smlouvy označili za zásah do svých majetkových práv. Nejvyšší soud odvolání zamítl. Promlčecí lhůtu považoval za zachovanou, neboť počala běžet až okamžikem, kdy se žalobce dozvěděl o porušení práva (ze zprávy kontrolního úřadu). Rozhodnutí soudů neovlivnila vlastnictví kavárny vybudované na sporném pozemku a stěžovatelé se po ukončení soudního řízení stali nájemci pozemku (na 87 let).

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *a) K tvrzenému porušení čl. 1 Protokolu č. 1*

Stěžovatelé namítali, že byli odnětím vlastnického práva k pozemku neoprávněně a svévolně zbaveni majetku. Poukázali na dobrou víru nabyvatelky pozemku i svou vlastní. Označili za nespravedlivé, aby nesli odpovědnost za pochybení úřadů, které měly znát právo. Zbavení majetku považovali za nepřiměřené a nadměrné břemeno způsobující jim značnou újmu. Zpochybnili, že by vlastnictví předmětného pozemku mohlo odporovat veřejnému zájmu, zvláště když jim po zneplatnění smlouvy stát pozemek pronajal na 87 let ke stejnému účelu.

Soud úvodem uvedl, že prohlášením smlouvy za neplatnou byli stěžovatelé „zbaveni majetku“ ve smyslu druhé věty článku 1 Protokolu č. 1 Úmluvy.

Při ověření, zda bylo toto zbavení majetku zákonné, Soud poznamenal, že vnitrostátní soudy konstatovaly, že sporný převod vlastnického práva odporoval mnoha právním předpisům na ochranu kulturního a historického dědictví. Dle Soudu nic nenasvědčuje tomu, že by žalobce řízení o neplatnost smlouvy zahájil svévolně. Napadené řízení mělo dle Soudu napravit pochybení úřadů a odejmout stěžovatelům právní nárok, který nabyli neoprávněně. Zásah do práva stěžovatelů byl proto podle Soudu upraven zákonem ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

Soud dále uzavřel, že zásah sledoval veřejný zájem na ochraně historického a kulturního dědictví státu. Řízení nadto vyvolali místní obyvatelé.

Pokud jde o rovnováhu mezi obecnými zájmy společnosti a ochranou základních práv jednotlivce, Soud připomněl zásady dobré správy, podle nichž musí státní orgány v případech týkajících se základních práv, včetně majetkových práv, jednat přiměřeně rychle, adekvátně a především konzistentně (srov. např. *Rysovskyy proti Ukrajině*, č. 29979/04, rozsudek ze dne 20. října 2011, § 70-71). Tyto zásady by sice ne-

měly bránit nápravě případných pochybení úřadů, ta by však neměla nepřiměřeně zasáhnout do nového práva nabytého jednotlivcem oprávněně a v dobré víře spoléhajícím na zákonost postupu orgánů veřejné moci. Státní orgány, které nesplní své povinnosti, by neměly těžit ze svých pochybení ani se vyhnout svým povinnostem. Rizika takových pochybení musí nést stát a důsledky nápravy pochybení nesmí jít na úkor dotčených jednotlivců (viz např. *Pincová a Pinc proti České republice*, č. 36548/97, rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, § 58; *Gashi proti Chorvatsku*, č. 32457/05, rozsudek ze dne 13. prosince 2007, § 40; *Trgo proti Chorvatsku*, č. 35298/04, rozsudek ze dne 11. června 2009, § 67).

V projednávané věci Soud dospěl k závěru, že od okamžiku upozornění místních obyvatel jednaly úřady rychle a že náprava jejich pochybení nešla na vrub stěžovatelů, protože byli přiměřeně odškodněni (vrácením kupní ceny, ponecháním vlastnictví k vybudované kavárně a nájmem pozemku na značně dlouhou dobu 87 let). Soud proto uzavřel, že zásah do práv stěžovatelů byl přiměřený a k porušení článku 1 Protokolu č. 1 nedošlo.

#### *b) K tvrzenému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy*

Stěžovatelé dále namítali, že jejich věc nebyla projednána spravedlivě, jelikož vnitrostátní soudy při stanovení počátku běhu promlčecí doby nesprávně vyložily vnitrostátní právo. Jejich postupem došlo k porušení zásady právní jistoty a popření jejich základního lidského práva vlastnit majetek. Stěžovatelé brojili především proti údajně nedůvodnému rozlišování mezi soukromými osobami a státem při uplatňování promlčecí lhůty. V případě soukromých osob vnitrostátní soudy za počátek promlčecí lhůty považovaly okamžik, kdy se strana napadající platnost smlouvy dozvěděla o uzavření smlouvy. V případě žalob podaných orgány veřejné moci však za počátek lhůty považovaly okamžik, kdy tyto orgány obdržely dostatečné podklady k prokázání nezákonnosti. Takový přístup podle stěžovatelů odporuje obecnému účelu a podstatě promlčení zajišťujícího stabilitu soukromoprávních vztahů. Prakticky se rovná neexistenci promlčecí lhůty pro žaloby podávané orgány veřejné moci a neexistenci jejich povinnosti ověřovat zákonost jejich rozhodnutí a transakcí v patřičné době.

Soud připomněl, že jeho role je omezena na zjištění, nakolik je výsledek výkladu práva vnitrostátními soudy slučitelný s Úmluvou. Soud uvážil argument stěžovatelů, podle kterého je výše popsáný odlišný přístup při uplatnění promlčecí lhůty diskriminační, přičemž poukázal i na skutečnost, že tento argument stěžovatelé nevnesli před Nejvyšším soudem. I kdyby tak však učinili, podle Soudu s ohledem na jeho závěry na poli článku 1 Protokolu č. 1 nebyly účinky rozlišování, na které stěžovatelé upozornili, neslučitelné s jejich právem na soud ve smyslu článku 6 Úmluvy. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

#### *(iii) Oddělené stanovisko*

Soudci Pinto de Albuquerque a Popović připojili k rozsudku nesouhlasné stanovisko, v němž vyjádřili názor, že zásah do vlastnického práva stěžovatelů nebyl s ohledem na promlčení zákonný. I kdyby byl zákonný, byl by podle nich nepřiměřený. V této souvislosti poukázali na rozpor mezi odůvodněním zásahu do vlastnického práva (ochrana kulturního a historického dědictví) a tvrzenou přiměřeností zásahu tím, že v důsledku navazujícího dlouhodobého nájmu byli stěžovatelé oprávněni pozemek užívat prakticky stejně jako dříve. Neexistuje tak vysvětlení, jak odnětí vlastnictví pozemku podpořilo ochranu kulturního a historického dědictví, když se jeho využití ve výsledku nezměnilo. Nabyvatelka i stěžovatelé byli po celou dobu v dobré víře a jejich legitimní očekávání opakovaně potvrdil postup a rozhodování úřadů. Brímně pozdější nápravy pochybení úřadů pak zjevně zcela nepřiměřeně dopadlo pouze na stěžovatele, a to bez ohledu na jejich dobrou víru.

Ohledně námítky porušení práva na spravedlivý proces nesouhlasící soudci uvedli, že za počátek běhu promlčení lhůty se standardně považuje okamžik, kdy se strana napadající platnost smlouvy dozvěděla o uzavření smlouvy. Jde o obecné pravidlo. Výjimku z něj by musel stanovit zákon, což se nestalo. Úřady jsou nadto obecně povinny jednat v souladu se zákonem. Spojení počátku lhůty až se získáním podkladů nasvědčujících nezákonnosti by prakticky vedlo k neexistenci reálné promlčecí lhůty. I při zachování promlčecí lhůty by soudy neměly poskytnout ochranu veřejnému zájmu pro případ neospravedlnitelně dlouhého prodlení mezi přijetím napadeného aktu a podáním žaloby. Šestiletá nečinnost na straně úřadů byla dle nesouhlasících soudců zjevně příliš dlouhá.

#### ***Rozsudek ze dne 12. listopadu 2013 ve věci č. 45092/07 – Pyrantiené proti Litvě***

Senát druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nepřiměřeně nízkým odškodněním za zbavení vlastnictví pozemku vnitrostátními orgány došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1.

#### *(i) Okolnosti případu*

Stěžovatelka získala v roce 1994 od místních orgánů pozemek o velikosti 0,5 hektaru. Koupě a převod vlastnictví pozemku byly potvrzeny v srpnu 1996. Stěžovatelka využívala pozemek k pěstování a následnému prodeji zeleniny. V prosinci 2001 požádali původní vlastníci pozemku o obnovení vlastnictví. Krajský soud následně zrušil rozhodnutí místních orgánů ze srpna 1996 jako nezákonné a prodej pozemku označil za neplatný, jelikož jeho původní vlastník podal žádost o obnovu vlastnictví (restituci) znárodněného pozemku již v roce 1991. Nejvyšší soud v roce 2004 odmítl dovolání stěžovatelky jako opožděné. V září 2005 byl pozemek stěžovatelce odebrán a pře-

veden původním vlastníkem. Následně byl oceněn nezávislým znalcem na částku 112 500 litevských litů (LTL), přičemž v srpnu 1996 měl hodnotu 18 000 LTL. Vnitrostátní orgány nicméně přiznaly stěžovateli pouze částku 1 466 LTL, jako nominální částku, kterou stěžovatelka zaplatila v investičních kupóních v roce 1996.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení článku 1 Protokolu č. 1*

Stěžovatelka před Soudem namítala, že nepřiměřeně nízké odškodnění za odnětí pozemku je v rozporu s jejím právem na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Vnitrostátní soudy totiž podle stěžovatelky nezohlednily hodnotu pozemku v roce 2005 a místo toho nesprávně použily jeho nominální hodnotu z roku 1996, která byla několikanásobně nižší. V důsledku toho stěžovatelka, která byla zdravotně postižena a v době zbavení majetku již v pokročilém věku, nemohla za přiznanou kompenzaci získat nový pozemek.

Soud v první řadě připomněl svou konstantní judikaturu k článku 1 Protokolu č. 1 [srov. zejm. *J. A. Pye (Oxford) Ltd a J. A. Pye (Oxford) Land Ltd proti Spojenému království*, č. 44302/02, rozsudek velkého senátu ze dne 30. srpna 2008; *Broniowski proti Polsku*, č. 31443/96, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2005, § 136). Jakýkoliv zásah státu do pokojného užívání majetku musí proběhnout na základě zákona, v obecném zájmu a musí sledovat legitimní cíl přiměřenými prostředky (srov. *Doğrusöz a Aslan proti Turecku*, č. 1262/02, rozsudek ze dne 30. května 2006, § 27; *Moskal proti Polsku*, č. 10373/05, rozsudek ze dne 15. září 2009, § 49-50). Zbavení majetku bez zaplacení přiměřené ceny ve vztahu k jeho hodnotě je obvykle shledáno v rozporu s článkem 1 Protokolu č. 1, byť článek samotný nezaručuje právo na plné odškodnění (srov. *Papachelas proti Řecku*, č. 31423/96, rozsudek velkého senátu ze dne 25. března 1999, § 48).

Soud na základě skutkových okolností shledal, že v případě stěžovatelky jednoznačně došlo k zásahu do jejího práva pokojně užívat majetek, přistoupil proto k hodnocení, zda k němu došlo způsobem a za podmínek stanovených Úmluvou.

Co se týče zákonnosti zásahu, rozhodnutí soudů o zrušení prodeje pozemku bylo v souladu s ustanoveními restitučního zákona a občanského zákoníku, jakož i s judikaturou Nejvyššího a Ústavního soudu, podmínka zákonnosti tedy plně splněna.

Soud se dále zabýval podmínkou legitimního cíle – tedy zda zásah proběhl ve veřejném zájmu. Zopakoval, že posouzení, zda je zásah do vlastnického práva ve veřejném zájmu, je předně věcí vnitrostátních orgánů, které mají široký prostor pro uvážení, přičemž Soud jejich rozhodnutí přehodnotí, jen postrádá-li zjevně rozumný základ (srov. zejm. *James a ostatní proti*

*Spojenému království*, č. 7601/76 a 7806/77, rozsudek pléna ze dne 21. února 1986, § 46). Soud navíc již v minulosti konstatoval, že restituční zákony sledující nápravu zásahů do majetkových práv, k nimž došlo během komunistického režimu, představují legitimní cíl ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

Konečně se Soud zabýval podmínkou přiměřenosti zásahu do majetkových práv a rovnováhou mezi obecným zájmem a ochranou základních práv stěžovatelky. Soud připomněl, že v několika obdobných případech v minulosti konstatoval, že náprava minulého bezpráví nesmí založit nové křivdy (srov. např. *Velikovi a ostatní proti Bulharsku*, č. 43278/98 a další, rozsudek ze dne 15. března 2007, § 178). Vnitrostátní právní předpisy musí ale rovněž zaručit, že budou moci být zohledněny všechny individuální okolnosti případu a že jednotlivci, kteří nabyli majetek v dobré víře, nebudou nuceni nést břemeno odpovědnosti.

Jako v obdobných případech se Soud i v projednávané věci zabýval okolnostmi, za nichž byl pozemek stěžovatelkou nabyt, výši odškodnění, které jí bylo přiznáno, a konečně jejím osobním a sociálním postavením.

Soud konstatoval, že k nabytí sporného pozemku stěžovatelkou došlo v letech 1994–1996, tedy již za demokratického režimu a nezávislosti země. Případ se tedy netýká nároku bývalého vlastníka na obnovení jeho vlastnických práv k majetku, jenž byl znárodněn komunistických režimem. (srov., *a contrario*, např. *Broniowski proti Polsku*, č. 31443/96, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2005). Stěžovatelka nabyla vlastnictví pozemku v dobré víře, bez vědomí, že byl v minulosti zkonfiskován, a bez možnosti ovlivnit podmínky kupní smlouvy. Nezákonnost prodeje byla určena až rozhodnutím odvolacího soudu v říjnu 2003 a vznikla pochybením státních orgánů, které původ pozemku dostatečně neproověřily. Skutečnost, že za pozemek zaplatila investičními kupóny, není dle Soudu rozhodující.

Soud rovněž zdůraznil nutnost odlišit projednávanou věc od případů jednotlivců, kteří nabyli majetek v průběhu totalitního režimu díky svému privilegovanému postavení nebo jinému nezákonnému počínání a kteří nemohou v demokratické společnosti a právním státu očekávat, že si svůj nárok udrží (srov. např. *Mohylová proti České republice*, č. 75115/01, rozhodnutí ze dne 6. září 2005; *Velikovi a ostatní*, cit. výše, § 201). Stěžovatelka v projednávané věci naopak nabyla vlastnictví v dobré víře a měla legitimní očekávání, že její nárok je oprávněný a bude moci pokojně užívat svůj majetek.

Co se týče osobní situace stěžovatelky a jejího sociálního postavení, Soud připomněl, že stěžovatelka měla v době odebrání pozemku 64 let, byla od roku 1994 zdravotně postižená a pozemek využívala k zemědělské činnosti, která pro ni představovala hlavní zdroj příjmů. Přiznání odškodnění ve výši 1 466 LTL, tedy v nominální výši, která představovala pouze

osmdesátinu tržní hodnoty pozemku v září 2005, proto nemůže být považováno za přiměřené. Výše odškodnění musí odpovídat spravedlivé rovnováze a nesmí na stěžovatele uvalit nepřiměřené břemeno. Soud připomněl, že odškodnění přiznané osobě, jejíž majetek byl restituován ve prospěch původních vlastníků, musí být v přiměřeném poměru k tržní ceně v době, kdy je rozhodnuto o jeho vyvlastnění (srov. např. *Pincová a Pinc proti České republice*, č. 36548/97, rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, § 53). Navíc rizika plynoucí z omylů, kterých se dopustí státní orgány, musí být nesena státem a nelze je napravovat na úkor dotčených jednotlivců.

Soud proto uzavřel, že vnitrostátní soudy dostatečně nezohlednily ochranu legitimního očekávání stěžovatelky, která byla v dobré víře, její osobní a sociální situaci a skutečnou hodnotu pozemků. Přiznáním nepřiměřeně nízkého odškodnění proto došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1.

## OCHRANA OSOBNOSTI

### ***Rozsudek ze dne 8. října 2013 ve věci č. 28255/07 – Cumhuriyet Vakfi a ostatní proti Turecku***

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že vydáním široce definovaného, časově neomezeného a neodůvodněného předběžného opatření v rámci řízení na ochranu osobnosti, a to bez náležitých procesních záruk pro stěžovatele, bylo porušeno právo stěžovatelů na svobodu projevu zaručené v článku 10 Úmluvy.

#### (i) Okolnosti případu

Stěžovateli byli vedoucí redakce deníku Cumhuriyet (dále pouze „deník“), šéfredaktor deníku, dvě turecké korporace, vydavatel deníku a vlastník deníku. Dva dny po prvním kole prezidentských voleb v Turecku (29. dubna 2007) deník otiskl na první straně citát z rozhovoru, který Abdullah Gül, kandidát turecké islamistické strany na prezidenta, poskytl pro britský list *The Gaurdian*. Citát zněl následovně: „Toto je konec republiky v Turecku. [...] Rozhodně chceme změnit sekulární systém – Abdullah Gül.“ Citát byl doplněn sloganem „Pečujte o svou republiku“, přičemž celý příspěvek byl vyveden v bílém písmu na červeném poli a zabíral zhruba čtvrtinu strany. Ačkoli byl A. Gül jediným kandidátem, nepodařilo se mu získat potřebnou většinu hlasů k tomu, aby byl zvolen. Patová situace v Parlamentu zmařila i další pokusy o volbu prezidenta, a ta proto byla odložena až na dobu následující po červencových parlamentních volbách.

V květnu téhož roku podal A. Gül proti stěžovatelům žalobu na náhradu nemajetkové újmy vzniklé mu na osobnostních právech publikováním výše uvedeného výroku. Spolu se žalobou byl podán také návrh na vydání předběžného opatření, jemuž bylo vyhověno, a vnitrostátní soud dne 5. května 2007 pouze na základě

důkazů předložených žalobcem a bez slyšení stěžovatelů vydal předběžné opatření zakazující stěžovatelům další zveřejňování zpráv obsahujících předmětný výrok spolu se zákazem publikace jakýchkoli materiálů, které by mohly souviset s probíhajícím řízením o žalobě na ochranu osobnosti. V průběhu prvního jednání ve věci (6. června 2007) soud zamítl návrh stěžovatelů na zrušení předběžného opatření, aniž toto rozhodnutí jakkoli odůvodnil.

V červenci 2007 se konaly prezidentské volby, v nichž byl A. Gül zvolen prezidentem. V březnu 2008 stáhl A. Gül žalobu proti stěžovatelům, řízení bylo téhož dne zastaveno a předběžné opatření bylo zrušeno.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K tvrzenému porušení článku 10 Úmluvy*

Stěžovatelé namítali, že vydáním předmětného předběžného opatření byla porušena jejich práva zaručená článkem 10 Úmluvy. Stěžovatelé dále tvrdili, že zásah do jejich svobody projevu byl obzvláště závažný, vzhledem k tomu, že se uskutečnil v průběhu předvolebního období, kdy povinnost médií poskytovat voličům informace týkající se kandidátů přispívá k politické debatě a jejímu neporušenému zachování tak svědčí velmi intenzivní veřejný zájem.

Soud v úvodu poznamenal, že předběžné opatření je ze své podstaty pouze dočasnou ochranou navrhovatele do doby, než bude meritorně rozhodnuto o jeho nárocích. Předběžné opatření sporné vztahy neupravuje s konečnou platností a ani nepředjímá konečný výsledek řízení. Jeho přijetí je v diskreci soudce, který je vydává pouze na základě hodnocení navrhovatelem předložených důkazů.

Soud dále připomněl, že článek 10 Úmluvy sice nezakazuje vydávání předběžných opatření, a to ani těch, která předem omezují zveřejnění určité publikace, avšak v těchto případech vyžaduje zvláště pozornou kontrolu ze strany Soudu, jež se musí zaměřit i na procesní záruky, které dotčené osoby chrání před svévolnými zásahy do jejich práv.

Při posouzení existence náležitých procesních záruk v projednávané věci Soud v první řadě poukázal na široký rozsah předběžného opatření, které velmi obecným až vágním způsobem stanovilo, že stěžovatelé po dobu jeho trvání nesmí zveřejnit žádné zprávy jakkoli související s předmětem řízení před soudem. Soud dospěl k závěru, že toto rozhodnutí je neurčité co do stanovování rozsahu materiálů, které nesmějí být zveřejněny, což je neslučitelné se zásadou právní jistoty a rozhodnutí činí náchylným ke zneužití. Kromě toho neurčitost rozhodnutí mohla mít i negativní dopady na politickou debatu obklopující prezidentské volby v Turecku, a to v podobě tzv. obecně odrazujícího účinku (*chilling effect*), který kromě deníku, jako přímého adresáta rozhodnutí, ovlivnil veškeré sdělovací prostředky v zemi.



Soud dále podotkl, že délka trvání předběžného opatření nebyla nijak omezena a předběžné opatření ani nebylo soudem pravidelně přezkoumáváno z hlediska trvání podmínek pro jeho vydání. Účinky opatření, ve své podstatě dočasného, tak trvaly více než 10 měsíců, což ve spojení s jeho neobyčejně širokým rozsahem ve výsledku zabránilo deníku, aby se zapojil do veřejné debaty týkající se osoby A. Güla v předvolebním období. Zároveň také zbavily veřejnost, z větší části odkázanou na informace ze sdělovacích prostředků, možnosti seznámit se podrobněji s názory, postoji a myšlenkami prezidentského kandidáta a učinit si tak komplexní názor na jeho osobu v předvečer volby představující důležitý okamžik tureckých dějin. V této souvislosti Soud zdůraznil, že zprávy jsou pomíjivé a odkládání jejich zveřejnění na neurčito, tak jako v projednávané věci, je může zbavit jejich veškeré hodnoty. Proto zveřejnění informací až po zrušení předběžného opatření, a také poté, co již proběhla prezidentská volba, nikdy nebude mít ten samý význam a dopad na veřejné mínění, jako by tomu bylo, kdyby mohly být zveřejněny okamžitě.

Podle názoru Soudu bylo vlivem neodůvodněných průtahů v řízení a absence časového omezení napadeného opatření na přiměřený časový úsek zasaženo do práv stěžovatelů obzvláště závažně. Soud sice zdůraznil, že není namístě mezní dobu trvání předběžného opatření stanovit s absolutní přesností, je ale nezbytné, aby osoby dotčené předběžným opatřením měly k dispozici dostatečné záruky, že doba trvání předběžného opatření nepřesáhne dobu přiměřenou vzhledem k důvodům, pro něž je opatření nařízeno, a vylučující jeho zneužití.

Další procesní vadu tížící předmětná rozhodnutí, a to jak vydání předběžného opatření, tak odmítnutí návrhu na jeho zrušení, Soud shledal v absenci náležitého odůvodnění. Článek 10 Úmluvy vyžaduje, aby veškeré zásahy do svobody projevu byly vnitrostátními soudy podepřeny relevantními a dostatečnými důvody. Tato povinnost umožňuje dotčené osobě zjistit, na jakých důvodech se zakládají rozhodnutí soudu v její věci, a následně proti těmto důvodům, resp. proti konkrétnímu rozhodnutí, brojit dostupnými opravnými prostředky. Ve vztahu k projednávané věci Soud uzavřel, že absence náležitého odůvodnění napadeného opatření zbavila stěžovatele prostředků procesní ochrany garantovaných jim článkem 10 Úmluvy. Znemožnila navíc Soudu přezkoumat, zda vnitrostátní soudy náležitě zvažily protichůdné zájmy účastníků řízení, zejména zda stěžovatelé postupovali v souladu s pravidly žurnalistické etiky, zda se výroky A. Güla dotýkaly veřejného zájmu a zda články publikované v deníku nebyly jen laciným osobním útokem.

Konečně Soud konstatoval, že při vydání napadeného opatření byla porušena zásada rovnosti zbraní, jelikož bylo vydáno pouze na základě vyjádření a důkazů

předložených navrhovatelem. To samo o sobě není v rozporu s článkem 10 Úmluvy, avšak stěžovatelé neměli možnost se vyjádřit v krátké době po jeho vydání. Stěžovatelé měli poprvé možnost se vyjádřit v průběhu prvního jednání o žalobě na ochranu osobnosti, tedy měsíc a dva dny poté, co bylo předběžné opatření nařízeno. Takto dlouhá prodleva, vezme-li se v úvahu pomíjivá povaha informací a politické okolnosti případu, ve výsledku znamenala výraznou procesní nerovnost, která nepřiměřeně omezila svobodu projevu stěžovatelů. Soud tudíž uzavřel, že ačkoli rozhodnutí vydat předběžné opatření bez slyšení stěžovatelů mohlo být odůvodněné na počátku řízení, vzhledem k okolnostem případu a důležitosti kolidujících zájmů mělo být stěžovatelům umožněno, aby se k věci vyjádřili mnohem dříve, než tomu ve skutečnosti bylo.

Soud proto s ohledem na absenci výše uvedených procesních záruk a s přihlédnutím k tomu, že případné nedodržení předběžného opatření mohlo být postiženo až šestiměsíčním trestem odnětí svobody, dospěl k závěru o porušení článku 10 Úmluvy.

### ***Rozsudek ze dne 22. října 2013 ve věci č. 11867/09 – Soltész proti Slovensku***

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o tom, že došlo k porušení práva stěžovatele na svobodu projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy, neboť vnitrostátní soudy při rozhodování o žalobě na ochranu osobnosti za rozhodující okolnost vzaly pouze nepravdivost publikované informace a již se nezabývaly posouzením dalších kritérií (existencí a naléhavostí veřejného zájmu, spravedlivou rovnováhou mezi veřejným zájmem a individuálními zájmy dotčených osob, dobrou vírou stěžovatele), která jsou relevantní pro soulad stěžovatelova jednání s „povinnostmi a odpovědnostmi“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

#### ***(i) Okolnosti případu***

Stěžovatel v článku publikovaném v celostátním deníku uvedl, že redakce disponuje písemným prohlášením jednoho z příslušníků policie, a získanou informací citoval. Podle ní měl konkrétně identifikovaný praktikující právník a podnikatel telefonicky informovat neznámou osobu o pohybu podnikatele, který byl téhož večera viděn naposledy a později byl po neúspěšném pátrání prohlášen za mrtvého. Zmizelý podnikatel byl vlastníkem podniku právě procházejícího procesem privatizace.

Označený právník podal proti stěžovateli žalobu na ochranu osobnosti. Soudy dospěly k závěru, že se neprokázala pravdivost publikovaného tvrzení, a proto došlo k zásahu do osobnostních práv žalobce, kterému přiznaly náhradu utrpěné újmy a nákladů řízení. Podle vnitrostátních soudů se autor a vydavatel článku nemohou zbavit objektivní odpovědnosti za pravdivost publikovaných informací citací informace

s odkazem na její zdroj. Ústavní soud stížnost odmítl s tím, že k podstatnému zásahu do základních práv a svobod může dojít pouze porušením procesních pravidel, což stěžovatel nenamítal.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení článku 10 Úmluvy*

Stěžovatel tvrdil, že sporná informace v článku představovala konstatování skutečnosti v uvozovkách a s obecným odkazem na zdroj. Informace jako taková byla pravdivá, protože redakce skutečně disponovala citovaným prohlášením. Informace pocházela od tehdejšího ředitele oddělení kriminálního vyšetřování krajského ředitelství policie přímo zapojeného do pátrání po pohřešovaném. Stěžovatel proto usoudil, že nemůže existovat důvěryhodnější zdroj, předpokládal tedy důvěryhodnost a pravdivost informace. Upozornil také, že se článek týkal věci veřejného zájmu.

V projednávané věci dle Soudu nebylo sporu o tom, že rozsudky vnitrostátních soudů zasáhly do práva stěžovatele na svobodu projevu, ani o tom, že výkon práva stěžovatele byl omezen zákonem (ustanovením § 11 a následujícími občanského zákoníku) v zájmu ochrany pověsti nebo práv jiných. Soud se proto soustředil na to, zda bylo toto omezení „nezbytné v demokratické společnosti“.

Soud připomněl svou ustálenou judikaturu ke svobodě tisku (srov. např. *Ringier Axel Springer Slovakia, a. s., proti Slovensku*, č. 41262/05, rozsudek ze dne 26. července 2011, § 94-100). Poznamenal, že v projednávané věci se vnitrostátní soudy uchýlily k Soudem již dříve hodnocené doktríně „pravdivosti informace“ (viz *Ringier Axel Springer Slovakia, a. s.*, rozsudek citovaný výše, § 34, 42 a 101), neboť odpovědnost stěžovatele založily pouze na tom, že nebyla prokázána pravdivost publikovaného tvrzení, že žalobce telefonicky předal informaci o pohybu později pohřešovaného. Vnitrostátní soudy se nijak nezabývaly tím, zda zveřejnění článku bylo ve veřejném zájmu a zda stěžovatel jednal v dobré víře, ačkoli stěžovatel tyto argumenty vznesl. Soud též připomněl, že při hodnocení důvěryhodnosti zdroje je třeba vycházet z okolností, které byly známy stěžovateli v době získání informace, nikoli z těch, které se staly známými až později (srov. *Bladet Tromsø and Stensaas proti Norsku*, č. 21980/93, rozsudek velkého senátu ze dne 20. května 1999, § 66).

Soud dále zdůraznil, že dle jeho ustálené judikatury byly vnitrostátní soudy povinny zabývat se všemi individuálními okolnostmi případu, aby ověřily, zda stěžovatel jednal v souladu s „povinnostmi a odpovědností“ spojenými s výkonem práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Měly tedy zkoumat především existenci a závažnost veřejného zájmu v poměru k postavení osoby, jejíž práva budou zveřejněním dotčena, nezbytnost odhalení identity této osoby, dobrou víru stěžovatele, skutečný účel zveřejnění článku, důvěryhodnost zdroje ve světle situace

panující v době zveřejnění článku a přiměřenost výše přisouzené náhrady škody.

Jelikož se těmito otázkami vnitrostátní soudy ve svých rozhodnutích nijak nezabývaly, neaplikovaly standardy, které jsou v souladu s článkem 10 Úmluvy, ani se neopřely o akceptovatelné posouzení skutkových okolností případu, přičemž nápravu nezjednal ani Ústavní soud. Došlo proto k porušení článku 10 Úmluvy.

#### (iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

Při rozhodnutí o stěžovatelově žádosti o přiznání náhrady majetkové škody Soud odmítl námitku vlády týkající se možné obnovy vnitrostátního řízení na základě rozhodnutí Soudu s tím, že by požadavek opakovaného vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků stěžím naplnil představu o účinné ochraně lidských práv. Takový požadavek by s ohledem na celkovou délku takto pojatého řízení neodpovídal cíli a účelu Úmluvy (viz např. *Ferenčíková proti Slovensku*, č. 39912/09, rozsudek ze dne 25. září 2012, § 74). Soud proto stěžovateli přiznal náhradu škody v požadované výši.

## **PRACOVNÍ VZTAHY**

### ***Rozsudek ze dne 3. října 2013 ve věci č. 552/10 – I. B. proti Řecku***

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stěžovatel, který byl propuštěn z práce kvůli nákaze virem HIV, byl obětí diskriminace na základě zdravotního stavu, čímž došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

#### (i) Okolnosti případu

Stěžovatel se v lednu 2005 svěřil svým třem spolupracovníkům s obavou, že byl nakažen virem HIV. V únoru 2005, v době, kdy čerpal dovolenou, byla nakažka prokázána. Spolupracovníci stěžovatele následně zaměstnavateli zaslali dopis, ve kterém s poukazem na onemocnění stěžovatele požadovali jeho propuštění z pracovního poměru ještě před jeho návratem z dovolené. Mezitím se rozšířily informace o zdravotním stavu stěžovatele mezi všechny zaměstnance. Zaměstnanci odmítali se stěžovatelem pracovat a vyvíjeli na zaměstnavatele tlak, aby ho propustil. Zaměstnavatel pozval na pracoviště lékaře zdravotně preventivní péče, aby informoval zaměstnance o viru HIV. I přes tuto skutečnost personál nadále trval na propuštění stěžovatele. Zaměstnavatel nabídl přeložení stěžovatele na jiné oddělení, nicméně vedoucí tohoto oddělení uvedl, že bude-li stěžovatel na dané místo přeložen, podá výpověď. Zaměstnavatel proto nabídl stěžovateli zaplatit rekvalifikační kurz, aby mohl změnit povolání. Stěžovatel tuto možnost odmítl. Na zaměstnavatele se posléze obrátilo 33 zaměstnanců s požadavkem na propuštění stěžovatele. Zaměstnavatel ještě v únoru 2005, dva dny před plánovaným

návratem z dovolené, stěžovatele propustil, vyplatil mu měsíční mzdu a náhradu za dovolenou. Brzy po svém propuštění stěžovatel našel novou práci.

Soud prvního stupně, na nějž se stěžovatel obrátil, ve svém rozhodnutí z června 2006 určil nezákonnost výpovědi pro hrubý nesoulad s dobrými mravy a dobrou vírou. Dle soudu zaměstnavatel (byť pod tlakem zaměstnanců) zneužil právo veden snahou zachovat dobré fungování společnosti a vyhnout se dalším stížnostem. Soud stěžovateli přiznal náhradu mzdy. V lednu 2008 odvolací soud zamítl odvolání zaměstnavatele. V odůvodnění rozsudku se zabýval vyvažováním zájmu zaměstnavatele na dobrém fungování jeho společnosti, jež bylo ohroženo vědecky nepodloženými obavami zaměstnanců, a na straně druhé očekávání stěžovatele, že bude chráněn v tíživé životní situaci. Soud přisvědčil stěžovateli, potvrdil výši náhrady mzdy a přiznal navíc náhradu nemajetkové újmy.

Kasační soud však v březnu 2009 rozhodl, že jednání zaměstnavatele nebylo nezákonné, jelikož výpověď byla ospravedlnitelná zájmy zaměstnavatele „v dobrém slova smyslu“, zejména zájmem na obnovení harmonické spolupráce mezi zaměstnanci a fungování společnosti, které by pokračující přítomností stěžovatele bylo narušeno. Kasační soud též poznamenal, že nemoc stěžovatele je zvláště závažná a nakažlivá.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

*K torzenému porušení článku 8 ve spojení s článkem 14 Úmluvy*

Soud nejprve konstatoval, že ochrana „soukromého života“ je širokým pojmem, přičemž zahrnuje rovněž ochranu soukromé sféry člověka před zásahem zaměstnavatele. V minulosti ostatně Soud již opakovaně konstatoval, že se článek 8 Úmluvy vztahuje na výpověď z pracovního poměru (srov. např. *Schlüth proti Německu*, č. 1620/03, rozsudek ze dne 23. září 2010). Byť zaměstnavatel jednal v zájmu dobrého fungování své společnosti, je dle Soudu nepochybné, že důvodem pro ukončení pracovního poměru se stěžovatelem byla skutečnost, že je nakažen virem HIV. Propuštění navíc vedlo ke stigmatizaci stěžovatele, ačkoli si našel záhy nové zaměstnání. Konečně, z rozsudku *Kiyutin proti Rusku* (č. 2700/10, rozsudek ze dne 10. března 2011) vyplývá, že zdravotní problém, jako např. nákaza virem HIV, spadá pod pojem jiné postavení obsažené v článku 14 Úmluvy. Na projednávanou věc se tedy článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy vztahuje.

Soud dále uvedl, že se stěžovatel nacházel ve srovnatelné situaci s ostatními zaměstnanci, přičemž s ním oproti nim bylo zacházeno méně příznivě, a to jen na základě skutečnosti, že by nakažen virem HIV.

Soud se proto dále zabýval otázkou, zda pro toto odlišné zacházení existuje objektivní a rozumné odůvodnění. Úvodem zdůraznil, že nositelé viru HIV jsou zranitelnou skupinou, která je z důvodu předsudků

terčem stigmatizace a marginalizace, a proto státy pro přijetí jakéhokoli omezení práv těchto osob musejí mít velmi silné důvody a požívají přitom podstatně omezeného prostoru pro uvážení.

Soud dále zohlednil komparativní studii 30 členských států Rady Evropy, podle které specifickou ochranu osobám nakaženým virem HIV poskytuje 7 z nich, přičemž zbývajících 23 států ochranu prostřednictvím obecných ustanovení o zákazu diskriminace. Dle Soudu je tedy patrná jasná snaha chránit tyto osoby před diskriminací v pracovněprávních vztazích, ať již explicitním ustanovením či prostřednictvím jiných zakázaných důvodů diskriminace, jakými jsou např. zdraví či zdravotní postižení. Ostatně např. Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní páva již uznal status HIV pozitivita jako zakázaný diskriminační důvod a shodně se k dané otázce vyjadřuje i Doporučení č. 200 Mezinárodní organizace práce.

Soud vyzdvihl, že soudy prvního a druhého stupně náležitě vážily protichůdné dotčené zájmy a svá rozhodnutí podrobně odůvodnily. Oproti tomu Kasační soud k takovému vyvažování zájmů nepřikročil a své rozhodnutí odůvodnil velmi stručně, ačkoli šlo o novou a významnou právní otázku, a navíc je opřel o zjevně nepřiléhavou premisu nakažlivosti stěžovatelovy nemoci.

Soud proto rozhodl, že stěžovatel byl obětí diskriminace na základě svého zdravotního stavu, čímž došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

## **REALIZACE REZOLUCE RADY BEZPEČNOSTI OSN**

### ***Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 5809/08 – Al-Dulimi a Montana Management Inc. proti Švýcarsku***

Senát druhé sekce rozhodl většinou čtyř hlasů proti třem, že bylo porušeno právo stěžovatelů na přístup k soudu chráněné čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když vnitrostátní soudy rozhodly o zmražení a konfiskaci jejich majetku na základě rezolucí Rady bezpečnosti OSN, avšak odmítly přezkoumat odůvodněnost tohoto zásahu.

#### (i) Okolnosti případu

První stěžovatel byl podle Rady bezpečnosti OSN správcem financí iráckých tajných služeb za vlády Saddáma Husseina. Jako takovému mu byl po vyhlášení embarga OSN v roce 1990 švýcarskými úřady zmražen majetek, stejně jako druhé stěžovatelce, jejímž byl první stěžovatel ředitelem. V roce 2004 byli stěžovatelé zapsáni na seznam osob vedený sankčním výborem podle rezoluce Rady bezpečnosti 1518 (2003) („sankční výbor“). Ve stejném roce švýcarská vláda rozhodla o konfiskaci zmraženého iráckého majetku a jeho převedení do Fondu pro rozvoj Iráku. Rozhodnu-

tím švýcarských úřadů byl v roce 2006 zkonfiskován i majetek stěžovatelů, kteří mezitím neúspěšně usilovali o výmaz ze seznamu sankčního výboru. Úřady argumentovaly zejména povinností Švýcarska plnit rezoluce Rady bezpečnosti s tím, že stěžovatele by mohly z působnosti rozhodnutí o konfiskaci vyjmout jen po výmazu jejich jmen ze seznamu sankčního výboru. Rada bezpečnosti mezitím v prosinci 2006 zavedla řízení o výmazu ze seznamu na základě žádostí jednotlivců.

Stěžovatelé opakovaně podávali správní žaloby, ve kterých požadovali zrušení rozhodnutí o konfiskaci s tím, že je v rozporu se švýcarskou ústavou a že řízení o zápisu na seznam sankčního výboru porušuje základní procesní záruky chráněné Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, Úmluvou a švýcarskou ústavou. Švýcarský Federální soud je v roce 2008 odmítl, neboť shledal, že není příslušný k přezkumu rozhodnutí, jež provádí rezoluci Rady bezpečnosti OSN, která členským státům neskýtá žádný prostor k uvážení, nýbrž ukládá jasné a konkrétní povinnosti. S výhradou porušení norem *ius cogens* Radou bezpečnosti členské státy OSN nemohou přezkoumávat řízení o zápisu na seznam sankčního výboru nebo jeho odůvodněnost ani pod hlavičkou procesních záruk plynoucích z Úmluvy nebo z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech či švýcarskou ústavou.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K tvrzenému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy*

Soud posuzoval projednávanou věc z hlediska práva na přístup k soudu zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Nejprve odmítl námitku nepřijatelnosti stížnosti *ratione personae*, kterou vláda odůvodňovala tím, že tvrzené porušení není přičitatelné žalovanému státu, jenž pouze uplatňoval rezoluci Rady bezpečnosti. Soud konstatoval, že opatření uložená rezolucí Rady bezpečnosti byla provedena na vnitrostátní úrovni rozhodnutími vnitrostátních orgánů, a tedy v „jurisdikci“ Švýcarska ve smyslu článku 1 Úmluvy.

Soud rovněž odmítl námitku nepřijatelnosti *ratione materiae*, podle níž stížnost nespádala do působnosti článku 6 Úmluvy, neboť údajný zásah do práv stěžovatelů vycházel z příslušné rezoluce Rady bezpečnosti, nikoli z vnitrostátního práva. Soud shledal, že právo na užívání majetku je zaručeno švýcarskou ústavou a stěžovatelé namítali neexistenci řízení, ve kterém by se mohli domáhat přezkumu konfiskace jejich majetku. Přestože Švýcarsko neratifikovalo Protokol č. 1 k Úmluvě, je povinno chránit právo občanskoprávní povahy, které stěžovatelům svědčilo.

Soud připomněl, že státy jsou podle článku 1 Úmluvy odpovědné za všechna svá jednání a opomenutí bez ohledu na to, zda vyplývají z vnitrostátního práva ne-

bo mezinárodních závazků, a že Úmluva má být vykládána způsobem slučitelným s obecnými zásadami mezinárodního práva. Připomněl rovněž, že Úmluva nezakazuje smluvním stranám převádět svrchované pravomoci na mezinárodní organizace za účelem spolupráce v určité oblasti. Opatření státu přijaté při plnění takových závazků je odůvodněné za předpokladu, že dotčená organizace přiznává základním právům ochranu alespoň rovnocennou s Úmluvou. Pokud ano, lze předpokládat, že státy dodržují závazky z Úmluvy, pokud pouze naplňují právní závazky plynoucí z přístupu k dané organizaci. Zůstávají však odpovědnými podle Úmluvy ve vztahu ke všem jednáním a opomenutím, která jdou nad rámec těchto závazků, zejména pokud disponují uvážením (srov. např. *Michaud proti Francii*, č. 12323/11, rozsudek ze dne 6. prosince 2012). Ačkoli se zásada rovnocenné ochrany, ustálená v judikatuře Soudu, týká většinou práva Evropské unie (srov. zejm. *Bosphorus Hava Yollari Turizim ve Ticaret Anonim Şikreti proti Irsku*, č. 45036/98, rozsudek velkého senátu ze dne 30. června 2005), Soud konstatoval, že jeho použití na slučitelnost jednání souvisejícího s jinou mezinárodní organizací nikdy nebylo vyloučeno. Proto je třeba z tohoto hlediska posoudit i projednávanou věc.

Soud shledal, že projednávaný případ se liší od věci *Nada proti Švýcarsku* (č. 10593/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. září 2012), ve které stát měl určitou volnost při provádění příslušných rezolucí Rady bezpečnosti. V projednávané věci příslušná rezoluce Rady bezpečnosti žádný prostor pro uvážení při plnění uložených závazků státům neponechávala.

Soud dále dovodil, že stávající systém sankčního výboru navzdory vylepšení neskýtá ochranu rovnocennou s Úmluvou. Stejného názoru ostatně byla i žalovaná vláda. Soud proto uzavřel, že zásadu rovnocenné ochrany nelze použít, a odůvodněnost námitky odepření přístupu k soudu tak podléhá jeho přezkumu.

Soud připomněl, že právo na přístup k soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy není absolutní a podléhá ze své podstaty regulaci státem, který má při tom určitý prostor pro uvážení. V projednávané věci nebylo sporu, že došlo k omezení práva stěžovatelů na přístup k soudu. Soud rovněž přijal argument vlády, že zásah sledoval legitimní cíl udržení míru a mezinárodní bezpečnosti. Při následném posouzení přiměřenosti zásahu Soud shledal, že švýcarský Federální soud podrobně zdůvodnil, proč není příslušný k posouzení žádostí stěžovatelů o zrušení konfiskace. Soud nicméně zdůraznil, že na rozdíl od případu *Nada proti Švýcarsku* (cit. výše) se zde nejednalo o zamezení bezprostřední hrozbě terorismu, ale o obnovení autonomie a svrchovanosti irácké vlády a kontroly iráckého lidu nad přírodními zdroji. V takovém případě je dle Soudu možné se při realizaci povinností plynoucích z takových rezolucí Rady bezpečnosti uchýlit ke skutečně cíleným a diferencovaným opatřením.

Soud dále podotkl, že stěžovatelé již před rozhodnutím o konfiskaci čelili významným omezením přístupu ke svému majetku, a to po značně dlouhou dobu. Za takové situace měli stěžovatelé bez ohledu na odůvodněnost opatření právo nechat je v souladu s čl. 6 odst. 1 přezkoumat soudem. Federální soud sice umožnil stěžovatelům znovu požádat o výmaz ze seznamu, tato žádost však byla zamítnuta. Soud rovněž připustil, že stěžovatelům bylo umožněno použít část zmražených prostředků k zaplacení obhajoby a právních služeb v souvislosti s žádostí o výmaz ze seznamu, což do jisté míry zmírnilo omezení při užívání jejich majetku. Neumožnilo to však účinný a nezávislý soudní přezkum omezení, která stěžovatelé napadli u Soudu. Za neexistence účinného a nezávislého soudního přezkumu legitimacy zápisu do seznamu sankčního výboru na úrovni OSN je podle Soudu zásadní, aby dotčené osoby mohly požadovat přezkum každého opatření přijatého na základě sankčního režimu vnitrostátními soudy. Jelikož stěžovatelé takovou možnost neměli, došlo k porušení jejich práva na přístup k soudu chráněného článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

#### (ii) Oddělená stanoviska

Soudce Sajó ve svém částečně nesouhlasném stanovisku vyjádřil názor, že stížnost je nepřijatelná *ratione personae* s ohledem na články 25, 48 a 103 Charty OSN, podle kterých závazky vyplývající z rezoluce Rady bezpečnosti 1483 (2003) převažují nad kteroukoli mezinárodní dohodou. Ustanovení rezoluce navíc nedávají prostor pro výklad nebo flexibilitu při jejich naplňování členskými státy.

Nadřazenost závazků plynoucích členským státům OSN z rezolucí Rady bezpečnosti je podle soudce ustáleným principem mezinárodního práva. Ve věci *Behrami a Behrami proti Francii* (č. 71412/01, rozhodnutí velkého senátu ze dne 2. května 2007) Soud vyzdvihl základní odpovědnost Rady bezpečnosti za udržování míru a mezinárodní bezpečnosti. Rostoucí tendence regionálních a národních orgánů přijímat pluralistický přístup, který staví vnitrostátní a regionální ústavní pořádky proti Chartě OSN, s sebou podle soudce nese riziko fragmentace stávajícího systému na úkor stability a mezinárodního řádu.

Jedinou výjimkou z těchto zásad hierarchie práva jsou normy *ius cogens*, které mohou omezit sankce Rady bezpečnosti. Mezi takové normy patří zákaz užití síly, právo na sebeurčení, zákaz genocidy a některá základní lidská práva, nikoli však právo na respektování majetku, ekonomické svobody či přístup k soudu, zejména v občanskoprávním řízení. Tato práva nemají ani povahu mezinárodního obyčejového práva, výjimka *ius cogens* se tudíž na ně nevztahuje.

Podle soudce dále existuje zjevný rozdíl mezi projednávanou věcí a případy *Al-Jedda proti Spojenému království* (č. 27021/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. července 2011) a *Nada proti Švýcarsku* (cit. výše), ve

kterých Rada bezpečnosti neukládala členským státům jakékoli závazky protirečící základním zásadám ochrany lidských práv, resp. dávala jim možnost zvolit mezi možnými způsoby vtělení svých rezolucí do vnitrostátního právního řádu.

V projednávané věci však rezoluce 1483 (2003) jasně a konkrétně specifikovala požadavky na státy a neponechala jim žádný prostor, co se týče omezení dotčených osob v nakládání s jejich finančními prostředky. Následné zřízení sankčního výboru podle rezoluce 1518 (2003) a systému výmazu ze seznamu jen podtrhlo centralizaci mechanismu Rady bezpečnosti a omezilo možnosti států. Švýcarsko navíc zavedlo soudní řízení umožňující napadnout totožnost dotčené osoby a dotčeného majetku a vnitrostátní orgány umožnily stěžovatelům požádat o výmaz ze seznamu sankčního výboru. Švýcarsko tedy vyvinulo opravdovou snahu sladit své závazky plynoucí z rezoluce Rady bezpečnosti s povinnostmi vyplývajícími pro něj z Úmluvy při respektování nadřazenosti Charty OSN.

S ohledem na názor většiny o přijatelnosti stížnosti se však soudce Sajó závěrem přiklonil ke konstatování porušení Úmluvy, neboť sankční systém nesplňuje požadavky článku 6 Úmluvy. Je nicméně na členských státech OSN, aby zajistily slučitelnost tohoto systému s ustálenými normami mezinárodního práva ochrany lidských práv.

S názorem většiny se dále neztotožnil soudce Lorenzen, k jehož nesouhlasnému stanovisku se připojil soudce Raimondi a soudkyně Jočiené. Podle nich bylo klíčové posoudit, zda rozhodnutí o konfiskaci majetku stěžovatelů bylo odůvodněné potřebou dodržovat rezoluci 1483 (2003). Rozsudek však dle nich pominul důležité otázky dosud neposouzené Soudem, jmenovitě otázku účinků článku 103 Charty OSN ve spojení s článkem 25 Charty OSN. Soudci souhlasili, že rezoluce Rady bezpečnosti 1483 (2003) a 1518 (2003) nedávaly členským státům žádnou diskreční pravomoc ve vztahu k plnění závazků z nich plynoucích. Odkazem na zásadu rovnocenné ochrany práv (ve věcech *Al-Jedda a Nada* však nepoužitou) se nicméně většina vyhnula řešení konfliktu závazků z Charty OSN a z Úmluvy implikujíc, že při absenci rovnocenné ochrany mají závazky vyplývající z Úmluvy přednost. Jediným možným řešením konfliktu, ke kterému se Soud měl vyslovit, je podle nesouhlasících soudců konstatování, že vnitrostátní orgány nemohou posuzovat odůvodněnost rozhodnutí o konfiskaci majetku stěžovatelů švýcarskými orgány podle rezoluce 1483 (2003), neboť jejich závěry by mohly zneplatnit závazky členských států z rezoluce plynoucí. Soudci proto bezvýhradně souhlasili se závěrem Federálního soudu, podle něž v případě konfliktu mezi článkem 103 Charty OSN a Úmluvou mají členské státy povinnost řídit se prvním zmíněným. Z judikatury Mezinárodního soudního dvora plyne, že závazky podle článku 103 Charty zahrnují závazky z rozhodnutí přijatých

Radou bezpečnosti podle kapitoly VII Charty. Soudci dále dodali, že použití institutu *ius cogens* nemůže vést k jinému závěru, neboť právo na přístup k soudu k těmto normám nepatří. Švýcarský soud podle nich v řízení, které se týkalo otázky, zda mají být majetky stěžovatelů konfiskovány, nikoli zda byli zapsáni na seznam oprávněně, stěžovatele před rozhodnutím vyslechl a poskytl jim lhůtu, aby k sankčnímu výboru OSN podali novou žádost o výmaz ze seznamu. Soudci navíc podotkli, že rezoluce 1483 (2003) výslovně uvádí, že situace v Iráku nadále představuje hrozbu pro mír a mezinárodní bezpečnost, a netýká se obnovy autonomie a svrchovanosti irácké vlády a zajištění politické budoucnosti a kontroly nad přírodními zdroji iráckým lidem, jak se může jevit z názoru většiny, což by snad odůvodnilo nižší význam rezoluce. Ačkoli Úmluva neobsahuje výslovné výkladové pravidlo jako např. Vídeňská úmluva o smluvním právu, musí být takto používána. Tato zásada je dovoditelná již z výkladu článku 6 v judikatuře Soudu, podle níž není právo na přístup k soudu absolutní a podléhá implicitním omezením. Nadřazenost opatření k provedení rezolucí Rady bezpečnosti OSN lze mezi taková omezení zařadit. K porušení článku 6 Úmluvy proto nedošlo, když Federální soud odmítl věcně přezkoumat námitky stěžovatelů. Soudci nicméně souhlasili s většinou, že stávající systém vytváření seznamů podle příslušných rezolucí Rady bezpečnosti OSN a prostředky umožňující zapsání do takového seznamu nepadnout jsou zjevně nedostačující a jsou v rozporu s normami mezinárodního práva lidských práv. Článek 103 Charty OSN nicméně musí být respektován.

Věc byla na žádost vlády postoupena velkému senátu.

## RODINNÉ PRÁVO

### **Rozsudek ze dne 7. listopadu 2013 ve věci č. 47268/06 – Matrakas a ostatní proti Polsku a Řecku**

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že pomoc řeckých státních orgánů stěžovatelům v řízeních podle Úmluvy o vymáhání výživného v cizině nebyla náležitá a dostatečná, čímž bylo porušeno právo stěžovatelů na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

#### (i) Okolnosti případu

Pan David Matrakas, ročník 1987 (první stěžovatel), pan Łukasz Mitroudīs, ročník 1992 (druhý stěžovatel) a jejich matka Beata Mitroudīs, ročník 1968 (třetí stěžovatel) jsou občany Polska. Stěžovatelé u Krajského soudu v Krakově postupně (v roce 1988, 2003 a 2005) podali na základě Úmluvy o vymáhání výživného v cizině celkem tři samostatné žádosti o vymáhání výživného v Řecku. První stěžovatel požadoval, aby řecké státní orgány zahájily soudní řízení o vymáhání

výživného a zajistily i vykonání v této souvislosti vydaného soudního rozsudku. Druhý i třetí stěžovatel požadovali, aby řecké státní orgány vykonaly rozsudky polských soudů přiznávající výživné. Výživné pro prvního stěžovatele bylo vymoženo teprve po dvaceti letech od podání žádosti. Výživné pro druhého a třetího stěžovatele nebylo do vydání rozsudku Soudu vymoženo.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení článku 6 Úmluvy*

Stěžovatelé namítali porušení článku 6 Úmluvy a tvrdili, že polské a řecké státní orgány nedokázaly účinně vymáhat výživné v soudních řízeních vedených podle Úmluvy o vymáhání výživného v cizině a délka těchto soudních řízení byla nepřiměřená.

Soud připomněl, že „právo na soudní ochranu“ by bylo pouze iluzorní, pokud by vnitrostátní právní systém smluvních států připustil, aby konečná, závazná soudní rozhodnutí zůstala nevykonána k újmě jedné strany. Bylo by nemyslitelné, aby čl. 6 odst. 1 podrobně popisoval procesní záruky zajištěné účastníkům řízení, aniž by chránil výkon soudních rozhodnutí. Výkon soudního rozhodnutí musí proto být nedílnou součástí „procesu“ ve smyslu článku 6 Úmluvy (srov. *Hornsby proti Řecku*, č. 18357/91, rozsudek ze dne 19. března 1997). Soud dále připomněl, že členské státy nemohou být odpovědné za neúčinnost výkonu rozhodnutí v případech, kdy dlužník je insolventní. Členský stát má nicméně povinnost vytvořit takový systém, který bude po právní i praktické stránce zajišťovat účinný a včasný výkon rozhodnutí (srov. *Fouklev proti Ukrajině*, č. 71186/01, rozsudek ze dne 7. června 2005). Z toho důvodu může být státu přičítána odpovědnost za nevykonání soudního rozsudku v případech, kdy státní orgány odpovědné za výkon rozhodnutí nepostupovaly s náležitou péčí nebo brání výkonu rozhodnutí (srov. *Romańczyk proti Francii*, č. 7618/05, rozsudek ze dne 18. listopadu 2010).

Soud poznamenal, že na základě Úmluvy o vymáhání výživného v cizině byl mezi jejími smluvními státy založen systém spolupráce s cílem překonat praktické a právní překážky bránící vymáhání práva na výživné nebo výkonu rozsudků v cizině. Podle článku 6 Úmluvy o vymáhání výživného v cizině má smluvní stát, na jehož území žije odpůrce, povinnost podniknout ve prospěch navrhovatele veškeré kroky potřebné pro vymáhání výživného, včetně smíru, a je-li to nutné, podat žalobu a zajistit výkon rozsudku vydaného v této věci. Z tohoto ustanovení vyplývá pro smluvní stát pozitivní závazek poskytnout navrhovateli pomoc v soudních řízeních spadajících pod Úmluvu o vymáhání výživného v cizině. Soud se již v rámci své předchozí rozhodovací činnosti podobnými případy zabýval a zahrnul řízení podle Úmluvy o vymáhání výživného v cizině pod rozsah článku 6 Úmluvy (srov. *K. proti Itálii*, č. 38805/97, rozsudek ze dne 20. července

2004; *Zabawska proti Německu*, č. 49935/99, rozhodnutí ze dne 3. března 2006; *Dinu proti Rumunsku a Francii*, č. 6152/02, rozsudek ze dne 4. listopadu 2008; *Huc proti Rumunsku a Německu*, č. 7269/05, rozhodnutí ze dne 1. prosince 2009; *Romańczyk proti Francii*, citovaný výše). Stěžovatelé tedy měli nárok na pomoc od polských i řeckých orgánů při vymáhání výživného, přičemž úkolem Soudu je ověřit, zda opatření, která tyto orgány přijaly, byla náležitá a dostatečná. Soud konečně zdůraznil zvláštní důležitost, která pro stěžovatele řízení o vymáhání výživného měla.

Soud vztahu k postupu řeckých státních orgánů konstatoval (po důkladné rekapitulaci postupu a zhodnocení jejich postupu), že stěžovatelům neposkytly náležitou a dostatečnou pomoc při vymáhání výživného. V případě prvního stěžovatele Soud poukázal zejména na skutečnost, že během prvních dvou let se řecké orgány omezily jen na jedno neúspěšné předvolání dlužníka a během dalších let s polskými úřady buď nekomunikovaly vůbec, nebo jen po opakovaných urgencích. Ohledně druhého stěžovatele Soud zohlednil především skutečnost, že řecké orgány podnikly první kroky až tři roky poté, co obdržely žádost polských orgánů. Obdobně u třetího stěžovatele toto prodlení činilo 2,5 roku, přičemž i v následujícím období kupříkladu otálely jeden rok s doručením rozhodnutí či zanedbaly výkon rozsudku, ačkoli dlužník vlastnil řadu nemovitostí. Ve všech třech případech tedy řecké orgány nedostály svým pozitivním závazkům, které pro ně v dané oblasti vyplývají z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Došlo proto k porušení tohoto ustanovení.

Naopak ve vztahu k polským orgánům Soud při svém hodnocení poukázal především na jejich zprostředkovatelskou úlohu jako „odesílajícího orgánu“ ve smyslu Úmluvy o vymáhání výživného v cizině. Jejich úkolem je přijímat žádosti, ověřit, zda obsahují všechny nezbytné náležitosti, a předat je přijímacím orgánům. V projednávané věci Soud dospěl k závěru, že polský soud aktivně průběžně sledoval vývoj řízení před řeckými orgány, a ačkoli i v jeho postupu lze vysledovat určité prodlevy, nebyly s ohledem na složitost věci nepřiměřené. Polské orgány tedy dle Soudu přijaly náležitá a dostatečná opatření, aby vymohly pro stěžovatele dlužné výživné. Tuto část stížnosti proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

### **Rozsudek ze dne 14. listopadu 2013 ve věci č. 19391/11 - Topčić-Rosenberg proti Chorvatsku**

Senát první sekce Soudu shledal většinou čtyř hlasů proti třem, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 Úmluvy tím, že Chorvatsko znevýhodnilo stěžovatelku jako adoptivní matku a současně osobu samostatně výdělečně činnou oproti matkám biologickým tak, že jí nebylo umožněno nastoupit na placenou mateřskou dovolenou.

### **(i) Okolnosti případu**

Stěžovatelka, osoba samostatně výdělečně činná, v září 2006 osvojila tříleté dítě. Krátce nato požádala o placenou mateřskou dovolenou. Její žádost byla zamítnuta s odůvodněním, že zákon upravující mateřskou dovolenou ji biologickým matkám umožňuje do 1 roku věku dítěte, a stejně je nutno zacházet s adoptivními matkami; je-li tedy dítě starší 1 roku, nemá matka na placenou mateřskou dovolenou nárok. Stěžovatelka proti rozhodnutí brojila s tím, že je v rozporu se zákoníkem práce, který adoptivnímu rodiči, který je zaměstnancem, přiznává do 12 let věku dítěte nárok na 270 dní placené mateřské dovolené. Stěžovatelka též tvrdila, že byla jako adoptivní matka samostatně výdělečně činná diskriminována. Správní orgány ani soudy, a to včetně Ústavního soudu, jí však nevyhověly s tím, že zákon upravující mateřskou dovolenou představuje ve vztahu k zákoníku práce *lex specialis*.

### **(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu**

#### ***a) Jednostranné prohlášení vlády***

Žalovaná vláda Soudu předložila jednostranné prohlášení, v němž uznala porušení zákazu diskriminace podle článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 Úmluvy zakotvujícím právo na respektování rodinného a soukromého života a zavázala se v případě přijetí jednostranného prohlášení Soudem a vyškrtnutí stížnosti ze seznamu stěžovatelce vyplatit jako spravedlivé zadostiučinění částku 4 000 eur. Stěžovatelka návrh vlády odmítla s tím, že nabízenou částku nepovažuje za dostatečnou.

Soud jednostranné prohlášení žalované vlády pečlivě posoudil ve světle zásad vycházejících z jeho judikatury (srov. zejm. *Tashin Acar proti Turecku*, č. 26307/95, rozsudek velkého senátu ze dne 8. dubna 2004) a shledal, že byť vláda uznala porušení práv stěžovatelky, odškodnění, které jí nabídla, nebylo v přiměřeném poměru k odškodnění, které v obdobných případech sám přiznává (srov. *Konstantin Markin proti Rusku*, č. 30078/06, rozsudek velkého senátu ze dne 22. března 2012, § 168 a 171). Soud proto jednostranné prohlášení vlády odmítl.

#### ***b) K torzenému porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy***

Stěžovatelka namítala, že není důvod pro rozdílné nahlížení na biologickou matku, které je po narození dítěte přiznána mateřská dovolená, a adoptivní matku. V daném případě bylo několik málo měsíců bezprostředně navazujících na osvojení její dcery klíčových pro začlenění dítěte do rodiny a vybudování vzájemné důvěry. Z důvodu odepření možnosti nastoupit placenou mateřskou dovolenou se všemi jejími výhodami nemohla stěžovatelka na tomto procesu plně participovat.

Soud posuzoval, zda daná problematika spadá pod článek 8 Úmluvy, a došel k závěru, že vztahy vyplývající z osvojení, stejně tak jako mateřská dovolená i příspěvky s tím související pod uvedený článek spadají. Mateřská dovolená a příspěvky poskytnuté státem v souvislosti s touto dovolenou jsou podporou pro rodiny a ovlivňují způsob jejich organizace. Rozhodne-li se stát touto formou rodiny podporovat, musí tak činit způsobem slučitelným s článkem 14 Úmluvy (srov. např. *Petrovic proti Rakousku*, č. 20458/92, rozsudek ze dne 27. března 1998). Soud dále připomněl, že článek 14 vždy doplňuje jiné hmotněprávní ustanovení Úmluvy či jejích protokolů. Přestože použití článku 14 nepředpokládá porušení jiného ustanovení a z tohoto pohledu je jeho postavení autonomní, není možné jej používat bez odkazu na ustanovení jiné (srov. např. *E. B. proti Francii*, č. 43546/02, rozsudek velkého senátu ze dne 22. ledna 2008).

Při posuzování postupu vnitrostátních orgánů v dané věci Soud především uvedl, že ve vztahu k účelu rodičovské či mateřské dovolené jako možnosti zůstat s dítětem doma a starat se o něj je adoptivní matka ve stejné pozici jako matka biologická. Zatímco biologické matky mohou do věku jednoho roku dítěte zůstat na mateřské dovolené, stěžovatelce, která adoptovala tříleté dítě, nebylo umožněno mateřskou dovolenou čerpat. Dále Soud zdůraznil, že stát by se měl zdržet jakéhokoli jednání, které by narušovalo rozvoj vazeb mezi adoptivními rodiči a dítětem a začleněním dítěte do rodiny.

Z uvedených důvodů Soud označil uplatnění zákona upravujícího mateřskou dovolenou vnitrostátními orgány za příliš formalistické. Vnitrostátní orgány totiž zcela pominuly obecné zásady uvedené v zákoníku práce, které zohledňují skutečnost, že pozice matky po narození dítěte odpovídá pozici adoptivní matky bezprostředně po osvojení.

Soud tedy ohledně umožnění čerpání mateřské dovolené neshledal žádné objektivní a rozumné odůvodnění pro namítané rozdílné zacházení s biologickými a adoptivními matkami, kdy je biologickým matkám umožněno po narození dítěte tuto dovolenou čerpat, zatímco adoptivním matkám to po osvojení dítěte umožněno není. Došlo proto k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

### (iii) Oddělené stanovisko

Soudkyně Berro-Lefèvre a soudci Hajiyev a Møse neshledali se závěrem většiny ohledně nepřijetí jednostranného prohlášení vlády, majíce za to, že vládou nabízená částka byla dostatečná.

### **Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 27853/09 – X. proti Lotyšsku**

Velký senát Soudu rozhodl devíti hlasy proti osmi, že tím, že lotyšský odvolací soud odmítl přezkoumat námitky stěžovatelky, která svou dceru unesla do Lo-

tyška, podle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, došlo k porušení procesních závazků implicitně obsažených v článku 8 Úmluvy.

Ve věci byl vydán dne 13. prosince 2011 rozsudek senátu třetího sekce Soudu, ve kterém bylo rovněž shledáno porušení práva stěžovatelky na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy.

Vláda České republiky vystoupila před velkým senátem jako vedlejší účastník (*amicus curiae*) podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy.

### (i) Okolnosti případu

Stížnost se týká dítěte narozeného v roce 2005 v Austrálii lotyšské matce a australskému otci. V rodinném listu nebylo uvedeno jméno otce, test otcovství nebyl podstoupen. Po rozpadu partnerského vztahu stěžovatelka stále žila po nějakou dobu v bytě otce dítěte v Austrálii jako nájemce. V červenci 2008 stěžovatelka s dcerou opustily bez souhlasu otce Austrálii a odjely do Lotyšska. Otec podal žádost o navrácení dítěte dle Haagské úmluvy.

Po odjezdu stěžovatelky s dcerou se v listopadu 2008 australský soud na návrh otce ze srpna 2008 vyslovil tak, že otec s matkou sdílí rodičovskou zodpovědnost za dítě. Stěžovatelka nepodala odvolání.

V řízení před lotyšským soudem prvního stupně stěžovatelka tvrdila, že otec dítěte se k ní choval nepřátelsky a agresivně. Tento soud v listopadu 2008 nařídil navrácení dítěte do Austrálie s tím, že odmítl tvrzení stěžovatelky o psychické újmě, která dítěti údajně hrozila odloučením od matky, a uvedl, že lotyšské soudy nemohou zvrátit rozhodnutí australských soudů o sdílené rodičovské zodpovědnosti za dítě.

Stěžovatelka se odvolala s poukazem na znalecký posudek, který si nechala sama vypracovat, svědčící o psychické újmě, již by dítě v případě odloučení od matky utrpělo. Odvolání však bylo v lednu 2009 zamítnuto. Předloženým posudkem se odvolací soud nezabýval s odůvodněním, že se týká merita opatrovníckého řízení, které nebylo součástí řízení o navrácení dítěte.

Otec dítěte po náhodném setkání v březnu 2009 odvezl dítě do Austrálie. Australské soudy následně rozhodly o svěřením dítěte do jeho výlučné péče s tím, že stěžovatelka může dítě navštívit pouze za účasti sociálního pracovníka a do věku jedenácti let dítěte není oprávněna komunikovat se vzdělávací institucí, kterou bude dítě navštěvovat. Současně bylo stěžovatelce zakázáno mluvit s dítětem lotyštinou.

V době rozhodování velkého senátu Soudu stěžovatelka nicméně bydlela a pracovala v Austrálii a pravidelně se s dcerou stýkala bez přítomnosti sociálního pracovníka.



## (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

### *K torzenému porušení článku 8 Úmluvy*

Stěžovatelka poukazovala na to, že řízení před vnitrostátními soudy ohledně navrácení její dcery do Austrálie nebylo v souladu s požadavky článku 8 Úmluvy a že tyto soudy svévolně Haagskou úmluvu použily svévolně.

Soud nejprve zdůraznil, že Úmluva a Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí musí být vykládány ve vzájemném souladu, přičemž rozhodující je nejlepší zájem dítěte. Dle Soudu je při posuzování žádostí o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy nutné nejlepší zájem dítěte posuzovat ve světle výjimek, které Haagská úmluva stanoví v článku 12 a 13 písm. a) a b) a článku 20. Z existence těchto výjimek dle Soudu též vyplývá, že návrat dítěte nemůže být nařízen automaticky či mechanicky.

Soud dále objasnil, že jeho závěr uvedený v § 139 rozsudku ve věci *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku* (č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010), podle nějž jsou „vnitrostátní soudy při posuzování žádosti o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy povinny zevrubně přezkoumat situaci v rodině a celou další řadu faktorů“, není sám o sobě zásadou pro používání Haagské úmluvy vnitrostátními soudy.

V této souvislosti Soud upřesnil, že harmonického výkladu Úmluvy a Haagské úmluvy bude dosaženo za dvou předpokladů:

- faktory, které mohou odůvodnit uplatnění výjimek z pravidla bezodkladného návratu dítěte zakotvených v článku 12 a 13 písm. a) a b) a článku 20 Haagské úmluvy, budou vnitrostátními soudy důkladně zváženy, a to zejména tehdy, upozorní-li na ně některý z účastníků řízení; vnitrostátní soudy zároveň musí o těchto skutečnostech rozhodnout a své rozhodnutí dostatečně odůvodnit,
- výše uvedené faktory musí být posouzeny ve světle požadavků vyplývajících z článku 8 Úmluvy.

Dle Soudu tedy článek 8 Úmluvy ukládá soudu rozhodujícímu o žádosti o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy specifickou procesní povinnost posoudit hájitelné tvrzení, že dítěti v případě návratu hrozí vážná újma, a své rozhodnutí dostatečně podrobně a konkrétně odůvodnit. Soud též připomněl, že výjimky z pravidla bezodkladného návratu je třeba vykládat úzce.

Závěrem ohledně vyjasnění obecných zásad Soud dodal, že vnitrostátní soudy se musí přesvědčit o tom, že v zemi návratu jsou skutečně k dispozici odpovídající záruky a že v případě, že je jim známa existence rizika, byla přijata ochranná opatření.

V projednávané věci Soud shledal, že napadený zásah byl v souladu se zákonem a současně sledoval legi-

timní cíl ve smyslu článku 8 Úmluvy. V této souvislosti uvedl, že není jeho úkolem rozhodnout, zda mezinárodní únos dítěte byl nebo nebyl protiprávní ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy, jelikož vnitrostátním soudům přísluší řešit otázky výkladu a použití mezinárodního práva a mezinárodních smluv.

Soud tudíž dále zkoumal, zda rozhodnutí vnitrostátních soudů nastolila spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte, zájmy rodičů a veřejným pořádkem, přičemž připomněl, že zájem dítěte je prioritní. Podotkl, že mezi únosem dítěte do Lotyšska a podáním žádosti o jeho navrácení do Austrálie uplynul méně než rok; mělo tudíž dle Haagské úmluvy dojít k bezodkladnému nařízení návratu dítěte do Austrálie. K tomuto závěru se ostatně přiklonily oba vnitrostátní soudy po řádném projednání žádosti za přítomnosti obou rodičů. Odvolací soud se však odmítl zabývat znaleckým posudkem, který si stěžovatelka nechala vypracovat po rozhodnutí soudu prvního stupně, dle něhož by nemělo dojít k oddělení dítěte od matky, jelikož by to dítěti pravděpodobně způsobilo psychické trauma. Dle Soudu za této situace, kdy stěžovatelka hájitelným způsobem tvrdila, že v případě návratu bude dítě vystaveno závažné újmě ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy, ukládal článek 8 Úmluvy odvolacímu soudu se tímto tvrzením skutečně zabývat a rozhodnout o něm s připojením dostatečného odůvodnění. Skutečnost, že znalecký posudek nebyl kontradiktorní povahy, odvolací soud nemohla zbavit povinnosti se jím skutečně zabývat, přičemž odvolací soud mohl vyslechnout účastníky řízení či dokonce nechat vypracovat další znalecký posudek. Odvolací soud se též měl zabývat otázkou, zda matka mohla odjet s dítětem zpět do Austrálie a tam s ním udržovat kontakt. Soud dodal, že ani krátká lhůta stanovená Haagskou úmluvou k rozhodnutí o žádosti o navrácení dítěte nezabavuje vnitrostátní soudy povinnosti pečlivého přezkumu dostatečně podložených tvrzení účastníků řízení, jež se týkají výjimek opravňujících k nevydání dítěte do země obvyklého pobytu stanovených čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy.

Soud uzavřel, že jelikož v projednávané věci odvolací soud takto nepostupoval, došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

### (iii) Oddělená stanoviska

K rozsudku připojili souhlasné stanovisko soudce Pinto de Albuquerque a společné nesouhlasné stanovisko soudce Bratza, soudkyně Vajić, soudci Hajiyev, Šikuta, Hirvelä, Nicolaou a Raimondi a soudkyně Nußberger. Nesouhlasící soudci měli především za to, že se odvolací soud s posudkem předloženým stěžovatelkou vypořádal dostatečně, když konstatoval, že se týká toliko odloučení dítěte od matky, nikoli návratu jako takového, přičemž stěžovatelka měla australské občanství a před lotyšskými soudy neuvedla, že by se nemohla do Austrálie vrátit.

## SHROMAŽDOVÁNÍ

### *Rozsudek ze dne 26. listopadu 2013 ve věci č. 37553/05 – Kudrevičius a ostatní proti Litvě*

Senát druhé sekce Soudu rozhodl čtyřmi hlasy proti třem, že uložení trestní sankce za účast na nenásilné demonstraci představuje porušení svobody shromažďování zaručené článkem 11 Úmluvy.

#### *(i) Okolnosti případu*

V květnu roku 2003 udělily litevské orgány povolení konat na vyhrazených místech pokojná shromáždění, jejichž cílem bylo upozornit na problémy v zemědělském sektoru. Demonstrace proběhla pokojně, ale poté, co se její účastníci rozešli, způsobili vážné dopravní komplikace na třech hlavních dálničních tazích. Pětice stěžovatelů, kteří se demonstrace zúčastnili, byla trestně stíhána a v září roku 2004 odsouzena za spáchání trestného činu podněcování či účasti na veřejných nepokojích. Každému byl vyměřen šedesátidenní podmíněný trest odnětí svobody s odkladem na jeden rok a bylo jim uloženo, aby se v průběhu tohoto období bez předchozího svolení příslušných orgánů nevzdalovali na více než sedm dní z místa svého pobytu. Jednomu ze stěžovatelů bylo také nařízeno nahradit škodu způsobenou dopravní společností. Obdobné jednání jiného zemědělce přitom bylo kvalifikováno jako pouhý přestupek.

#### *(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu*

*K torzenému porušení článku 11 Úmluvy*

Stěžovatelé namítali, že ačkoliv nebyli účastníky žádného násilí, byl jim udělen trest za jednání, které příslušné orgány kvalifikovaly jako vážné narušení veřejného pořádku, přičemž jednomu ze stěžovatelů bylo rovněž přikázáno uhradit škodu. Odsouzení z důvodu účasti na demonstraci tudíž představuje zásah do jejich práva na pokojné shromáždění. Soud shledal, že byť byl tento zásah „na základě zákona“ a sledoval legitimní cíle předcházení nepokojům a ochrany práv a svobod druhých, nebyl přiměřený.

Soud nejprve v návaznosti na svoji předchozí judikaturu uvedl, že jakákoliv demonstrace na veřejném místě nevyhnutelně jistým způsobem narušuje běžný život, včetně dopravy. Je proto nutné, aby veřejné orgány vůči poklidným shromážděním prokázaly určitou míru tolerance, jinak by byla ohrožena samotná podstata svobody shromažďování (viz např. *Galstyan proti Arménii*, č. 26986/03, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, § 116-117). I když vzal Soud v potaz argument vlády, že dopravní společnosti utrpěly škodu, přihlédl nicméně ke skutečnosti, že se z tohoto důvodu se zemědělci soudila pouze jedna společnost.

Soud především zdůraznil, že demonstrující zemědělci povolili průjezd osobním vozidlům a vozidlům přepravujícím nebezpečné látky a rovněž také vždy

deseti automobilům a vozidlům přepravujícím zboží najednou na obou stranách silnice. Nadto mezi zemědělci a vládou probíhala v dobré víře během demonstrací jednání. Stěžovatelé tudíž prokázali, že byli flexibilní a připraveni spolupracovat s dalšími účastníky silničního provozu, přičemž jasně absentoval jakýkoliv prvek násilí. V tomto ohledu Soud považoval za zásadní zmínit, že na rozdíl od situace ve věci *Barraco proti Francii* (č. 31684/05, rozsudek ze dne 5. března 2009, § 12 a 19) posuzovaly litevské soudy tento případ v kontextu právní úpravy veřejných nepokojů, jež neumožnil náležitě zvážit přiměřenost omezení shromažďovacího práva, čímž byl jejich rozbor podstatně zúžen.

Dále Soud zohlednil, že jiný zemědělec, jež ostatní demonstranty podnítil k blokování hlavní silnice a narušil dopravu tím, že ve středu silnice tlačil vozík, byl obviněn pouze ze spáchání přestupku na úseku pravidel silničního provozu. Soud poukázal na podobnost jednání pětice stěžovatelů a tohoto dalšího zemědělce, a tedy i na podobnost jimi vyvolaného stupně nebezpečí. Tento zemědělec však vyvázl jen s nízkou správní pokutou, zatímco pětice stěžovatelů byla v trestním řízení odsouzena k trestu odnětí svobody.

Soud dospěl k závěru, že s ohledem na výše uvedené nebylo odsouzení stěžovatelů za spáchání trestného činu nezbytné a přiměřené k dosažení sledovaných legitimních cílů. Došlo proto k porušení článku 11 Úmluvy.

#### *(iii) Oddělené stanovisko*

K rozsudku připojili společně částečně nesouhlasné stanovisko soudci Raimondi a Pinto de Albuquerque a soudkyně Jočienė, kteří se zejména neztotožnili se závěrem většiny, že zásah do svobody shromažďování stěžovatelů ve formě jejich trestní odpovědnosti představuje opatření, jež nebylo v dané věci nezbytné a přiměřené. V této souvislosti zároveň kritizovali, že se Soud odchýlil od své dosavadní judikatury v této oblasti (*Barraco proti Francii*).

Věc byla na žádost vlády postoupena velkému senátu.

## SKRYTÉ NATÁČENÍ

### *Rozsudek ze dne 12. listopadu 2013 ve věci č. 5786/08 – Söderman proti Švédsku*

Velký senát Soudu rozhodl šestnácti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, protože švédské právo neposkytovalo stěžovatelce ochranu jejího práva na respektování soukromého života před jednáním jejího nevlastního otce, který ji filmoval skrytou kamerou v koupelně. Stěžovatelce byla přiznána částka 10 000 eur jako náhrada nemajetkové újmy.

### (i) Okolnosti případu

Stěžovatelka ve svých 14 letech zjistila, že její nevlastní otec skryl do koupelny kameru s úmyslem natáčet ji nahou. Záznam zničila a svědčila se matce, která podala trestní oznámení. V roce 2006 byl nevlastní otec stěžovatelky soudem prvního stupně odsouzen za sexuální zneužívání. Odvolací soud však rozsudek změnil, jelikož dané jednání podle něj nenaplnňovalo skutkovou podstatou trestného činu sexuálního zneužívání, protože nevlastní otec stěžovatelky chtěl předejít tomu, aby se stěžovatelka o filmování dozvěděla. Odvolací soud souhlasil, že bylo závažně zasaženo do osobní integrity stěžovatelky, ale dovodil, že její nevlastní otec nemůže být trestně odpovědný za samostatný skutek filmování, protože švédské právo neobsahovalo obecný zákaz filmování osob bez souhlasu filmovaných osob. Dané jednání by sice mohlo naplnit skutkovou podstatu zvláštního trestného činu dětské pornografie, blíže se však této otázce soud nevěnoval, neboť nevlastní otec stěžovatelky nebyl z tohoto trestného činu obviněn. Nevlastního otce stěžovatelky proto odvolací soud zprostil obžaloby a zamítl také stěžovatelčin nárok na náhradu škody. Nejvyšší soud následnou stěžovatelčinu stížnost odmítl.

### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

#### *K torzenému porušení článku 8 Úmluvy*

Případem se nejdříve zabýval senát, který rozsudkem ze dne 21. června 2012 poměrem hlasů čtyři proti třem rozhodl, že švédská právní úprava a rozhodovací praxe nevykazovala závažné vady dosahující porušení pozitivních závazků státu daných článkem 8 Úmluvy. Věc byla na žádost stěžovatelky postoupena velkému senátu.

Velký senát Soudu se opřel o zjištění vnitrostátního soudu, že jednání nevlastního otce stěžovatelky představovalo zásah do stěžovatelčiny osobní integrity. Ačkoliv předmětná událost nezahrnovala fyzické násilí, zneužití či kontakt, měla dopad na stěžovatelku ve velmi intimních aspektech jejího soukromého života. Na druhou stranu Soud dovodil, že nedosáhla takové závažnosti, aby se na ni vztahoval článek 3 Úmluvy zakazující nelidské či ponižující zacházení. Za těchto okolností tedy dle Soudu mohl žalovaný stát dostát svým pozitivním závazkům ochránit stěžovatelku před jednáním jejího nevlastního otce i jinými prostředky než trestněprávní cestou.

Jelikož stěžovatelka nenamítala neúčinnost vyšetřování a dle Soudu ani ze skutkového stavu nelze dovodit, že by vnitrostátní orgány nesplnily svůj závazek provést účinné vyšetřování, Soud považoval za klíčové, zda v kontextu daného případu švédská právní úprava dostatečně chránila stěžovatelku před jednáním jejího nevlastního otce v souladu se závazky plynoucích z článku 8 Úmluvy.

V této souvislosti velký senát zdůraznil, že postoj senátu páte sekce, podle jehož názoru by „pouze závažné vady právní úpravy, rozhodovací praxe (...) vedly k porušení pozitivních závazků státu daných článkem 8 Úmluvy“, je nesprávný, pakliže se vztáhne i na povinnost přijmout náležitou právní úpravu. Tento test závažných vad je dle velkého senátu použitelný v kontextu vyšetřování, ale nemá podle něj místo při posuzování, zda žalovaný stát přijal dostatečnou právní úpravu v souladu s pozitivními závazky, v souvislosti s nímž Soud musí ověřit, zda vnitrostátní právo za daných okolností poskytovalo stěžovatelce akceptovatelnou úroveň ochrany.

Soud proto postupně zkoumal, zda jednotlivé právní instituty (trestný čin sexuálního zneužívání, trestný čin dětské pornografie, nová právní úprava skrytého natáčení, občanskoprávní prostředky nápravy a odškodnění přímým použitím Úmluvy) stěžovatelce tuto akceptovatelnou úroveň ochrany poskytovaly.

Co se týče ustanovení trestního zákoníku o trestném činu sexuálního zneužívání, podle kterého je trestné zejména odhalování a nemravné chování slovem nebo činem, odvolací soud dospěl k závěru, že nevlastní otec stěžovatelky nemohl být trestně odpovědný za pouhé filmování bez souhlasu stěžovatelky. Podle tehdy platného švédského práva byl znakem skutkové podstaty trestného činu sexuálního zneužívání úmysl pachatele, aby se oběť o činu dověděla, nebo mu muselo být lhostejno, zda se oběť o činu dozví. Tento znak ovšem nebyl v projednávané věci naplněn. Nevlastní otec stěžovatelky nebyl zproštěn obžaloby z trestného činu sexuálního zneužívání pro nedostatek důkazů, ale spíše proto, že v rozhodném období jeho jednání nezakládalo trestný čin. Proto tehdy platné ustanovení o sexuálním zneužívání stěžovatelce neposkytlo ochranu proti nedostatečnému respektování jejího soukromého života. Ochranu stěžovatelčiným právům dle Soudu neposkytovala ani jiná ustanovení trestního práva, včetně trestného činu dětské pornografie.

Soud dále podotkl, že chybějící právní úprava skrytého filmování osob nebo jejich filmování bez souhlasu byla ve Švédsku po dlouhou dobu předmětem obecného znepokojení. Byla proto s účinností od roku 2013 přijata nová právní úprava, která již pokrývá podobné případy, kterou však nelze použít na události projednávané věci, jež se odehrály v roce 2002.

Ohledně občanskoprávních prostředků nápravy Soud konstatoval, že stěžovatelka uplatnila nárok na náhradu škody v rámci trestního řízení, avšak odvolací soud jej zamítl. Podle trestního řádu bylo rozhodnutí o trestní odpovědnosti závazné i pro rozhodnutí o občanskoprávních nárocích, pokud byly během trestního stíhání vzneseny. Za této situace, kdy mohla být náhrada škody přiznána jen v případě, že by dané jednání bylo trestným činem, neposkytovala ani možnost

uplatnit nárok na náhradu škody adekvátní ochranu stěžovatelčinych práv.

Soud konečně shledal, že vnitrostátní soudy nemohly stěžovatelce přiznat zadosti učinění pouze na základě zjištěného porušení Úmluvy, jelikož dle švédského nejvyššího soudu se tato možnost nevztahuje na nároky vznesené proti jednotlivcům.

Soud proto s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že v rozhodné době švédské právo neposkytovalo stěžovatelce ochranu jejího práva na respektování soukromého života způsobem, který by byl v souladu se závazky státu vyplývajícími z článku 8 Úmluvy. Došlo proto k porušení tohoto ustanovení.

## TRESTNÍ ŘÍZENÍ

### *Rozsudek ze dne 28. listopadu 2013 ve věci č. 25703/11 – Dvorski proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že stěžovatelovo právo na spravedlivý proces chráněné čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy nebylo porušeno, když mu policie po jeho zadržení neumožnila kontakt s obhájcem najatým jeho rodinou.

#### (i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl v roce 2007 zadržen na policejní stanici v souvislosti s případem trojnásobné vraždy, loupeže a žhářství. Později byl za tyto trestné činy odsouzen.

Během pobytu na policejní stanici mu nebylo umožněno se setkat s advokátem najatým jeho rodiči. Místo něj mu při výslechu asistoval jiný advokát, který figuroval na seznamu obhájců vedeném policií, s čímž stěžovatel souhlasil. V následném soudním řízení stěžovatel tohoto advokáta odmítl a udělil plnou moc advokátovi najatému jeho rodiči s tím, že původního advokáta, bývalého náčelníka místního policejního oddělení, nikdy nenajal a že nebyl informován o tom, že druhý advokát se pokoušel na policejní stanici s ním setkat.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

*K tvrzenému porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy*

Stěžovatel namítal, že mu po zatčení nebylo umožněno nechat se zastupovat obhájcem podle vlastního výběru, přičemž služby právníka, který ho zastupoval, nedostály požadavkům na dobrou obhajobu, byl vyslýchán pod tlakem, nucen obvinít sám sebe a jeho odsouzení bylo založeno na výpovědi učiněné v době, kdy nebyl zastupován jím zvoleným obhájcem.

Soud připomněl, že článek 6 Úmluvy jako celek zaručuje obviněnému právo účinně se účastnit trestního řízení, zejména pak připravovat vlastní obhajobu a předkládat soudu relevantní argumenty ve svůj prospěch. Právo na zastoupení obhájcem od počáteční fáze řízení je jedním z hlavních prvků spravedlivého procesu. Zejména v přípravné fázi trestního řízení je

obviněný ve zranitelné pozici, která může být adekvátně kompenzována asistencí obhájce, jenž zajistí dodržení práva dotčené osoby neobviňovat sama sebe. Státu však jednání obhájce, které je primárně záležitostí vztahu mezi ním a obviněným, zásadně nemůže být přičítáno.

Základní otázkou v projednávané věci dle Soudu bylo, zda tím, že stěžovatel neměl možnost nechat se zastupovat obhájcem podle vlastního výběru, byl donucen obvinít sám sebe, aniž měl účinnou právní pomoc. Soud zdůraznil, že se nejedná o případ, kdy by stěžovateli byl obhájce státem ustanoven, nýbrž o výběr obhájce nabídnutého policií, a to na komerční bázi. Soud poukázal na skutečnost, že obhájce najatý stěžovatelovou rodinou nebyl ke stěžovateli vpuštěn a ani jeho asistentovi nebylo umožněno předložit plnou moc. Ze spisového materiálu přitom nevyplývalo, že pro odmítnutí asistence tohoto advokáta stěžovateli existoval dobrý důvod; stěžovatel naopak po předvedení před soudce výslovně prohlásil, že jím chce být zastupován. Vláda zároveň nepředložila seznam obhájců, ze kterého si stěžovatel údajně měl vybírat, přičemž původní advokát byl bývalý náčelník policie a nikdy po stěžovateli nepožadoval za své služby žádnou odměnu. Za těchto okolností bylo podle Soudu pochybné, zda by si stěžovatel byl tohoto advokáta vybral, kdyby věděl, že jeho rodiče najali jiného. Udělení plné moci stěžovatelem a jeho výpověď na policii proto nemohou být automaticky považovány za kvalifikované vzdání se zastupování obhájcem najatým rodiči ze strany stěžovatele. Z judikatury Soudu přitom vyplývá, že toto právo je jedním z těch, jejichž ochrana vyžadují zvláštní standard „vědomého a informovaného vzdání se práva“ (srov. např. *Pischalnikov proti Rusku*, č. 7025/04, rozsudek ze dne 24. září 2009, § 77-79).

Soud nicméně připustil, že stěžovatel během trestního řízení nikdy nevznesl námitky ke způsobu, jakým jej původní advokát zastupoval. Stejně tak podle Soudu stěžovatel nedoložil, a není tedy důvod domnívat se, že na něj byl vyvíjen nátlak nebo že něco činil proti své vůli; nejsou ani důkazy, že by stěžovatel byl v době výslechu pod vlivem drog a alkoholu nebo že by jeho závislost byla taková, že by mu znemožnila chápat účel a povahu výslechu. V průběhu soudního řízení pak stěžovatel měl možnost předložit námitky k okolnostem výslechu, jakož i zpochybnit pravost svého podpisu pod protokolem z výslechu, a dostalo se mu účinné právní pomoci. Bez významu podle Soudu není ani to, že stěžovatel v závěrečné řeči vnitrostátnímu soudu předložil své doznání coby důkaz účinné lítosti. Jeho doznání učiněné v době, kdy byl zastoupen advokátem, jehož mu nabídla policie, navíc nebylo ústředním argumentem obžaloby, která disponovala dalšími důkazy. Podle Soudu tedy trestní řízení proti stěžovateli nebylo jako celek nespravedlivé.

Soud proto dospěl k závěru, že s ohledem na skutečnost, že práva zakotvená v čl. 6 odst. 3 Úmluvy představují dílčí aspekty práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy a že úkolem Soudu je posoudit spravedlivost řízení ve svém celku, a nikoli jen izolovaně případné zásahy do jednoho z jeho aspektů, nelze v projednávané věci říci, že by stěžovatelova práva obhajoby byla nenapravitelně porušena a že by řízení jako celek bylo nespravedlivé. K porušení čl. 6 odst. 1 čteného ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy proto nedošlo.

### (iii) Nesouhlasné stanovisko

Soudkyně Berro-Lefèvre a Laffranque zdůraznily, že jelikož stěžovatel neměl od počátku řízení možnost hájit se za pomoci zvoleného obhájce, nebylo vyloučeno, že byl k doznání dotlačen, což ovlivnilo spravedlivost celého řízení a vedlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soudkyně připomněly věc *Martin proti Estonsku* (č. 35985/09, rozsudek ze dne 30. května 2013), ve které došlo k porušení článku 6 Úmluvy, protože stěžovatelem zvolenému obhájci byl odepřen přístup ke klientovi. Záruky čl. 6 odst. 3 písm. c) představují dle soudkyň zvláštní aspekty práva na spravedlivý proces chráněného čl. 6 odst. 1 a musí být vzaty v potaz při každém posuzování spravedlivosti řízení.

Dle jejich názoru je též znepokojující rozlišení, které většina činí, mezi „právníkem poskytnutým policií“ a „volbou právníka nabídnutého policií“, a to tím spíše, že původní advokát po stěžovateli nepožadoval úhrady svých služeb. Ačkoli právo na pomoc obhájce podle vlastního výběru není absolutní, okolnosti projednávané věci nedovolují akceptovat postup policie, která znemožnila druhému advokátovi kontaktovat stěžovatele, kterého o tom neinformovala, ani způsob, jakým byl do věci zapojen první advokát, bývalý policista.

Obdobně dle jejich názoru nebyly zcela neopodstatněné stěžovatelovy námitky ve vztahu k nátlaku policie vzhledem k tomu, že mu policie odepřela možnost být zastupován advokátem podle vlastního výběru. Použití doznání stěžovatele před soudem za účelem prokázání účinné lítosti nebylo podle soudkyň nic jiného než alternativní strategie obhajoby.

Na závěr soudkyně konstatovaly, že závažné procesní nedostatky v přípravné fázi řízení nebyly následně napraveny a podstatně znevýhodnily stěžovatelovu obhajobu i ve fázi řízení před soudem. Doznání bylo použito jako důkaz, který, přestože nebyl jediným, měl rozhodující úlohu, aniž byly vzaty v potaz okolnosti, za kterých byl získán.

Z výše uvedených důvodů proto podle disjunktivních soudkyň došlo k porušení čl. 6 odst. 1 ve spojení s odst. 3 písm. c) Úmluvy.

Věc byla na žádost stěžovatele postoupena velkému senátu.

## **Rozsudek ze dne 19. prosince 2013 ve věci č. 26540/08 – Rosin proti Estonsku**

Senát první sekce Soudu většinou pěti hlasů proti dvěma rozhodl, že došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces [čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy] tím, že jeho odsouzení za pohlavní zneužití dvou nezletilých chlapců bylo v rozhodující míře založeno na audiovizuálním záznamu výpovědi jedné z obětí pořízeném v průběhu přípravného řízení, aniž byla obhajobě dána příležitost klást v průběhu výsledku oběti otázky.

### (i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl obviněn z pohlavního zneužití dvou nezletilých chlapců V. a K. (11 a 17 let). Starší z chlapců vypověděl, že si není schopen vybavit, co přesně se předmětného večera odehrálo, neboť byl opilý, v důsledku čehož následně usnul. K. dále uvedl, že když se ráno chlapci vzbudili, zjistili, že jsou oba nazí a že jejich spodní prádlo chybí. Zároveň prozradil, že když se optal V. na uplynulou noc, ten mu odpověděl, že je jejich hostitel v průběhu večera svlékl a orálně zneužil. O výslechu V., který se odehrál v přípravném řízení pod vedením vyšetřovatele a za přítomnosti dětského psychologa, byl pořízen audiovizuální záznam. Jeho výpověď potvrdila, že oba nezletilí chlapci popíjeli se stěžovatelem alkohol, a když byli silně podnapilí, svlékl je a zneužil. Stěžovatel se ke skutkovým okolnostem vyjádřil v tom duchu, že s ohledem na množství alkoholu, který osudného večera požil, není schopen potvrdit ani vyvrátit, zda se dopustil činu, který je mu kladen za vinu. Ačkoliv byl V. na počátku hlavního líčení přítomen v jednacím sále, soud souhlasil s návrhem státního zástupce, aby bylo s ohledem na jeho věk a prožitá trauma řízení vedeno v jeho nepřítomnosti, tj. bez provedení výslechu, který lze pro účely řízení nahradit záznamem jeho výpovědi pořízeným v přípravném řízení. Proti tomuto postupu obhajoba nevznesla žádné námitky. V červenci 2006 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání popsáního trestného činu a odsouzen k trestu odnětí svobody nepodmíněně v délce sedmi let.

Stěžovatel podal prostřednictvím svého obhájce odvolání, v němž poukazoval zejména na skutečnost, že jeho odsouzení je založeno výhradně na záznamu výpovědi poškozeného V., aniž bylo zachováno právo obhajoby klást svědku otázky a zpochybnit tak jeho výpověď. Jelikož odvolací soud potvrdil závěry soudu prvního stupně, obrátil se stěžovatel se stejnými argumenty na Nejvyšší soud. Ten uznal oprávněnost jeho námitek, neboť nezpůsobilost nezletilého vypovídat v hlavním líčení nebyla zjištěna na základě znaleckého posudku.

Po kasačním zásahu Nejvyššího soudu tedy soud prvního stupně ustanovil znalce, aby posoudil, zda je V. schopen v rámci trestního řízení opětovně vypovídat a čelit případným otázkám obhajoby. Znalec dospěl

k závěru, že by duševní vývoj nezletilého mohl být zásadním způsobem negativně ovlivněn, pokud by byl nucen opětovně vypovídat o předmětných událostech. Žádost stěžovatele o předvolání V. k výpovědi v hlavním líčení tak byla zamítnuta. V únoru 2008 soud stěžovatele opět shledal vinným z trestného činu pohlavního zneužití nezletilé osoby. Rozsudek byl v odvolacím řízení potvrzen. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele odmítl.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

*K torzenému porušení článku 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy*

V řízení před Soudem stěžovatel tvrdil, že popsaným postupem došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy, neboť mu nebylo umožněno klást otázky svědku, na jehož výpovědi pořízené v rámci přípravného řízení bylo v rozhodující míře založeno jeho odsouzení.

Soud předně připomněl, že připuštění výpovědi pořízené v přípravném řízení policejním orgánem jako důkazu v následném trestním řízení před soudem není samo o sobě v rozporu s ustanoveními Úmluvy, pokud jsou zachována procesní práva obhajoby (viz *Saïdi proti Francii*, č. 14647/89, rozsudek ze dne 20. září 1993, § 43), a to tím spíše, pokud je přijetím takových opatření sledován cíl spočívající v ochraně dětských obětí pohlavního zneužívání. Soud tedy uznal, že v projednávaném případě byl dán rozumný důvod k tomu, aby byl záznam o výpovědi V. pořízený v přípravném řízení připuštěn jako důkaz namísto jeho výslechu v hlavním líčení (srov. *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, č. 26766/05 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011, § 120).

V dalším kroku se Soud zabýval otázkou, zda byla výpověď V. výlučným nebo rozhodujícím důkazem k odsouzení stěžovatele. Soud sice uznal, že v hlavním líčení byla vyslechnuta celá řada dalších osob, včetně K. a matky a bratra nezletilého V., nicméně seznal, že jejich svědectví jsou na rozdíl od výpovědi V. pouze důkazy nepřímými prokazujícími tvrzené skutečnosti. Za přímý důkaz nelze dle Soudu považovat ani výpověď K., jelikož tento si nebyl schopen vybavit události rozhodného večera, neboť jak uvedl, byl opilý a usnul. Soud tedy konstatoval, že výpověď V. byla rozhodujícím důkazem k odsouzení stěžovatele, a proto je třeba v dalším kroku zkoumat, zda byla přijata dostatečná opatření, včetně procesních záruk, která by vyvážila omezení práv obhajoby a umožnila jí tak spravedlivé a řádné posouzení věrohodnosti svědka a pravdivosti jeho tvrzení.

V této souvislosti Soud poukázal na skutečnost, že výslech V. v přípravném řízení byl proveden s příslibem, že pokud bude nezletilý nyní vypovídat, nebude již opětovně na události, které se staly rozhodného večera, nikdy tázán. Je tedy patrné, že orgány vyšetřování, aniž v té době disponovaly znaleckým posudkem, a

*priori* počítaly s tím, že V. nebude vyslechnut soudem v hlavním líčení. Je sice pravda, že po kasačním zásahu Nejvyššího soudu zadal soud prvního stupně vypracování znaleckého posudku, který lze obecně považovat za záruku proti svévolnému odmítnutí předvolat svědky k výpovědi v hlavním líčení, s přihlédnutím k celkovým okolnostem případu však dle Soudu není takové opatření postačující. Je totiž zjevné, že v daném stádiu řízení již nebylo možné napravit pochybení orgánů vyšetřování, v jehož důsledku obhajoba ztratila příležitost klást údajné oběti otázky. S ohledem na význam výpovědi V. pro určení trestní odpovědnosti stěžovatele dle názoru Soud nebyla práva obhajoby šetřena v požadovaném rozsahu.

V tomto kontextu Soud vyjádřil pochybnost, zda by případné další otázky položené obhajobou prostřednictvím vyšetřovatele či přítomného dětského psychologa při výslechu v přípravném řízení nutně způsobily zhoršení utrpení nezletilého. Soud zde zdůraznil, že výše uvedené neznamená, že by v obdobných případech bylo vhodné provádět konfrontaci oběti a stěžovatele či podrobit nezletilého křížovému výslechu. Rozhodující v těchto případech je posouzení, zda bylo možné, aby obviněný, a to prostřednictvím svého obhájce, policejního vyšetřovatele či dětského psychologa, mohl oběti klást otázky, a to pod kontrolou orgánů vyšetřování a způsobem, který by se nijak podstatně nelišil od výslechu, který byl tak jako tak orgány vyšetřování proveden.

Jelikož tato možnost stěžovateli nebyla umožněna, nebyla přijata dostatečná opatření k zachování práv obhajoby a došlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

#### (iii) Oddělené stanovisko

Svůj nesouhlas se závěry většiny senátu vyjádřili soudkyně Lazarová Trajkovská a soudce Sicilianos. Dle jejich mínění byla omezení práv obhajoby adekvátně vyvážena. Tito soudci upozornili na skutečnost, že záznam o výslechu nezletilého byl přehrán v rámci hlavního líčení. Stěžovatel tak měl možnost reagovat na vyjádření nezletilého, posoudit, jakým způsobem byl výslech veden, jakož i zpochybnit věrohodnost svědka a pravdivost jeho tvrzení. Stěžovatel navíc nedal v přípravném řízení najevo úmysl klást nezletilému při výslechu otázky. Ačkoliv byl chlapec přítomen při zahájení hlavního líčení, stěžovatel rovněž nenamítal, že bude zkrácen na svých právech, pokud bude rozhodnuto o upuštění od výslechu chlapce v rámci hlavního líčení. Jmenovaní soudci také připomněli, že stěžovatel v řízení dvakrát částečně přiznal svoji vinu, když vyjádřil lítost nad tím, že pohlavně zneužil jedenáctiletého chlapce.

## **Rozsudek ze dne 19. prosince 2013 ve věci č. 45872/06 – Yuriy Volkov proti Ukrajině**

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že bylo porušeno právo stěžovatele hájit se za pomoci obhájce a nebýt nucen k obviňování sebe sama ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy.

### (i) Okolnosti případu

V listopadu 2003 stěžovatelův známý na policii vypověděl, že se mu stěžovatel přiznal k loupeži a vraždě. Stěžovatel byl proto v prosinci 2003 předveden na policejní stanici, kde byl ne vazebně zadržován do druhého dne. Během zadržení stěžovatel napsal prohlášení, ve kterém se k loupeži a vraždě přiznal. Dle stěžovatele byl k přiznání donucen bitím a psychologickým nátlakem. Stěžovatel byl následně vzat do vazby a jeho matka mu zvolila dva obhájce, v jejichž přítomnosti vypovídal a současně odvolal své přiznání z téhož dne s tím, že bylo učiněno pod psychologickým nátlakem.

V průběhu dalšího řízení stěžovatel již vždy vypovídal v přítomnosti jednoho nebo dvou obhájců; k trestnému činu se znovu přiznal, posléze své přiznání odvolal.

V listopadu 2004 soud prvního stupně stěžovatele osvobodil pro nedostatek důkazů s tím, že stěžovatelovo úvodní přiznání nebylo učiněné dobrovolně a navíc k němu došlo v době, kdy ještě nebyl řádně vzat do vazby.

V samostatných rozhodnutích soud prvního stupně uvedl, že stěžovatel byl nezákonně zadržován na policejní stanici, kam byl předveden a kde se přiznal ke spáchání trestného činu, aniž mu bylo vysvětleno jeho právo na obhajobu a právo neobviňovat sám sebe.

Následně byl rozsudek včetně samostatných rozhodnutí zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému rozhodnutí. Soud prvního stupně v únoru 2006 shledal stěžovatele vinným z vraždy a loupeže, přičemž se opíral o úvodní přiznání stěžovatele ke spáchání trestného činu a jeho následná přiznání učiněná za přítomnosti obhájců.

V květnu 2006 Nejvyšší soud rozsudek potvrdil.

### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

*K torzenému porušení článku 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy*

Stěžovatel poukazoval na to, že byl odsouzen v rozporu s čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy na základě přiznání učiněného proti jeho vůli bez přítomnosti obhájce.

Soud s odkazem na rozsudek velkého senátu ve věci *Saldúz proti Turecku* (č. 36391/02, 27. listopadu 2008, § 50) zdůraznil, že právo na obhajobu je nenávratně porušeno, pokud se osoba přiznala ke spáchání trestného činu během policejního vyšetřování bez přítomnosti obhájce a toto prohlášení o sebeobviňování vedlo k jejímu odsouzení. Dle Soudu je včasný přístup k ob-

hájecí procesní zárukou práva neobviňovat sebe sama a zárukou proti špatnému zacházení s obviněným, který je v rané fázi řízení obzvláště zranitelný.

Soud uvedl, že v daném případě bylo právo stěžovatele na obhajobu a právo neobviňovat sebe sama omezeno již v průběhu úvodního policejního výslechu, a to v době, kdy byl pouze podezřelý ze spáchání trestného činu. Stěžovatel, ač měl na základě článku 6 Úmluvy právo být zastoupen obhájcem, byl vyslechnut bez přítomnosti obhájce. Během výpovědi stěžovatel učinil doznání, na základě něhož byl uznán vinným ze spáchání trestného činu. Ačkoli podmínky, za nichž se stěžovatel ke spáchání trestného činu přiznal, důvěryhodnost přiznání zpochybňovaly, vnitrostátní soudy přesvědčivě neprokázaly, že toto přiznání stěžovatele bylo učiněno svobodně.

Soud proto uzavřel, že právo stěžovatele na obhajobu a právo neobviňovat sebe sama bylo v průběhu úvodního výslechu na policii nadměrně omezeno a tento nedostatek nebyl napraven v průběhu následujícího trestního řízení. Došlo tak k porušení čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy.

## **ÚSPORNÁ OPATŘENÍ**

### ***Rozhodnutí ze dne 8. října 2013 ve věci č. 62235/12 a 57725/12 – Da Conceição Mateus a Santos Januário proti Portugalsku***

Senát druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru o zjevné neopodstatněnosti stížností založených na tvrzeném porušení práva na ochranu majetku (článek 1 Protokolu č. 1), k němuž mělo dojít z důvodu dočasného odebrání 13. a 14. důchodu.

### (i) Okolnosti případu

Stěžovatelé, občané Portugalska, byli v rámci důchodového systému pro veřejný sektor oprávněni pobírat důchod spolu s tzv. příspěvkem na dovolenou a na Vánoce ve výši odpovídající měsíčnímu důchodu. V dubnu 2011 Portugalsko z důvodů finanční krize požádalo o pomoc Evropskou unii (EU), Evropskou centrální banku (ECB) a Mezinárodní měnový fond (IMF). Poskytnutí této pomoci bylo podmíněno dodržováním konkrétních opatření např. v oblasti ekonomiky či daňové a sociální politiky. V důsledku implementace těchto opatření byl v témže roce přijat zákon o státním rozpočtu, který stanovil, že uvedené příspěvky na dovolenou a Vánoce budou sníženy, a to po dobu trvání ekonomické a finanční asistence ze strany EU, ECB a IMF. V lednu roku 2012 podala skupina poslanců ústavní stížnost, ve které namítali, že daný zákon porušuje právo na sociální zabezpečení a zásadu rovnosti, jelikož uvedené škrtky se týkaly stejnou měrou rozdílných skupin osob. Ústavní soud dospěl k závěru, že zákon o státním rozpočtu porušil uvedenou zásadu rovnosti, a označil jej za protiústavní. Zároveň však

konstatoval, že s ohledem na nutnost včasné implementace opatření vyplývajících ze závazků Portugalska vůči EU, ECB a IMF není možné, aby byla v tak krátkém časovém úseku přijata nová opatření, která by byla v souladu s Ústavou. Ústavní soud dodal, že jelikož se jedná o věc mimořádně důležitého veřejného zájmu, dané rozhodnutí o neústavnosti nabude účinnosti až později. Tím umožnil, aby mohlo být v roce 2012 provedeno snížení příspěvků.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení článku 1 Protokolu č. 1*

Soud úvodem připomněl, že práva zakotvená článkem 1 Protokolu č. 1 se plně uplatní i v případech týkajících se důchodů. Tento článek však nezaručuje právo na důchod v určité výši (srov. *Skorkiewicz proti Polsku*, č. 39860/98, rozhodnutí ze dne 1. června 1999), jelikož Úmluva neomezuje smluvní státy v jejich volnosti (ne)vytvořit systém sociálního zabezpečení či stanovit druh a výši příspěvků, které budou v rámci tohoto systému poskytovány. Pokud však smluvní stát v rámci své právní úpravy zakotví právo na důchod, je dle Soudu nutno toto právo chápat jako majetkový zájem, jemuž se dostává ochrany vyplývající z článku 1 Protokolu č. 1 (srov. *Andrejeva proti Litvě*, č. 55707/00, rozsudek velkého senátu ze dne 18. února 2009, § 77). Snížení garantovaného důchodu může dle Soudu představovat zásah do majetkových práv, z který musí být odůvodněný (*Valkov a ostatní proti Bulharsku*, č. 2033/04 a další, rozsudek ze dne 25. října 2011, § 71).

V projednávané věci Soud shledal, že stěžovatelé měli v roce 2012 zákonný nárok na příspěvky na dovolenou a Vánoce. Měli tedy majetkový zájem spadající do působnosti článku 1 Protokolu č. 1.

Soud dále připomněl, že majetkové právo chráněné článkem 1 Protokolu č. 1 lze omezit jen na základě zákona. V projednávané věci Ústavní soud dospěl k závěru o protiústavnosti zákona o státním rozpočtu, zároveň však umožnil, aby zákonná úprava zůstala účinná až do konce roku 2012, a to na základě čl. 282 odst. 4 Ústavy, který umožňuje, aby účinky vyslovení protiústavnosti zákona byly ve výjimečných případech odloženy. Snížení příspěvků na dovolenou a na Vánoce bylo tedy dle Soudu stanoveno na základě zákona.

Soud dále uvedl, že jakýkoliv zásah do majetkového práva musí sledovat legitimní cíl. Při stanovení těchto cílů je státům ponechán široký prostor pro uvážení, zejména pak v oblasti hospodářské a sociální politiky. Šíře prostoru pro uvážení je větší, pokud stát v rámci svých cílů stanoví priority v alokování omezených státních finančních zdrojů (srov. *Pentiacova a ostatní proti Moldavsku*, č. 14462/03, rozhodnutí ze dne 4. ledna 2005; *Huc proti Rumunsku a Německu*, č. 7269/05, rozhodnutí ze dne 1. prosince 2009; *Koufaki a Adedy proti Řecku*, č. 57665/12 a další, rozhodnutí ze

dne 7. května 2013). Prostor pro uvážení však není neomezený, jelikož státy musí dbát na dosažení rovnováhy mezi obecnými zájmy společnosti a požadavky ochrany základních práv jednotlivce tak, aby v důsledku zásahu státu nebyl jednotlivec nucen nést nepřiměřené a nadměrné břemeno.

Při posuzování přiměřenosti daného opatření je nutno zejména zohlednit skutečnost, zda právo stěžovatelů na důchod bylo daným opatřením porušeno v takové míře, že vyústilo v zásah do samotné podstaty práva. Dle ustálené judikatury Soudu lze přerušení či úplné odebrání příspěvku poskytovaného v rámci důchodového systému, vede-li ke ztrátě prostředků na živobytí, v zásadě považovat za porušení práva na ochranu majetku, avšak na druhou stranu přiměřené a rozumné snížení těchto podpor v rozporu s článkem 1 Protokolu č. 1 zpravidla nebude (srov. *Janković proti Chorvatsku*, č. 43440/98, rozhodnutí ze dne 12. října 2000; *Schwengel proti Německu*, č. 52442/99, rozhodnutí ze dne 2. března 2000; *Lakičević a ostatní proti Černé Hoře a Srbsku*, č. 27458/06 a další, rozsudek ze dne 13. prosince 2011).

V projednávané věci dospěl Soud k závěru, že snížení příspěvků na dovolenou a Vánoce bylo stanoveno zákonem o státním rozpočtu s cílem snížit veřejné výdaje, přičemž tyto kroky byly součástí širšího programu finanční pomoci, v rámci kterého EU, ECB a IMF asistovaly Portugalsku v dosažení hospodářského oživení. Již sama skutečnost, že program takové důležitosti musel být přijat, vypovídá o závažnosti portugalské hospodářské krize. Soud konstatoval, že škrty v důchodovém systému byly zcela zřejmě činěny ve veřejném zájmu. Obdobně jako v případě Řecka (viz *Koufaki a Adedy proti Řecku*, č. 57665/12 a č. 57657, rozhodnutí ze dne 7. května 2013) byla uvedená opatření přijata v extrémní ekonomické situaci, avšak na rozdíl od řeckých opatření měla pouze přechodný charakter.

Ohledně otázky, zda byla dodržena rovnováha mezi obecnými zájmy společnosti a požadavky na ochranu základních práv stěžovatelů, Soud konstatoval, že základní výměra důchodů stěžovatelů se nezměnila (opatření se dotkla pouze příspěvků na dovolenou a Vánoce). Navíc bylo snížení těchto příspěvků naplánováno pouze na přechodné období tří let. Zásah do majetkového práva tak byl ze strany státu zákonně omezen jak časovým, tak kvantitativním hlediskem (v případě stěžovatelů došlo ke snížení celkové částky ročního důchodu o necelých 11 %). S ohledem na tyto skutečnosti dospěl Soud k závěru, že snížení důchodů v rámci veřejného sektoru za účelem snížení schodku státního rozpočtu nebylo nepřiměřené, a to ani vzhledem ke skutečnosti, že v soukromém sektoru taková opatření přijata nebyla. Soud konečně dodal, že jelikož stát nevybočil z prostoru pro uvážení, který mu článek 1 Protokolu č. 1 v této oblasti ponechává, není úkolem Soudu rozhodovat o tom, zda mohla a měla



být ke snížení deficitu státního rozpočtu zvažována jiná alternativní opatření.

Soud dospěl k závěru, že ve světle hospodářské a finanční krize, které Portugalsko čelilo, a s ohledem na dočasnost a omezený rozsah daných opatření stěžovatelé nebyli nuceni nést nepřiměřené a nadměrné břemeno. Jejich stížnosti proto Soud prohlásil za nepřijatelné pro zjevnou neopodstatněnost.

## UTAJOVANÉ INFORMACE

### **Rozsudek ze dne 17. prosince 2013 ve věci č. 20688/04 – Nikolova a Vandova proti Bulharsku**

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že vedením neveřejného soudního jednání a nezveřejněním rozsudků ve věci kárného řízení proti zaměstnankyni státu došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

#### (i) Okolnosti případu

První stěžovatelka působila jako policejní vyšetřovatelka. V roce 2003 byla uznána vinnou z několika případů korupce a bránění výkonu spravedlnosti, nicméně odvolací soud zrušil tento rozsudek pro procesní vady. V roce 2004 byla opět postavena před soud, avšak k její námitce nepřiměřené délky řízení soud trestní řízení zastavil.

V souvislosti s uvedeným trestním řízením bylo proti první stěžovatelce zahájeno kárné řízení, na základě něhož byla v únoru 2002 propuštěna. Podala návrh na přezkum rozhodnutí, přičemž svým zastupováním pověřila druhou stěžovatelku, jež byla advokátkou. Ministerstvo vnitra požadovalo, aby byla věc projednána neveřejně kvůli utajování některých písemností ve spisu. Jednalo se konkrétně o zprávu o události zaslánou personálnímu odboru Ministerstva vnitra a zprávu o interním auditu, která popisovala organizaci a pracovní postupy oddělení, kde stěžovatelka pracovala, informace o probíhajících věcech, které oddělení řeší, a obtížích, se kterými se oddělení potýká. Nejvyšší správní soud žádosti vyhověl.

Druhé stěžovatelce nebyl umožněn přístup ke spisu, protože nedisponovala oprávněním k seznamování s utajovanými informacemi. Požádala proto o odročení jednání, čemuž Nejvyšší správní soud vyhověl. Na jednání se však první stěžovatelka objevila samotná, neboť druhá stěžovatelka se rozhodla nepožádat o uvedené oprávnění, protože si nepřála podstoupit bezpečnostní prověrku. První stěžovatelka namítla nezákonnost svého propuštění, neboť bylo založeno na skutečnostech, jichž se týkalo trestní řízení, a před jejím případným odsouzením proto neměl být vyvozen žádný kárný postih. Nejvyšší správní soud žalobu zamítl s tím, že skutky, z nichž byla stěžovatelka obviněna, byly dostatečně prokázány a ministerstvo nemuselo před uložením sankce vyčkat výsledku trestního řízení. Jelikož spis podléhal utajení, první stěžo-

vatelka nemohla získat kopii rozsudku, mohla toliko nahlédnout do rozsudku ve spisovně. Příklad byl odtajen v roce 2009 po uplynutí zákonné pětileté lhůty.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy*

Soud úvodem připomněl, že veřejný charakter jednání představuje základní zásadu zakotvenou v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Článek 6 odst. 1 Úmluvy však nebrání tomu, aby se soudy od této zásady v odůvodněných případech odchýlily (srov. *Diennet proti Francii*, č. 18160/91, rozsudek ze dne 26. září 1995, § 33, 34; *Olujić proti Chorvatsku*, č. 22330/05, rozsudek ze dne 5. února 2009, §70, 71; *Martinie proti Francii*, č. 58675/00, rozsudek velkého senátu ze dne 12. dubna 2006, § 39 a 40). Soud již dříve uvedl, že pouhá přítomnost utajovaných informací ve spisu nevede bez dalšího k nutnosti vést neveřejné jednání. Naopak, soudy musí posoudit, zda je takové vyloučení potřebné s ohledem na konkrétní okolnosti, a toto opatření musí omezit na míru nezbytně nutnou k dosažení sledovaného cíle (srov. *Belashev proti Rusku*, č. 28617/03, rozsudek ze dne 4. prosince 2008, § 77 a 83).

V projednávané věci Soud shledal, že vedení neveřejného jednání nebylo výsledkem uplatnění obecného pravidla týkajícího se všech obdobných typů řízení, ale Nejvyšší správní soud o něm rozhodl v konkrétním případě stěžovatelky. Nejvyšší správní soud však založil svoje rozhodnutí pouze na skutečnosti, že spis obsahoval utajované písemnosti, přičemž nezhodnotil, zda se utajované písemnosti vztahovaly k předmětu řízení a mohly být nepostradatelné, ani nezhodnotil přijetí opatření, které by vyrovnaly účinek toho, že ve věci neproběhlo veřejné jednání, například omezení přístupu k některým písemnostem nebo vedení pouze některých zasedání neveřejně [srov. *Belashev proti Rusku*, cit. výše, § 84]. Za těchto okolností Soud nebyl přesvědčen o tom, že v daném případě bylo potřebné za účelem zachování důvěrnosti předmětných písemností vyloučit veřejnost z celého řízení.

Soud dále uvedl, že požadavek veřejného vyhlášení rozsudků je vykládán do určité míry pružně. Vzhledem k označení stěžovatelčina případu jako utajovaného Nejvyšší správní soud nejenže nevedl veřejné jednání, ale ani rozsudky nevyhlásil veřejně. Tyto pak nebyly k dispozici ve spisovně soudu ani na jeho webových stránkách a stěžovatelka z nich nemohla získat kopii. Spis byl zpřístupněn až po uplynutí zákonné lhůty, tj. více než 5 let po vyhlášení konečného rozsudku Nejvyššího správního soudu. Rozsudky tedy byly zcela veřejně nepřístupné po značnou dobu. Soudu je však známo, že pro zpracování utajovaných informací existují techniky umožňující do určité míry veřejný přístup k rozhodnutím, zatímco je zachována důvěrnost citlivých informací (srov. *Welke a Biątek proti Polsku*, č. 15924/05, rozsudek ze dne 1. března 2011, § 84). Soud tedy nebyl přesvědčen o tom, že za účelem

ochrany utajovaných informací obsažených ve spisu bylo nutné nezveřejnit rozhodnutí jako taková, tím spíše po tak dlouhou dobu. Soud dále konstatoval, že nezveřejnění rozhodnutí vyplynulo z označení celého spisu za utajovaný, aniž vnitrostátní soudy posoudily nutnost a přiměřenost takového opatření.

Soud tedy dospěl k závěru o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy jednak s ohledem na to, že se ve věci nekonalo veřejné jednání, a jednak z důvodu nezveřejnění rozsudků v projednávané věci.

## VĚZEŇSTVÍ

### *Rozsudek ze dne 29. října 2013 ve věci č. 11160/07 – D. F. proti Lotyšsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že státní orgány tím, že po dobu jednoho roku stěžovateli, bývalému policejnímu informátorovi a obviněnému ze sexuálních trestných činů proti nezletilým, neposkytly ochranu proti hrozbě násilí ze strany spoluvězňů, ho v rozporu s článkem 3 Úmluvy vystavily nelidskému a ponižujícímu zacházení.

#### *(i) Okolnosti případu*

V 90. letech byl stěžovatel po dlouhou dobu policejním informátorem. Za jeho činnost mu byla poskytována finanční odměna. V kriminálním podsvětí tato skutečnost vešla ve známost a stěžovatel byl několikrát napaden a bylo mu vyhrožováno zabitím.

V říjnu 2005 byl stěžovatel zatčen, obviněn ze sexuálních trestných činů proti nezletilým a vzat do vazby. Umístěn byl do věznice v Daugavpils, kde v danou dobu pobývalo i několik osob obeznámených se spoluprací stěžovatele s policií. Stěžovatel tvrdil, že byl ve věznici mnohokrát spoluvězni fyzicky napaden, v důsledku čehož přišel o několik zubů.

Stěžovatel se obrátil na řadu institucí s žádostí o přemístění do věznice v Matīse, v níž bylo zřízeno zvláštní oddělení pro odsouzené, kteří spolupracovali s policií. Žádosti byly postoupeny správě věznic, která byla příslušná k rozhodnutí o umístění osoby zbavené svobody, která však všechny žádosti odmítla s tím, že nemá k dispozici informace, že by stěžovatel s policií spolupracoval. V květnu 2006 se stěžovatel obrátil na příslušnou službu kriminální policie, se kterou spolupracoval, aby tuto skutečnost potvrdila. Policie spolupráci potvrdila v říjnu 2006. Stěžovatel byl následně obratem přemístěn do věznice v Rize.

#### *(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu*

##### *K torzenému porušení článku 3 Úmluvy*

Stěžovatel poukazoval na to, že ho státní orgány neochránily před násilím ze strany spoluvězňů.

Soud v první řadě odmítl stěžovatelova tvrzení, že byl skutečně spoluvězni opakovaně napaden, v důsledku

čehož ztratil několik zubů, jako nevěrohodná a nepodložená.

Současné však Soud podotkl, že bez ohledu na to, zda osoba zbavená svobody, která se z nějakého důvodu nachází ve zranitelném postavení, skutečně byla fyzicky napadena, samotná skutečnost, že byla po dlouhou dobu vystavena soustavnému strachu, že napadena bude, znamená překročení prahu strádání, který je se zbavením svobody nevyhnutelně spjat (srov. *Rodić a ostatní proti Bosně a Hercegovině*, č. 22863/05, rozsudek ze dne 27. května 2008). Pakliže tedy státní orgány vědí nebo mají vědět, že je osoba zbavená svobody vystavena skutečnému a hrozícímu nebezpečí útoku na svou fyzickou integritu, jsou na základě článku 3 Úmluvy povinny přijmout rozumně předvídatelná opatření, kterými hrozícímu riziku zamezí (srov. např. *Pantea proti Rumunsku*, č. 33343/96, rozsudek ze dne 3. června 2003).

V projednávané věci nebylo sporu o tom, že stěžovatel náležel do skupiny osob ohrožených násilím ze strany spoluvězňů, a to pro svoji předchozí spolupráci s policií a své obvinění ze sexuálních trestných činů proti nezletilým. Druhá uvedená skutečnost byla vězeňské správě nepochybně známa; první uvedená skutečnost byla zdokumentována v záznamech státních orgánů. Státní orgány si tedy v projednávané věci byly či měly být vědomy toho, že stěžovatel je ohroženou osobou.

Příslušné orgány vězeňské správy však stěžovateli ochranu neposkytly. Naopak, ve věznici v Daugavpils byl stěžovatel často přemisťován do různých cel. Jakkoli přemístění z cely, v níž je uvězněný ohrožen, je alespoň v krátkodobém horizontu adekvátním opatřením, v projednávané věci byl stěžovatel přemisťován, aniž lze vysledovat jakýkoli účel takového postupu. Soud zdůraznil, že přemisťování zranitelných vězňů musí být součástí pečlivě propracované strategie řešení násilí mezi spoluvězni, což v projednávané věci zjevně nebylo.

Soud se dále pozastavil nad tím, že ověření stěžovatelovy spolupráce trvalo příslušnému oddělení policie sedm měsíců. Soud zdůraznil, že v obdobných případech, kdy uvězněným hrozí špatné zacházení, musí existovat účinný preventivní mechanismus, který příslušným orgánům umožní jednat urychleně. V projednávané věci Soud shledal, že žalovaný stát nemá nastavený systém spolupráce mezi policií, státním zastupitelstvím a vězeňskou správou, který by účinně a systematicky řešil obtíže, kterým uvěznění policejní informátoři čelí. Tento nedostatek nemohl být dle Soudu zhojen ani možností podat žalobu ke správnímu soudu proti odmítnutí přesunu do jiné věznice spolu s žádostí o vydání předběžného opatření, jelikož zákon pro rozhodnutí o předběžném opatření nestanoví soudu žádnou lhůtu.

Soud proto rozhodl, že příslušné právní předpisy stěžovateli neposkytovaly účinnou ochranu, a to ani

svým zněním, ani svým uplatňováním v praxi. Důsledkem toho byl stěžovatel po dobu jednoho roku vystaven strachu z hrozícího a skutečného nebezpečí špatného zacházení. Došlo tak k porušení článku 3 Úmluvy.

## **VYSTĚHOVÁNÍ ROMSKÝCH RODIN**

### ***Rozsudek ze dne 17. října 2013 ve věci č. 27013/07 – Winterstein a ostatní proti Francii***

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že nařízením vystěhování stěžovatelů došlo k porušení jejich práva na respektování obydlí a rodinného a soukromého života zaručeného článkem 8 Úmluvy. Šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že není třeba se stížností zabývat ještě na poli článku 14 (zákaz diskriminace) ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

#### ***(i) Okolnosti případu***

Celkem dvacet pět stěžovatelů, francouzských občanů a příslušníků menšiny charakteristické kočovným způsobem života, tvoří součást společenství dvaceti šesti rodin (celkem 95 lidí) usazených po dlouhou dobu v obci Herblay na pozemcích, z nichž některé měli stěžovatelé v pronájmu, některé vlastnili a na některých pobývali bez právního titulu. Tyto pozemky byly v územním plánu označeny jako chráněná přírodní zóna, přičemž zde bylo možné pobývat v karavanu, pouze pokud k tomu bylo konkrétní místo uzpůsobené, případně také na zvláštní povolení. Poté, co nejdříve z podnětu obce v červenci 2004 nařídil soud (*tribunal de grande instance*) v Pontoise úklid pozemků do šesti měsíců pod pokutou 200 eur za každý den prodlení, rozhodl ještě v listopadu téhož roku o povinnosti stěžovatelů (a dalších obyvatel předmětných pozemků) vystěhovat z místa veškeré obytné vozy a karavany, a to do tří měsíců od doručení rozhodnutí pod pokutou 70 eur za každý den prodlení. Pro případ marného uplynutí dané lhůty soud stanovil, že obec může sama přistoupit k vystěhování a demolici veškerých zařízení na náklady žalovaných. Odvolací soud ve Versailles v říjnu 2005 rozhodnutí prvoinstančního soudu potvrdil. Dovolání ke Kasačnímu soudu vzali stěžovatelé zpět, neboť jim nebyla přiznána právní pomoc. Ačkoli rozsudek soudu v Pontoise nabyl právní moci, nebyl ke dni vydání rozsudku Soudu vykonán. Část stěžovatelů přijala mezitím nabídku náhradního bydlení a přestěhovala se, část stěžovatelů na předmětných pozemcích zůstala či se na místo poté, co jej opustila, vrátila a část stěžovatelů opustila region.

#### ***(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu***

##### ***K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy***

Stěžovatelé namítali, že rozhodnutím soudu o jejich povinnosti opustit pozemky, které po dlouhou dobu obývali, došlo k porušení jejich práva na respektování

soukromého a rodinného života a obydlí. Stížnost k Soudu podalo společně se stěžovateli sdružení *Mouvement ATD Quart Monde* chránící zájmy sociálně vyloučených osob.

Soud nejprve posuzoval otázku postavení oběti porušení Úmluvy ve vztahu ke stěžovatelskému sdružení. Připomněl ustálenou judikaturu, podle které může být dané postavení přiznáno jednotlivcům, skupině jednotlivců či nevládní organizaci, kteří jsou sporným opatřením státních orgánů na svých právech chráněných Úmluvou přímo dotčeni. Protože stěžovatelské sdružení v takovém postavení nebylo, prohlásil stížnost ve vztahu k němu za neslučitelnou *rationae personae* s ustanoveními Úmluvy. K námitce žalované vlády, že postavení oběti nemají ani samotní stěžovatelé, když k výkonu soudního rozhodnutí o vystěhování stěžovatelů nebylo ve skutečnosti nikdy přistoupeno, Soud zdůraznil, že se jedná o rozhodnutí, které je v právní moci, a lze jej tedy kdykoli vykonat. Ohledně stěžovatelů, kteří na pozemcích zůstali, navíc Soud poukázal na pokutu, kterou jim vnitrostátní soud uložil za každý den prodlení s vystěhováním, kdy tato pokuta zůstává v platnosti. Vnitrostátní orgány navíc nikdy neuznaly porušení příslušného ustanovení Úmluvy; jedna ze základních podmínek potřebných pro ztrátu postavení oběti tak nebyla naplněna.

K odůvodnění stížnosti Soud nejprve konstatoval, že stěžovatelé obývali předmětné pozemky po mnoho let a vytvořili si tak ke svým příbytkům dostatečně úzké vazby; jejich příbytky lze proto bez ohledu na znění vnitrostátních předpisů považovat za „obydlí“ ve smyslu článku 8 Úmluvy. Život v karavanech je navíc neoddelitelnou součástí identity kočovníků, a byť stěžovatelé kočovný způsob života již neprovazují, dotčeno je rovněž jejich právo na respektování soukromého a rodinného života. Soudní rozhodnutí o vystěhování, včetně pokuty za každý den prodlení, se totiž týkalo komunity čítající přibližně sto osob a nevyhnutelně mělo důsledky pro způsob života a společenské a rodinné vazby stěžovatelů.

Zásah do práv stěžovatelů chráněných příslušným ustanovením Úmluvy byl podle Soudu zákonný ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, neboť měl oporu v zákoně a v územním plánu. Sledoval současně legitimní cíl spočívající v ochraně životního prostředí, tedy ochranné práv jiných ve smyslu příslušného ustanovení Úmluvy.

Úvodem posouzení, zda byl zásah rovněž „nezbytný v demokratické společnosti“, Soud připomněl zásadu, podle které je pro naplnění uvedeného požadavku třeba, aby zásah zejména odpovídal „naléhavé společenské potřebě“, byl přiměřený sledovanému legitimnímu cíli a byl státními orgány dostatečně odůvodněn. Státy požívají na poli příslušného ustanovení Úmluvy prostoru pro uvážení, jehož šíře závisí na důležitosti zásahu pro jednotlivce, kterého se týká, povaze činností podrobených omezením a účelu těchto omezení

(srov. *Chapman proti Spojenému království*, č. 27238/95, rozsudek velkého senátu ze dne 18. ledna 2001, § 90-91). Ve vztahu k problematice bydlení požívají státy obecně široký prostor pro uvážení (tamtéž, § 92), ten se však zužuje podle toho, jak je dotčené právo důležité pro účinné naplňování základních nebo „intimních“ práv jednotlivce (srov. *Connors proti Spojenému království*, č. 66746/01, rozsudek ze dne 27. května 2004, § 82). Ztráta přístřeší je jedním z nejzávažnějších zásahů do práva na obydlí a dotčeným osobám proto musí být umožněno, aby přiměřenost opatření státních orgánů byla přezkoumána nezávislým soudem; jakmile v tomto ohledu stěžovatelé vnesou námitky nepřiměřenosti zásahu, soudy se jimi musí podrobně zabývat a náležitě svá rozhodnutí zdůvodnit. Legitimita zásahu spočívajícího ve vystěhování bude omezena, pakliže je obydlí vybudováno legálně, přičemž závažnost zásahu bude odviset mj. od skutečnosti, zda je vystěhované osobě nabídnuto náhradní bydlení, které odpovídá jejím individuálním potřebám (srov. *Chapman proti Spojenému království*, cit. výše, § 102-104). Z článku 8 Úmluvy nakonec vyplývá rovněž pozitivní závazek států umožnit Romům a kočovníkům, jakožto příslušníkům zranitelné menšiny, realizaci jejich tradičního způsobu života (tamtéž, § 96).

S ohledem na uvedené premisy Soud konstatoval, že projednávaná věc je srovnatelná s věcí *Yordanova a ostatní proti Bulharsku* (č. 25446/06, rozsudek ze dne 24. dubna 2012), která se týkala vystěhování romské komunity z předměstí Sofie, kdy ačkoli stěžovatelé obývali pozemky nezákonně, pasivita státních orgánů vůči takovému jednání měla za následek vznik společenského života a úzkých vazeb stěžovatelů k danému místu a jejich legitimní očekávání, že zde mohou dále setrvat; takové případy je třeba dle Soudu odlišit od běžných situací, kdy jednotlivec obývá určité místo neoprávněně (tamtéž, § 121). V projednávané věci se přitom jednalo o pozemky, které nepatřily obci, ale které stěžovatelé částečně vlastnili či si je pronajímali. Soud zdůraznil, že jediný důvod, na kterém jak obec, tak následně soudy založily nutnost vystěhování stěžovatelů, spočíval v rozporu využívání předmětných pozemků s územním plánem. Námitkou podepřenou judikaturou Soudu na poli článků 3 a 8 Úmluvy, kdy stěžovatelé poukazovali na skutečnost, že v daném místě žili po mnoho let, přičemž státní orgány takový stav tolerovaly, se přitom vnitrostátní soudy vůbec nezabývaly. Neposoudily tak ani přiměřenost daného opatření, ani otázku jeho nezbytnosti ve světle skutečností, že pozemky nebyly ve vlastnictví obce, nebyly součástí jejího rozvojového plánu (*a contrario*, *Yordanova a ostatní proti Bulharsku*, cit. výše, § 26) a že nebyla dotčena práva třetích osob.

Soud konečně poukázal na řadu dokumentů Rady Evropy, ze kterých vyplývá pro případy nuceného vystěhování Romů a kočovníků nutnost zajištění náhradního bydlení. Kromě čtyř rodin, které přijaly na-

bídku náhradního sociálního bydlení, a dvou rodin, které se odstěhovaly do jiných regionů, státní orgány stěžovatelům adekvátní náhradní bydlení neposkytly a ponechaly je v nejisté životní situaci: ať už pod hrozbou výkonu soudního rozhodnutí o vystěhování, ke kterému lze kdykoli přistoupit či – v případě, že místo opustili – pod hrozbou vyhnání z jiného, k trvalému bydlení obecně neuzpůsobeného místa, jakými jsou např. parkoviště obchodních zón.

S ohledem na výše uvedené proto Soud uzavřel, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, neboť stěžovatelům bylo upřeno posouzení jejich námitek nepřiměřenosti předmětného zásahu do jejich práva na respektování obydlí a soukromého a rodinného života. K porušení článku 8 Úmluvy došlo také proto, že státní orgány neposkytly některým stěžovatelům náhradní ubytování, které by odpovídalo jejich individuálním potřebám.

### (iii) Oddělené stanovisko

K rozsudku připojila částečně nesouhlasné stanovisko soudkyně Power-Forde, podle níž bylo namísto posoudit stížnost rovněž ve světle námitek týkajících se tvrzené diskriminace stěžovatelů, tj. na poli článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

## ZDRAVOTNICTVÍ

### ***Rozsudek ze dne 5. prosince 2013 ve věci č. 45076/05 – Arskaya proti Ukrajině***

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že došlo k porušení článku 2 Úmluvy, neboť nebylo provedeno účinné vyšetřování okolností úmrtí syna stěžovatelky ve státní nemocnici, přičemž stát dále nedostal svému pozitivnímu závazku zajistit odpovídající právní rámec v oblasti zdravotnictví.

### (i) Okolnosti případu

Syn stěžovatelky („S.“) byl v březnu 2001 hospitalizován na plicním oddělení Simferopolské státní nemocnice, neboť trpěl akutním zápalem plic, tuberkulózou levé plíce a plicní insuficiencí. S ohledem na závažnost jeho zdravotního stavu informoval personál nemocnice S. o nezbytnosti podstoupení bronchoskopického vyšetření, které však S. opakovaně odmítl, o čemž existuje záznam ve zdravotnické dokumentaci opatřený jeho podpisem. Jelikož se jeho zdravotní stav zhoršoval, tamní lékaři mu opakovaně vysvětlili nezbytnost podrobit se chirurgickému zákroku, S. jej však v obavách o svůj život setrvale odmítal. Při vyšetření psychiatrem bylo zjištěno, že S. trpí somatickou paranoidní poruchou osobnosti. Přestože se jeho zdravotní stav dramaticky zhoršoval, S. i nadále odmítal jakoukoli léčbu. Dne 3. dubna 2001 v 15 hodin byl S. naposledy vyšetřen, přičemž ošetřující lékař označil jeho duševní

stav za velmi nestabilní. Téhož dne ve večerních hodinách S. zemřel.

Z podnětu stěžovatelky bylo zahájeno vyšetřování okolností úmrtí jejího syna. Ministerstvo zdravotnictví Autonomní republiky Krym (ARK) shledalo v postupu lékařů řadu nedostatků, mimo jiné neposkytnutí intenzivní odborné péče na resuscitačním oddělení. Platná právní úprava totiž umožňovala předání pacienta do jiného zdravotnického zařízení s intenzivní péčí výlučně za určitých okolností, které však v případě syna stěžovatelky nebyly dány. V návaznosti na provedená šetření bylo třem lékařům uděleno kárné napomenutí. Stěžovatelka následně podala na ošetřující lékaře trestní oznámení. V rámci šetření byla vypracována zpráva soudně-lékařské skupiny, dle níž byla léčba S. v souladu s požadavky moderní lékařské vědy, přičemž nelze dovodit ani příčinnou souvislost mezi úmrtím syna stěžovatelky a jednáním lékařů. Za hlavní příčinu úmrtí S. byla označena závažnost chronického onemocnění ve spojení s bezdůvodným odmítáním diagnostických vyšetření a léčby. S odkazem na závěry soudně-lékařské skupiny státní zástupce rozhodl o zastavení trestního stíhání. K žádosti stěžovatelky bylo s poukazem na rozpory mezi závěry soudně-lékařské skupiny a Ministerstva zdravotnictví ARK rozhodnutí o zastavení trestního stíhání zrušeno a nařízeno další šetření. Situace se opakovala a trestní stíhání bylo znovu zastaveno, na což reagoval státní zástupce ARK dalším zrušením rozhodnutí a přidělení věci k prošetření jinému místně příslušnému státnímu zástupci. Ten se však ztotožnil se závěry svého předchůdce a stíhání rozhodnutím zastavil. Úřad generálního prokurátora rozhodnutí vzápětí zrušil. V navazujícím řízení došlo ještě k trojímu zastavení trestního stíhání, které bylo záhy zrušeno. Bylo též přistoupeno k vypracování nové zprávy soudně-lékařské skupiny, jež pouze potvrdila absenci příčinné souvislosti, a k provedení postmortálního psychiatrického vyšetření S., dle něhož vytrvalé odmítání podrobit se léčbě nemělo spojitost s jeho duševní poruchou. Teprve v září 2008 byla stěžovatelka vyrozuměna Generální prokuraturou o výsledcích šetření a o tom, že závěry vedoucí k zastavení trestního stíhání jsou opodstatněné a v souladu se zákonem.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### *K torzenému porušení článku 2 Úmluvy*

Vláda předně namítala, že stěžovatelka nevyčerpala všechny právní prostředky nápravy ve smyslu čl. 35 odst. 1 Úmluvy, když se neobrátila na občanskoprávní soudy s žalobou na náhradu škody a nemajetkové újmy. Soud však shledal, že pokud stěžovatelka využila prostředek nápravy, který se v daném případě jevil dle vnitrostátního práva jako účinný a dostatečný, tj. podání trestního oznámení, nelze po ní požadovat, aby využila i jiných prostředků nápravy, které neskýtaly větší šanci na úspěch ve věci (viz např. *T. W. proti*

*Maltě*, č. 25644/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. dubna 1999, § 34). Vycházel přitom z toho, že v rámci trestního řízení bylo možné dosáhnout vyvození trestní odpovědnosti lékařů, jakož i náhrady škody za zaviněné porušení jejich profesních povinností. Z pohledu stěžovatelky se navíc preference nápravy skrze trestní řízení zdála být zcela pochopitelná, neboť zde nebyla povinna hradit soudní poplatky a v souladu se zásadou vyšetřovací za ni obstaraly důkazy potřebné k objasnění skutkového stavu orgány činné v trestním řízení.

Při posouzení odůvodněnosti stížnosti Soud předně zopakoval, že článek 2 Úmluvy nevyžaduje po státech pouze zdržení se jednání, které by vedlo k úmrtí člověka, ale klade na ně i pozitivní závazky spočívající v přijetí odpovídajících kroků k ochraně osob podléhající jejich jurisdikci (viz *L. C. B. proti Spojenému království*, č. 23413/94, rozsudek ze dne 9. června 1998). Tyto závazky zahrnují též stanovení pravidel zavazujících nemocnice, a to jak veřejné, tak soukromé, přijmout odpovídající opatření k ochraně životů svých pacientů. Článek 2 Úmluvy také vyžaduje vytvoření účinného a nestranného soudního systému, aby mohla být zjištěna příčina úmrtí pacientů a vyvozena odpovědnost příslušných osob (viz *Calvelli a Ciglio proti Itálii*, č. 32967/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2002, § 49). Aby byl soudní systém účinný, musí být dostupné prostředky nápravy v jejich souhrnu účinné nejen teoreticky, ale také v praxi, což znamená, že musí jít o právní prostředky, jimiž je možné dosáhnout objasnění skutkového stavu, určení odpovědných osob a poskytnutí adekvátní náhrady poškozeným.

##### *K otázce účinnosti vyšetřování*

K trestnímu řízení ve věci Soud podotkl, že bylo zahájeno se značným zpožděním, až dne 21. května 2003, a skončilo zastavením trestního stíhání dne 13. srpna 2008, tj. sedm let a čtyři měsíce po úmrtí syna stěžovatelky. V průběhu řízení bylo nutné opakovaně zrušit rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení trestního stíhání, neboť nedošlo k řádnému vyšetření případu. Za pozoruhodnou označil Soud skutečnost, že otázka duševní způsobilosti S. v průběhu hospitalizace byla v rámci trestního řízení nastolena až po více než šesti letech od jeho úmrtí. Dle přesvědčení Soudu popsané nedostatky, jakož i celková délka řízení, které beztak skončilo zastavením trestního stíhání, svědčí o tom, že v daném případě bylo trestní vyšetřování zcela neúčinné. Nelze proto ani přisvědčit argumentaci žalované vlády, že stěžovatelka měla napadnout rozhodnutí o zastavení trestního stíhání ze dne 13. srpna 2008 žalobou k soudu. K porušení procesní složky článku 2 Úmluvy tedy došlo.

##### *Požadavek odpovídající regulace v oblasti zdravotnictví*

Soud se dále zabýval otázkou, zda v daném případě došlo i k porušení pozitivního závazku státu dle článku 2 Úmluvy zajistit dostatečně kvalitní právní úpra-

vu v oblasti poskytování zdravotní péče. Obecně přitom platí, že odpovědnost státu nevznikne, pokud přijal odpovídající opatření pro zajištění vysokých odborných standardů u zdravotnických odborníků, jakož i k ochraně života pacientů, a k úmrtí dojde v důsledku chyby lékaře nebo neúmyslné špatné koordinaci mezi lékaři při léčbě konkrétního pacienta (viz *Dodov proti Bulharsku*, č. 59548/00, rozsudek ze dne 17. ledna 2008, § 82). V této souvislosti se Soud zaměřil na dvě otázky.

Soud předně konstatoval, že důvodem, proč se S. nedostalo odborné intenzivní péče, byla platná právní úprava týkající se podmínek, za nichž bylo možné pacienta přemístit do jiného zdravotnického zařízení. Ačkoliv totiž bylo v jeho případě žádoucí, aby byl převezen na resuscitační oddělení v jiné nemocnici, právní úprava tomu bránila, neboť se nejednalo o některý z taxativně vypočtených případů, kdy byl převoz přípustný.

Za klíčovou pak Soud označil otázku druhou, totiž zda byl stěžovatel s ohledem na svůj zdravotní stav a bezprostřední ohrožení života schopen vnímat poučení o nezbytnosti podstoupit navrhovanou léčbu, jakož i informovaně vyhodnotit možné důsledky odepření svého souhlasu. Zároveň posuzoval, zda s ohledem na jeho duševní stav a bezprostřední ohrožení života byli lékaři jeho rozhodnutím vázáni, či nikoliv. Soud v této souvislosti připomněl, že článek 2 Úmluvy nemůže být vykládán tak, že požaduje, aby státy přijímaly

preventivní opatření bránící jednotlivci ukončit předčasně svůj život, pokud takové rozhodnutí činí svobodně a při plném vědomí (srov. *Haas proti Švýcarsku*, č. 31322/07, rozsudek ze dne 20. ledna 2011, § 54). Pozornosti Soudu však nešlo, že způsobilost pacienta učinit takto významné rozhodnutí nebyla v projednávané věci dostatečně posuzována. Předně již sama skutečnost, že lékaři přivolali odborníka z oboru psychiatrie, svědčí o tom, že měli důvodné pochybnosti o duševní způsobilosti S. činit informovaná rozhodnutí. Soud se pozastavil též nad tím, že ačkoli psychiatr seznal, že S. trpí paranoidní duševní poruchou, považoval ho bez dalšího za plně způsobilého odmítnout lékařský zákrok, který mu mohl zachránit život. Dle názoru Soudu nebyla této otázce v průběhu hospitalizace věnována dostatečná pozornost, neboť vnitrostátní právní úprava neobsahovala podmínky, za nichž by bylo odmítnutí souhlasu s provedením lékařského zákroku platné a pro zdravotnický personál závazné.

Soud tak rozhodl, že článek 2 Úmluvy požaduje, aby vnitrostátní právní úprava zajistila, že bude včas a objektivně posouzeno, zda je pacient s ohledem na svůj zdravotní stav způsobilý činit informovaná rozhodnutí o tom, zda s doporučenou léčbou nebo zákrokem souhlasí, či nikoliv. Jelikož tomu tak v projednávané věci nebylo, žalovaný stát nedostál své povinnosti zajistit dostatečnou ochranu práva na život syna stěžovatelky a došlo tak k porušení článku 2 Úmluvy.

## SLOVO ZÁVĚREM

Závěrem jako obvykle pár slov o tom, co by vám z nejčerstvější judikatury Soudu nemělo uniknout a o čem se více dozvíte v příštím čísle.

V prvním čtvrtletí roku 2014 byl Soud ve vztahu k **České republice** extrémně skoupý. Za zmínku stojí vlastně jen rozhodnutí *Svoboda a ostatní proti České republice* (č. 43442/11, rozhodnutí ze dne 4. února 2014), ve kterém Soud vůči stěžovatelům velmi přísně, a nutno dodat, že ne úplně konzistentně s mnoha jeho jinými rozhodnutími z nedávné doby, dospěl k závěru, že tvrzení stěžovatelů o tom, že s nimi bylo při zatýkání, zadržení na policejní stanici a převozu na protialkoholní záchytnou stanici špatně zacházeno, není hájitelné, a proto jejich námitku porušení článku 3 Úmluvy odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Věc se do Štrasburku nicméně ještě může vrátit, a to v části týkající se námitky porušení práva na svobodu v souvislosti s převozem stěžovatelů na protialkoholní záchytnou stanici, kterou Soud prozatím odmítl, jelikož na vnitrostátní úrovni stále probíhá řízení o odškodnění (v němž ovšem stěžovatelé před soudy prvního a druhého stupně neuspěli).

Ve vztahu k **dalším státům Rady Evropy** naopak Soud vydal celou řadu pro praxi důležitých rozsudků. Na prvním místě lze určitě jmenovat rozsudek *Bittó a ostatní proti Slovensku* (č. 30255/09, 28. ledna 2014), ve kterém Soud konstatoval porušení práva stěžovatelů, **majitelů bytů s regulovaným nájmem**, na ochranu vlastnictví. Soud mj. uznal, že bylo legitimní v období přechodu k tržnímu hospodářství chránit nájemce před skokovým zvýšením nájmu, avšak s ohledem na výrazný rozdíl mezi výší regulovaného a tržního nájmu, který přetrvával po značně dlouhou dobu, Soud dospěl k závěru, že sociální a finanční břemeno řešení dané situace nebylo spravedlivě rozloženo. Na poli článku 46 Úmluvy upravujícího výkon rozsudků Soud konstatoval, že slovenský stát je povinen urychleně zakotvit kompenzační mechanismus, jímž budou odškodněny osoby nacházející se v obdobném postavení jako stěžovatelé.

Upozornit je vhodné i na rozsudek *Zhou proti Itálii* (č. 33773/11, 21. ledna 2014), v němž Soud opětovně zdůraznil, že orgány sociálně právní ochrany dětí musí rodinám, které se ocitnou v tísnivé hmotné situaci, především poskytnout poradenství a pomoc, a **odebrání dětí jen ze sociálních důvodů** je nepřijatelné.

Soud též v několika rozsudcích řešil zachování **presumce nevinny**. Zmiňme především rozsudek *Karman proti Německu* (č. 17103/10, 27. února 2014), v němž Soud posuzoval, do jaké míry se lze v rozsudku týkajícím se členů organizované skupiny vyjadřovat a hodnotit roli, kterou v posuzované trestné činnosti hrál jiný člen organizované skupiny, jehož věc byla vyloučena k samostatnému projednání a dosud nebyla rozhodnuta.

V rozsudku *Howald Moor a ostatní proti Švýcarsku* (č. 52067/10 a 41072/11, 11. března 2014) Soud navázal na svou nedávnou judikaturu a zdůraznil, že v případech, kdy se **škoda na zdraví** projeví až po dlouhé době od události, která poškození zdraví způsobila, nelze promlčecí lhůtu počítat tak, že v okamžik, kdy je poškození zdraví zjištěno, je již nárok na odškodnění za něj promlčen.

Soud se zabýval také hojně diskutovanou a spornou otázkou, zda je v řízení na **ochranu osobnosti** namísto při určení výše náhrady nemajetkové újmy přihlídnout k sociální či zdravotní situaci škůdce. V rozsudku *Tešić proti Srbsku* (č. 4678/07 a 50591/12, 11. února 2014) konstatoval, že srbské soudy tím, že nezohlednily tíživou zdravotní a finanční situaci stěžovatelky, nepřiměřeným způsobem zasáhly do jejího práva na svobodu projevu.

V rozsudku *Avotiņš proti Lotyšsku* (č. 17502/07, 25. února 2014) pak Soud vyslovil, že právo stěžovatele na spravedlivý proces nebylo porušeno, když lotyšské soudy na základě **nařízení Brusel I** nařídily výkon rozsudku kyperského soudu, o jehož existenci se stěžovatel dozvěděl až v důsledku rozhodnutí lotyšského soudu prvního stupně, jelikož stěžovatel poté podal opravný prostředek jen proti rozhodnutí lotyšského soudu a nesnažil se napadnout i rozsudek soudu kyperského.

V neposlední řadě Soud ve sledovaném období v rozsudku *Tali proti Estonsku* (č. 66393/10, 13. února 2014) konstatoval, že **použití pepřového spreje** v uzavřených prostorách věznice je nepřijatelné.

Jak vidno i z tohoto stručného výběru, Soud opět řešil důležité právní otázky z široké škály situací a právních odvětví. V příštím čísle, které se Vám dostane do ruky na konci června, se dozvíte více.

Mgr. Petr Konůpka,  
zástupce vládního zmocněnce

Zpravodaj vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, kterou tvoří: JUDr. Vít Alexander Schorm, Mgr. Petr Konůpka, Ota Hlinomaz, LL.M., Mgr. Taťána Jančárková, LL.M., Mgr. Viktor Kunderák, Mgr. Eva Petrová, Mgr. Vladimír Pysk.  
Obsah Zpravodaje: Mgr. Petr Konůpka. Úvodní fotografie: © Vít Alexander Schorm.